

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КИЇВСЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
БАШТАНСЬКА ОБ'ЄДНАНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
ТОВ «ЕСТЕРА ТРЕЙДІНГ»**

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ТА АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

**ЗБІРНИК ТЕЗ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

3-5 квітня 2019р.

**Миколаїв
2019**

УДК 330.111.66:332.1(477)

С69

Конференцію зареєстровано в Українському ІНТЕІ (Свідоцтво №13 від 23 січня 2019р.)

Головний редактор

В. С. Шебанін – д-р техн. наук, професор

Редакційна колегія:

О. В. Шебаніна – д-р екон. наук, професор

В. П. Клочан – канд. екон. наук, доцент

І.В. Клочан – д-р екон. наук, доцент

А.М. Могильницька – канд. фіз.-мат. наук, доцент

С. І. Тищенко – канд. пед. наук, доцент

В.О. Крайній - канд. екон. Наук

Н.С. Ручинська - канд. пед. наук, доцент

І.І. Хилько – ст. викл.

Соціально-економічна політика та адміністрування у сфері
С69 регіонального розвитку України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 3-5 квітня 2019 р., м. Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – 213 с.

У збірнику публікуються матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої проблемам економічної політики та адміністрування у сфері регіонального розвитку України. У матеріалах конференції висвітлено результати наукових досліджень з питань трансформаційних та інтеграційних процесів в аграрній сфері України, конкурентоспроможності та підвищення інвестиційної привабливості регіонів України, стратегічного розвитку територіальних громад, соціально-економічних та екологічних факторів розвитку сілких територій, моделювання підприємницької діяльності досліджуваних науковцями, слухачами магістратури, представниками органів державного і місцевого самоврядування, громадських організацій та бізнесу.

УДК 330.111.66:332.1(477)

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2019

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Міністерство освіти і науки України

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Миколаївський національний аграрний університет

Житомирський національний агроекологічний університет

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Баштанська об'єднана територіальна громада

ТОВ «Естера трейдінг»

УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Вінницький національний медичний університет

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Луганський національний аграрний університет (м. Харків)

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Миколаївський національний аграрний університет

Миколаївський обласний центр зайнятості

Національна академія аграрних наук України

Національний університет харчових технологій

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Одеський державний аграрний університет

Одеський державний екологічний університет

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля (м. Сєвєродонецьк)

Таврійський державний агротехнологічний університет

ТОВ «КЛМ ПЛАСТ»

Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення

Миколаївської міської ради

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Шевченківська сільська рада Вітовської районної ради м. Миколаєва

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 СУЧАСНІ НАПРЯМКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	9
Богданов Д.С. Соціально-економічні проблеми сільської місцевості Миколаївської області	9
Горобченко О.А., Осів О.Є. Удосконалення роботи в галузі охорони здоров'я м. Миколаєва.....	12
Гриценко В.О. Суб'єкти аграрної політики в Україні.....	15
Гуда Н. Е. Державне регулювання ціноутворення в аграрному секторі України.....	17
Кирилюк Є. М. Аналіз інструментів державної підтримки розвитку тваринництва в Україні.....	20
Клочан І.В. Інвестиційна політика як складова економічної політики держави.....	24
Коваленко Г.В., Михалко Г.М. Децентралізація в дії: переваги та проблеми.....	27
Костирко П.Д. Суть та значення продовольчої безпеки держави	30
Маєвський О.В. Особливості державного регулювання ринку зерна в Україні	33
Негрєєва М.С. Спільна аграрна політика Європейського союзу.....	35
Охріменко І.В. Організація регіональної підтримки ведення економічної роботи в сільськогосподарських підприємствах	38
Піляк М.С. Фінансування спільної аграрної політики Європейського союзу	41
Пшегоцька Т.А. Становлення спільної аграрної політики Європейського союзу.....	44
Разговорова А.А. Причини та основні напрями державного регулювання сільськогосподарського виробництва.....	47
Ротко Д.О. Екологічні аспекти аграрної політики.....	50
Самойлова Є.К. Сучасна аграрна політика країн Центральної та Східної Європи	53
Тимофєєва Т.С. Вплив держави на формування внутрішнього ринку продовольства.....	56
Федосєєва Г.С. Реалізації пріоритетів регіональної соціально-економічної політики сільського розвитку України	59
Кучеренко О.А. Співпраця підприємців малого і середнього бізнесу та органів влади Миколаївській області.....	62
Шевченко В.М. Особливості сучасної аграрної політики Австралії	65
СЕКЦІЯ 2 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ.....	68
Альбещенко О.С. Пріоритетні напрями розвитку сільських територій на еколого-орієнтованих засадах.....	68

Банторіна Т.О. Сутність та призначення систем підтримки прийняття управлінських рішень	72
Болод Н.В. Процес формування витрат в сільськогосподарських підприємствах	75
Колтиков Ю.О. Теоретико-методичні основи економіки витрат підприємства на виробництво продукції	78
Галунов Ф.В. Основні складові ресурсного потенціалу аграрного підприємства	82
Герасіменя О.А. Вплив техногенної та екологічної безпеки на економічний і соціальний розвиток м. Миколаєва	85
Запша Г.М. Аналіз витрат на виробництво	88
Лавровський Д.А. Удосконалення ефективності операційної діяльності підприємств	90
Ляшенко В.В. Актуальні аспекти стратегічного управління соціально-економічними системами в умовах кризи	93
Камка Ю.С. Особливості управління фінансовими результатами підприємства	96
Кирилюк І.М. Сучасні біотехнологічні вектори підвищення якості продукції тваринництва	99
Кропивко М.М. Методологічні підходи до ідентифікації сімейних форм господарювання на селі	104
Комар А.В. Організаційно-технологічні засади прийняття управлінських рішень	106
Курепін В.М. Розвиток аграрного сектору економіки України через забезпечення безпеки на виробництві	109
Кушнірук В.С., Рочняк В.В. Сучасний стан і розвиток малого і середнього підприємництва у миколаївській області	112
Мірошник В.О. Ефективність виробництва зерна в аграрних підприємствах миколаївської області	115
Кудренко Н.В., Нілова Є.М. особливості нарахування і виплати заробітної плати в 2019 році	118
Пилипенко О.В. Цілі та пріоритети розвитку шевченківської ОТГ вітовського району миколаївської області	120
Поточилова І.С. Класифікація витрат на виробництво	123
Потривасєва І.А. Оцінка якості інвестиційної діяльності аграрних підприємств	126
П'ятков І.Ю. Проблеми якості сільськогосподарської продукції	129
Стружевська О.М. Державне регулювання ринку молока в Україні	132
Терентюк С.М. Формування професійних компетентностей фахівців бізнесу та менеджменту	136
Ткачук А.В. Особливості державного регулювання ринку соняшнику в Україні	138
Христенко О.А., Федорчук Т.С. Соціальна відповідальність аграрного бізнесу	141

Шерстюченко О.О. Продовольча безпека та особливості її формування... 144

СЕКЦІЯ 3 ВИКОРИСТАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ, МОДЕЛЕЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБҐРУНТУВАННІ ОПТИМАЛЬНИХ ШЛЯХІВ В РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ 148

Горковський О. Моделювання при прийнятті управлінських рішень: поняття та підходи 148

Крайній В.О. Математичні моделі у землевпорядкуванні 151

Кучер О.Д. Проект “школа електронного урядування” як технологія модернізації управлінської діяльності на регіональному рівні..... 154

Могилиницька А.М. Економіко-математичне моделювання як інструмент регіонального менеджменту..... 157

Оборонько Д.М. Оптимізація місця розташування торговельних мереж ... 160

Редько Л.І. Інституційне забезпечення логістичних рішень в сучасному бізнес-середовищі..... 162

Сахацький М.П., Жавнерчик О.В. Економіко-математичне моделювання спеціалізації та поєднання галузей..... 165

Черняк О.І., Фаренюк Я.В. Економіко-математичне моделювання обсягів інвестицій в «зелену енергетику» світу 167

Юрченко В.М. Роль математичного забезпечення в енергокомплексі..... 171

Хилько І.І. Економіко-математичне моделювання як стратегія інноваційного розвитку аграрних підприємств..... 174

СЕКЦІЯ 4 ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РЕГІОНАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ 178

Авраменко О.Ю. Інформатизація як чинник розвитку суспільства і держави 178

Боднарчук А.І. Принципові відмінності між телекомунікаційними мережами 5g та попередніми поколіннями 181

Бучнев М.М. Сутність концепції фулфілмент та досвід його впровадження в Україні 183

Войналович А.М. Інформаційне забезпечення органів регіонального управління в сучасних умовах 185

Засіченко А.В. Інформатизація як чинник розвитку сучасного суспільства..... 189

Ісаков Д.С. Життєвий цикл проекту 192

Кудренко Н.В., Лавренюк В.Ф. Сучасні інформаційні системи в ведення обліку та складання звітності..... 194

Паздрій В.Я. Використання бізнес-симуляторів при формуванні компетентності підприємливості в рамках дер «розвиток бізнес-освіти в Україні як елемент державної політики сприяння розвитку підприємництва» 197

Ручинська Н.С. Реалізація електронного врядування в миколаївській області..... 201

Сударкіна Л.Ю., Зозуля А.В. Реінжиніринг бізнес-процесів як ключовий елемент сталого розвитку підприємства.....	203
Тищенко С.І. Інформаційні технології в економічній діагностиці діяльності аграрного підприємства.....	206
Шаповалова І.В. Засоби штучного інтелекту в системах прийняття рішень	209

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**Богданов Д.С. аспірант,
Миколаївський національний аграрний університет**

У сільській місцевості України підприємництво розвивається повільно. Зокрема, в районах з більшою часткою сільського населення кількість малих підприємств є меншою, тоді як значну частину грошових доходів сільських домогосподарств складають заробітна плата і різноманітні соціальні виплати.

Майже нерозвиненим є інститут малого підприємництва в сільських регіонах Миколаївської області. Крім того, підприємницька діяльність в селах характеризується низьким ступенем диверсифікації: домінуюча кількість малих підприємств займається сільськогосподарською діяльністю і торгівлею, тоді як інші сфери сільської економіки майже не розвиваються (рис.1).

Ринок послуг соціальної сфери, який являє собою складну систему обміну суспільних фондів споживання та оплати праці на засоби, необхідні для відтворення робочої сили, є недостатньо розвиненим [2, с.4]. Сучасний економічний стан села та його ресурсне забезпечення унеможливають покращення сільської соціальної сфери, призводячи до руйнування і закриття її інфраструктури, збільшуючи кількість об'єктів з не укомплектованими штатами. Частина закладів культури, освітніх та медичних установ потребують капітального ремонту і перебувають в аварійному стані. У багатьох населених пунктах відсутні дошкільні дитячі

заклади, загальноосвітні школи. Погіршуються транспортне сполучення і телефонний зв'язок.

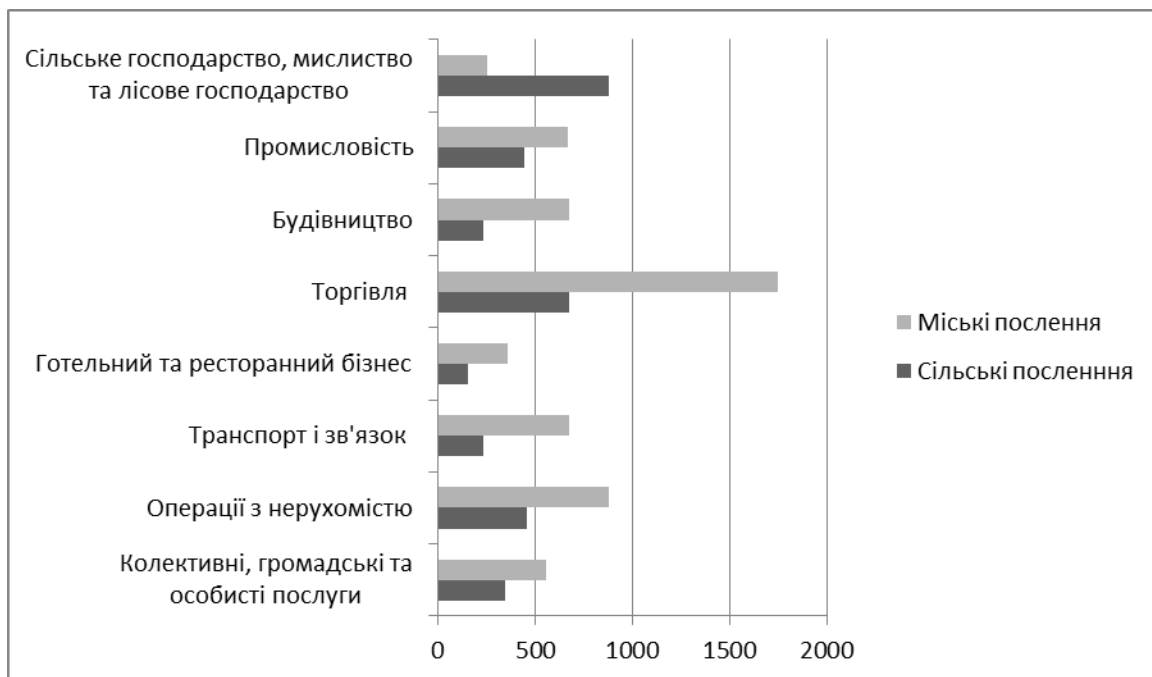

Рис. 1. Кількість малих підприємств Миколаївської області за основними видами економічної діяльності (2018 р.) [1]

Збереженню якісних характеристик соціальної сфери перешкоджає істотне уповільнення темпів її розвитку, спричинене ліквідацією пільг на прибуток сільських будівельних організацій, обсяги робіт яких скорочуються внаслідок зниження рівня життя селян, нерозвиненості кредитних механізмів тощо. Згортання мережі об'єктів торгівлі на селі та ресторанного господарства, повне руйнування служб побуту стали закономірною реакцією на стрімке падіння платоспроможного попиту селян. Обсяг реалізованих послуг населенню в сільських регіонах є значно меншим за відповідний показник у містах, а обсяг товарообігу на селі є у 3,5 разів меншим за відповідний показник у містах.

Залишається гострою проблема благоустрою житлового фонду, при цьому зберігається розрив між рівнями благоустрою житла в сільській місцевості та містах. Якщо в міських поселеннях водопроводом обладнано

65,4 відсотків загальної площі житла, то в сільській місцевості Миколаївської області каналізацію мають лише 12,7 відсотків житлових приміщень, центральне опалення – 9,9 відсотків, ванни або душові кімнати – 27,5 відсотків, гаряче водопостачання – 8,9 відсотків. До комунальних органів місцевого самоврядування передано більше 60 відсотків об'єктів соціальної сфери та житлово-комунального господарства. За технічним станом майже 70 відсотків (в основному водопровідних мереж та споруд) відпрацювали амортизаційний термін, а біля 40 відсотків знаходяться в аварійному стані [3, с. 59].

Поліпшення якості обслуговування сільського житлового фонду сприятиме нарощуванню обсягів індивідуального будівництва, підґрунтям чого стане повноцінне фінансування за рахунок бюджету, державних і недержавних інститутів гарантій і пільг, передбачених для різних категорій забудовників. Останнє створює додатковий стимул для розширення сфери прикладання праці та реалізації ініціативи селян у галузі організації, кооперативних і приватних підприємств будівельної промисловості. Інший аспект підвищення комфортності житла полягає в удосконаленні комунального житлового фонду, що надаватиметься малозабезпеченим в оренду.

Рівень доходів та якість життя населення сільської місцевості безпосередньо залежить від стану культурно-освітнього комплексу, що відіграє важливу роль у формуванні та піднесенні інтелектуального рівня, а також професійно-кваліфікаційних характеристик.

Інформаційні джерела :

1. Статистичний щорічник Миколаївської області. *Головне управління статистики у Миколаївській області*. URL: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
2. Полозенко Д.В. Соціальна інфраструктура села та джерела її фінансування. *Фінанси України*. 2013. № 1. С. 3-12.

З. Рябоконь В. П. Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій. *Економіка АПК*. 2016. № 4. С. 56-65.

УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

М. МИКОЛАЄВА

Горобченко О.А., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Осів О.Є., здобувач вищої освіти

Вінницький національний медичний університет

Зміцнення і захист здоров'я є найважливішою умовою для забезпечення благополуччя і достойного існування людини, а охорона здоров'я є важливим суспільним завданням кожного міста, області і країни в цілому.

Реформування галузі охорони здоров'я м. Миколаєва, здійснення належного обсягу надання медичної допомоги населенню міста вимагає суттєвого покращання. Існуючі проблеми охорони здоров'я є непростими для вирішення, мають багатоаспектний комплексний характер, що обумовлює необхідність оновлення підходів до охорони здоров'я, розробки і реалізації нових стратегій та програм. Демографічна ситуація в місті характеризується від'ємним природним приростом: 2015 р. – -0,8; 2016 р. – -0,8; 2017 р. – -0,7.[1] Відмічається зростання загального тягаря хвороб. Викликає занепокоєння тенденція до погіршення стану здоров'я дорослого населення та молоді, збільшення частоти хвороб серцево-судинної системи, соціально-значущих хвороб, онкологічних захворювань.

З метою поліпшення здоров'я населення та забезпечення соціально-економічного розвитку міста, подальшого удосконалення роботи в галузі охорони здоров'я м. Миколаєва, управління охорони здоров'я Миколаївської міської ради затвердило Галузеву Програму розвитку «Охорона здоров'я» на

2019-2021 роки (далі – Програма). Метою Програми є збереження та зміцнення здоров'я мешканців міста, підвищення ефективності заходів, спрямованих на профілактику захворювань, зниження рівнів захворюваності, інвалідності і смертності населення, підвищення якості та ефективності надання медичної допомоги, підвищення якості життя забезпечення захисту прав громадян на охорону здоров'я.

Фінансування завдань і заходів Програми планується здійснювати зарахунок централізованих поставок Міністерства охорони здоров'я України державного бюджету, медичної субвенції, за рахунок коштів міського бюджету, інших джерел, не заборонених чинним законодавством. На період 2019-2021 рр. обсяг фінансування за рахунок коштів міського бюджету складає 1606,8 млн грн, у тому числі у 2019 р. – 489,7 млн грн, 2020 р. – 508,1 млн грн, 2021 р. – 609,0 млн грн. Фінансування заходів Програми здійснюється у межах видатків, що передбачаються у державному, міському бюджетах.[1]

У Програмі викладені правові, організаційні, лікувально-профілактичні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в м. Миколаєві, метою яких є забезпечення високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, упередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності.

Структурна реорганізація сфери охорони здоров'я відповідно до потреб населення у різних видах медичної допомоги та створення мережі закладів первинного та вторинного рівнів відбувається шляхом реорганізації, перепрофілювання частини лікувальних закладів та можливістю самостійно обирати лікаря. У відповідності до плану реформування первинної ланки надання медичної допомоги, на даний час 7 центрів первинної медико-санітарної допомоги з мережею 38 сімейних амбулаторій пройшли процес реорганізації. Проводиться відповідна робота щодо укладання договорів закладами охорони здоров'я первинного рівня

м. Миколаєва з Національною службою здоров'я України. Згідно із затвердженими етапами реформування закладами охорони здоров'я первинного рівня продовжується процес укладання декларацій з мешканцями міста відповідно до діючої нормативної бази. Проводиться підготовча робота щодо функціонування закладів охорони здоров'я 2-го рівня в умовах затвердженого госпітального округу, відповідно до вимог чинного законодавства. Нова модель фінансування для закладів спеціалізованої медичної допомоги запрацює з 2020 року.[1]

У роботу закладів охорони здоров'я міста впроваджуються сучасні медичні технології за рахунок оснащення сучасним медичним обладнанням, що сприяє мінімізації факторів ризику захворювань та створення сприятливого для здоров'я середовища на основі наукових досліджень.

Отже, головними цілями в галузі охорони здоров'я є поліпшення здоров'я населення, відповідність запитам і потребам людей, забезпечення справедливості в розподілі фінансових ресурсів, доступності всіх до наявних ресурсів. При цьому основними її цінностями мають бути справедливість, солідарність, розуміння та участь населення, етичний підхід до її розвитку[2]. Прогрес у досягненні основних цілей безпосередньо залежить від ефективного виконання ключових функцій: спрямовуючого керівництва, формування ресурсів, надання послуг, фінансування.

Інформаційні джерела

1. Галузева програма розвитку «Охорона здоров'я» м. Миколаєва на 2019-2021 роки. URL: <https://drive.google.com>
2. Пархоменко Г.Я. Проблеми у системі охорони здоров'я України та обґрунтування необхідності їх вирішення. *Україна. Здоров'я нації* 1(17).2011. – С. 45-49.

СУБ'ЄКТИ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

**Гриценко В.О., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет**

Аграрна політика є пріоритетною складовою економічної та загалом національної політики держави, що формується в тісному зв'язку із зовнішньоторговельною, промисловою, екологічною, соціальною та іншими напрямками політики.

В основі аграрної політики знаходяться суб'єкти (виробники, споживачі продовольства, платники податків) і об'єкти (засоби і предмети агропромислового виробництва). Це – онтологічний аспект проблеми, або основоположні сутності аграрної політики. Активізуючий момент діяльності суб'єкта – його потреби, інтереси і цілі або аксіологічний аспект проблеми, її мотиваційне ядро. Для вирішення завдань аграрної політики необхідне вивчення характеристик і можливостей об'єкта (природних ресурсів, сільськогосподарських і агропромислових технологій тощо). Це – гносеологічний аспект або пізнання сутностей.

До суб'єктів аграрної політики належать державні та суспільні інститути, що приймають і реалізують агрополітичні рішення або здійснюють вплив на їх розробку [3].

Право приймати рішення з питань політики належить вищим посадовим структурам законодавчої і виконавчої влади держави. Вони також здійснюють контроль за виконанням рішень, що приймаються. Державне регулювання покликано не підмінювати собою ринковий механізм, а створювати умови для ефективного розвитку об'єктів регулювання, що одночасно виступають як суб'єкти ринку. Недержавні суб'єкти аграрної політики за ступенем політичної активності можна умовно поділити на три великі групи:

- політичні партії;
- суспільно-політичні організації;

- суспільні організації.

Особливо потрібно відзначити роль аграрної науки у ролі суб'єкта аграрної політики. Розробка аграрної політики повинна здійснюватися на основі серйозних наукових досліджень [3].

Серед суб'єктів аграрної політики, важливе місце займають засоби масової інформації, які мають чималий вплив на формування суспільної думки стосовно тих чи інших програм, дій, рішень влади, політичних партій, політиків тощо. Аграрна політика, як і політика в цілому, визначається різноманіттям суспільних, групових та приватних інтересів.

Носіями інтересів є вітчизняні товаровиробники і споживачі сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства. У цій групі суб'єктів ринкових відносин можливі певні протиріччя. Наприклад, товаровиробники і споживачі продукції не завжди можуть дійти згоди з питань її ціни і якості. За такої ситуації у сфері торгівлі в цілому, серед населення та сільськогосподарських і переробних підприємств можливі порушення паритетних основ і відповідні претензії. Крім того, товаровиробники певних видів продукції перебувають в умовах конкуренції за ринки збуту [2].

Виразниками інтересів також є політичні партії, суспільні професійні об'єднання. В Україні активно виявила себе Аграрна партія. Крім політичних партій, активними захисниками інтересів сільськогосподарських товаровиробників можуть виступати їх професійні об'єднання, наприклад фермерські спілки, галузеві союзи. Досить впливовими можуть бути спілки захисту прав споживачів. Не останню роль у формуванні суспільної думки відіграють засоби масової інформації. Групи виразників інтересів ще називають групами тиску – лобі, які тісно пов'язані з державними структурами, що формують державну політику. Такий стан називають аграрним корпоратизмом. Лобістські організації, як правило, встановлюють тісні стосунки з таким впливовим суспільним класом, як державна бюрократія.

Політики виступають першими в ряду суб'єктів, що формують аграрну політику держави. У законодавчих органах економічно розвинутих країн не так багато представників фермерів, оскільки на сьогоднішній день даний клас становить 1-2% загальної чисельності населення цих країн. Однак політики активно голосують за підтримку аграрного сектора. З одного боку, це свідчить про розуміння ними виняткової ролі агропродовольчого сектора у задоволенні однієї з першочергових суспільних потреб, а з другого – політики керуються прагматичнішими міркуваннями – бути переобраними на наступний термін, отримати політичні та суспільні дивіденди [2].

Інформаційні джерела:

1. Агропромисловий комплекс в системі зовнішньоекономічної діяльності України / Саблук П.Т., Фесина А.А., Власов В.І. та ін. ; за ред. П.Т. Саблука. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2005. 242 с.
2. Могильний О.М. Регулювання аграрної сфери. Ужгород : ІВА, 2005. 400 с.
3. Янчук В.З. Аграрне право України : підручник. Київ : Юрінком-Інтер, 1999. С. 72.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІНОУТВОРЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Гуда Н. Е., аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

Розвиток ринкових відносин в Україні зумовив потребу інституційного обґрунтування державного регулювання цін та ціноутворення національної економіки. Однак для забезпечення ефективності цього процесу доцільно проаналізувати, вивчити та узагальнити особливості державного регулювання ринкових процесів у промислово розвинених країнах та

ціноутворення зокрема. Важливо осмислити та узагальнити надбання економічної науки, наукових положень та практичного досвіду ціноутворення розвинених країн, накопичених в умовах ринку для звільнення від застарілих підходів, збереження й використання всього актуального.

Ринкова система ціноутворення в аграрному секторі не повинна відриватися від рівня видатків виробництва та величини вартості продукції. Ціна може коливатися в певних межах: мінімальний її рівень при реалізації визначається видатками на виробництво продукції, а максимальний — попитом. «Мінімальний рівень цін повинен бути спрямований на захист інтересів сільськогосподарських товаровиробників, тобто на відшкодування видатків виробництва (з урахуванням інфляції) та на забезпечення гарантованого прибутку за умов спаду виробництва» [6, с. 92].

Сучасний господарський механізм регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств повинен створювати рівні умови господарювання для всіх галузей виробництва і сфер діяльності, враховуючи економічні закони, сезонність сільськогосподарського виробництва, оборотність капіталу. Дія механізму характеризується двома основними складниками, що керують його спрямованістю і визначають ефективність: державним регулюванням та ринковими методами. Державне регулювання цін в Україні регламентується законами «Про ціни та ціноутворення», «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», «Про місцеве самоврядування в Україні» з відповідними змінами та доповненнями, які встановлюють основні правила формування цін у країні, методи їх регулювання, порядок контролю над цінами та відповідальність за його порушення, права та обов'язки окремих органів виконавчої влади у сфері ціноутворення [6, с. 58].

Цінове регулювання значною мірою стримує розвиток бізнесу, тому його скасування позитивно вплине на малі та середні підприємства України. Таке регулювання не дає змоги встановлювати ціну, яка б відповідала економіці виробництва, що перешкоджає відновленню виробничих

потужностей підприємств, запровадженню інновацій, та, як наслідок, підвищенню ефективності виробництва. Це негативно впливає як на виробника, який утрачає доступні канали збуту, так і на споживача, котрий не зможе знайти дешеві товари на полицях найближчого магазину. І передусім це стосується не великих роздрібних мереж, а звичайних магазинів.

Скасування державного регулювання цін також полегшить умови ведення бізнесу за рахунок відміни декларування цін. Це дасть змогу як скоротити витрати держави на обслуговування процедури, так і зменшити корупційні ризики й адміністративне навантаження на мале та середнє підприємства. Хоча обмеження втручання держави у цінове адміністрування є необхідним елементом децентралізації, українське суспільство не має одностайної думки щодо своєчасності цього кроку. Обговорюються також і межі реформи: повна відміна цінового адміністрування або часткова, за якої держава залишає за собою право контролювати ціни на певні категорії продукції. Основний ризик, пов'язаний із цим, – підвищення цін на основні продукти харчування: дитяче харчування, хліб, борошно, цукор, крупи, м'ясо-молочні продукти, яйця, соняшникову олію тощо. У разі зняття державою обмежень ціни на зазначені групи товарів підуть у вільне плавання.

Загалом, інструментарій, який можуть застосовувати урядові органи для підтримки цін, можна поділити на три групи: стабілізація через позикові ставки (закупівля урядом продукції з метою доведення ринкових цін до рівня еквівалентних); обмеження пропозиції продукції (обмеження урядом виробництва продукції, як правило, через консервацію сільськогосподарських угідь); прямі компенсаційні платежі (уряд компенсує товаровиробнику різницю між поточною ринковою і еквівалентною ціною).

Основними напрямками удосконалення цінового механізму в аграрному секторі є: комплексний підхід до формування цін на всіх стадіях відтворювального циклу із застосуванням єдиної у народному господарстві методологічної бази; поступовий перехід від регульованих до вільних цін за

активної ролі держави в забезпеченні еквівалентного обміну та платоспроможного попиту населення на сільськогосподарську продукцію; обмеження цін на продукцію монополій, жорсткий антимонопольний контроль за цінами на матеріально-технічні ресурси, енергоносії та послуги; поступове наближення внутрішніх цін до цін світового ринку [10].

Ціновий механізм має сприяти розміщенню сільськогосподарського виробництва, підвищенню ефективності всіх галузей аграрного сектору. Взаємозв'язок і взаємозалежність цін зумовлені тим, що всі ціни формуються на єдиній методологічній основі, господарська діяльність усіх підприємств, сфер виробництв, галузей економіки взаємозв'язана й утворює єдиний господарський комплекс. Держава через ціновий механізм повинна сприяти конкурентоздатності виробленої в аграрній сфері продукції і забезпеченню еквівалентності міжгалузевого обміну. Для сільськогосподарських підприємств формування цінової політики має першочергове значення, тому що правильне визначення та розробка концепції ціноутворення впливають на виробничо-господарську діяльність підприємства.

Інформаційні джерела :

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств. 2-ге вид., допов. і перероб. К. : КНЕУ, 2002. 624 с.
2. Мазур Н.А. Фактори ціноутворення в системі формування ефективного аграрного сектору. *Наук. вісник Національного аграрного університету*. К., 2008.С. 119 – 299.

АНАЛІЗ ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА В УКРАЇНІ

**Кирилюк Є. М. д-р. екон. наук, професор,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького**

Сучасне тваринництво, порівняно з іншими галузями сільського господарства, має велику фондоемність і тривалі терміни окупності інвестицій. Тому для налагодження виробництва вітчизняної продукції тваринництва, конкурентоспроможної на світовому ринку, існує необхідність державної підтримки інвестицій через систему стратегічних стимулюючих інструментів. Проте поки що значні обсяги інвестицій спрямовують в рослинницьку галузь [1].

Нинішній механізм державної підтримки інвестиційних процесів у тваринництві потребує удосконалення. Так, у державному бюджеті за програмою 2801540 «Державна підтримка галузі тваринництва» на 2018 рік (загальним обсягом 4 млрд. грн) було передбачено виділення 2,5 млрд грн на здешевлення залучення інвестицій у тваринницьку галузь. Зокрема, на часткову компенсацію вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів тощо, в частині витрат, профінансованих за рахунок банківських кредитів, передбачено виділення 1,1 млрд грн; на часткове відшкодування вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів тощо, збудованих за власний кошт інвестора – 1,2 млрд грн. В рамках першого напрямку передбачено компенсацію 25% вартості об'єктів, профінансованих за рахунок банківських кредитів (розмір кредиту – до 500 млн грн на один об'єкт); в рамках другого напрямку – відшкодування 30% вартості об'єктів (розмір інвестиції, частина якої підлягає відшкодуванню – до 500 млн грн на один об'єкт) [2].

Таким чином, зважаючи на порівняно незначні суми державної підтримки залучення інвестицій у розвиток тваринництва у 2018 р. (2,5 млрд грн або 93 млн дол. США) та досить велику максимальну вартість одного об'єкта, частина якої підлягає компенсації чи відшкодуванню (500 млн грн) або ж взагалі відсутність обмежника максимальної вартості, знову простежується минулорічна тенденція акцентування державної підтримки на розвиток окремих великих агрохолдингів. Вони, переважно, спеціалізуються на виробництві м'яса птиці.

Показовим у цьому плані є формулювання абзацу 4 пункту 11 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки галузі тваринництва (в редакції Постанови КМ № 285 від 28.03.2018): для об'єктів, які створюють 500 і більше робочих місць, відшкодовується 30% вартості об'єкта, якою б великою ця вартість не була. Такий механізм дає імпульси процесам подальшої монополізації вітчизняного ринку продукції тваринництва (з усіма негативними наслідками) та посилює нерівність доступу сільськогосподарських товаровиробників до інструментів державної підтримки.

Це підтверджується фактичними даними. На програму компенсації вартості будівництва і реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів тощо, збудованих за власний кошт інвестора, у 2018 році із державного бюджету виділено 1,7 млрд грн (Кабінет Міністрів України 31.10.2018 перерозподілив суми дотацій, збільшивши фінансування цієї програми із 1,2 до 1,7 млрд. грн). Із них більше 800 млн грн або 50% усієї державної підтримки отримали підприємства агрохолдингу «Миронівський хлібопродукт», як компенсацію за будівництво другої лінії Вінницької птахофабрики.

Інші ж чинні в 2018 році напрями підтримки тваринництва у малих та середніх сільськогосподарських підприємствах та фермерських господарствах (часткова компенсація відсоткової ставки за банківськими кредитами, залученими у галузі вівчарства, козівництва, бджільництва, звірівництва, кролівництва; спеціальна бюджетна дотація за утримання корів; спеціальна бюджетна дотація за вирощування молодняка ВРХ, який народився в господарствах фізичних осіб) характеризуються або своєю неефективністю, або незначними обсягами виділених коштів. Вони не дозволяють розв'язати більшість техніко-технологічних проблем у тваринництві, які безпосередньо впливають на безпечність та якість продукції (відсутність безпечних автоматизованих процесів постачання кормів, годівлі, доїння корів, роботи молокопроводів, холодильних установок, ефективного санітарного і

ветеринарного контролю, наявність у продукції антибіотиків, гормонів, бактеріальної засміченості молока тощо).

Так, наприклад, часткова компенсація відсоткової ставки за банківськими кредитами сприяє підтримці не стільки виробників продукції вівчарства, козівництва, бджільництва тощо, скільки підтримці банківських установ, які видають такі кредити (якщо держава покриває відсотки в розмірі 1,5 облікової ставки Національного банку (25,5% станом на 01.08.2018), то банківській установі є сенс робити кредити дорожчими). Крім того, спеціальна бюджетна дотація за вирощування молодняка ВРХ, який народився в господарствах фізичних осіб, практично не сприятиме зростанню поголів'я такого молодняка. Адже за період утримання молодняка віком від 1 до 5 місяців передбачено виплату 300 гривень за голову. Саме в період 1-2 місяців молодняк у господарствах населення вирізається, і виплата такої дуже незначної суми не зупинить ці процеси.

Про неефективність окремих програм підтримки тваринництва свідчить той факт, що КМУ у грудні 2018 року запропонував зменшити розмір державної підтримки галузі тваринництва майже на 1 млрд грн у зв'язку з невикористанням коштів у межах запланованих раніше сум. Зокрема, за програмою державної підтримки галузі тваринництва із виділених 4 млрд грн станом на 1 грудня 2018 було використано лише 1,545 млрд. грн (програма виконана на 38,6%) [3].

Отже, застосовувані нині в Україні методи підтримки виробництва тваринницької продукції та підвищення її якості є недостатніми та малоефективними, не сприяють посиленню конкуренції в галузі, не забезпечують еквівалентного міжгалузевого обміну, не стимулюють розвиток сільських територій. Лобіювання інтересів агрохолдингів вкупі з викривленням ринкових механізмів призводить до дискримінації слабких ланок – монополістів, що значно звужує можливості виробництва високоякісної тваринницької продукції. Необхідне детальне опрацювання напрямів розвитку тваринництва, узгодження розвитку сектору яловичини з виробництвом молока,

яке б базувалося на аналізі поточної ситуації та створювало б економічну зацікавленість у виробництві високоякісної продукції тваринництва.

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА :

1. Кирилюк Є. Аграрний ринок в умовах трансформації економічних систем: монографія / Є. Кирилюк. К.: КНЕУ, 2013. 571 с.
2. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки галузі тваринництва, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 107 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №285 від 28.03.2018). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/en/107-2018-D0%BF/print1522072928341565>.
3. Кабмін визнав економію на аграріях . *АгроПравда*. URL: <http://agropravda.com/news/agrobiznes-life/10804-kabmin-priznalsja-v-ekonomii-na-agrarijah>.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

**Клочан І.В., д-р екон. наук, доцент, доцент
Миколаївський національний аграрний університет**

В аграрному секторі економіки України в умовах дефіциту інвестиційних ресурсів та обмежених можливостей державної підтримки інвестування, наявності високого рівня ризиків для проведення інвестиційної діяльності інвестиційна політика держави має бути спрямована на впровадження дієвих механізмів стимулювання залучення як вітчизняного, так й іноземного капіталу, створення ефективної системи управління інвестиційними процесами.

У сучасній науковій літературі [3,5] значна увага приділяється дослідженню різних підходів до формування інвестиційної політики. Проте практично всі дослідники єдині у тому, що повна відмова від державного інвестиційного забезпечення сільськогосподарського товаровиробника

неможлива через його галузеві особливості. Разом з тим, мають місце різні точки зору на ступінь державної інвестиційної підтримки аграрного сектора, коли йдеться про його основні складові, їх залежність та пріоритетність розвитку на кожному етапі.

Багато вчених стверджують, що аграрний сектор належить до сектора економіки, де державне регулювання є швидше закономірністю, ніж винятком [1,2,3]. Для цього існує багато причин. Специфічні причини державного втручання в аграрне виробництво з часом змінюються, так само як і природа політичних, соціальних та економічних середовищ, у межах яких функціонує аграрна галузь. Такі дії держави називаються політикою, що характеризується цілеспрямованими, послідовними заходами, на відміну від випадкових і непостійних кроків, які здебільшого притаманні приватній фірмі або індивідууму. Згідно з визначенням Кваші С.М., політика включає планування, що базується на певних звичаях, цінностях та цілях, а також на порівнянні витрат і прибутків, пов'язаних з прийняттям того чи іншого плану дій. Елементи політики – цілі, які можуть бути встановлені, засоби для досягнення цих цілей, виконавчі органи, такі як агенти чи агенції, що активізують та контролюють згадані засоби, а також обмежувальні фактори, які існують при виконанні заданого плану чи програми [4].

Економічна політика – це послідовні державні заходи у процесі регулювання й досягнення національних інтересів. Вона є продуктом як економістів, так і політиків. Економічна політика впроваджується законодавчими державними програмами, що приймаються представниками політичної еліти, які діють в інтересах громадян країни і були обрані ними шляхом голосування. Державна політика, на відміну від приватних дій індивідуума, сім'ї чи організації, включає окремих осіб як громадян країни; групи та організації з політичними цілями, а також державні структури на районному, національному і міжнародному рівнях [4].

Одним з важливих напрямів економічної політики держави є інвестиційна політика, яка, на погляд Черепа О.Г., повинна враховувати загальний стан

економіки на даному етапі розвитку та на перспективу, включати оцінку можливих джерел формування інвестиційних ресурсів на всіх рівнях господарювання, визначати пріоритети в інвестиційній сфері й передбачати методи їх реалізації [6]. Визначення її ключових засад та змісту пов'язане, в свою чергу, з формуванням узгодженої системи законодавства про інвестиційну діяльність, чітким окресленням завдань для органів державної влади та місцевого самоврядування в цій сфері, створенням дієвих механізмів та господарсько-правових засобів державного регулювання інвестиційних відносин.

В економічній і правовій літературі, інвестиційна політика держави часто трактується здебільшого як комплекс урядових рішень, що визначають основні напрямки використання капіталовкладень в економіку, різні її сфери та галузі. Інвестиційна політика держави формується під впливом стану економіки; основних завдань народного господарства у сфері виробництва та соціального розвитку; рівня науково-технічного забезпечення країни. Отже, об'єктами інвестиційної політики держави є галузі народного господарства, які забезпечують відтворювальний процес і науково-технічний розвиток у країні.

Таким чином, інвестиційна політика держави щодо аграрного сектора економіки являє собою комплекс заходів соціального, економічного, політичного та організаційного характеру прямого та опосередкованого впливу на залучення інвестицій у виробничо-господарську діяльність, що здійснюється в сільському господарстві для гарантування продовольчої безпеки, нарощування експортного потенціалу та виведення добробуту сільського населення на рівень сучасних світових стандартів.

Інформаційні джерела :

1. [Бабенко А.Г., Бондаревська К.В.](#) Шляхи вдосконалення державного регулювання аграрного сектору економіки. [Проблеми економіки](#). 2014. №3. С. 54–59.

2. Галушко В.П., Діброва А.Д., Діброва Л.В. Методологічні та практичні аспекти рівня державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників. *Економіка АПК*. 2008. №3. С. 3–11.
3. Ковальов В.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності в аграрній сфері : монографія за ред. В.В. Кузьміна. К. : ІАЕ УААН, 2003. 182 с.
4. Кваша С.М. Аграрна політика та чинники її реалізації в нинішніх умовах трансформації сільського господарства України. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. Серія «Економіка та менеджмент». 2010. №6/1. С. 3–11.
5. Плеханов Д.О. Наукове забезпечення державного управління агропромисловим виробництвом в Україні : дис...на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : 25.00.02 – механізми державного управління / Плеханов Дмитро Олександрович ; Національна академія державного управління при Президентові України. – К., 2010. – 475 с.
6. Череп О.Г. Формування інвестиційної політики з метою забезпечення конкурентоспроможності економіки держави. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. №6, Т.4. С. 311–316.

Децентралізація в дії: переваги та проблеми

Коваленко Г.В., канд. екон. наук, старший викладач

Михалко Г.М., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Сільські території в Україні у соціально-економічному житті посідають особливу роль. Саме на них мешкає третина населення нашої держави і припадає більшість її площі. На жаль, в нашій країні соціально-економічний розвиток та життєстійкість сільських поселень, в основному, залежать від їх територіальної близькості до економічних та адміністративних центрів. У зв'язку з цим визначення можливих сценаріїв

соціального розвитку сільських поселень України різної людності в умовах децентралізації чинної системи управління набуває пріоритетного значення.

Головною суспільно значущою тенденцією, що визначає нині напрями соціального розвитку сільських територій України, є децентралізація. Децентралізація – це реальний шлях до підвищення якості повсякденного життя мешканців кожного села, селища чи міста. Світовий досвід свідчить, що місцеві проблеми можуть ефективно вирішуватись тільки на місцевому рівні. Держава ніколи не дійде до проблем кожного села чи міста, кожної вулиці чи двору.

Метою реформи децентралізації є в першу чергу наблизити послуги до громадянина та підвищити їх якість, щоб кожен громадянин мав змогу отримати ту чи іншу послугу, не уїхавши до райцентру. Необхідно сформулювати повноцінну систему місцевого самоврядування, в якій ОТГ будуть спроможні виконувати різноманітні повноваження та відповідати за їх виконання. Зміцнення громади грає важливу роль у формуванні ОТГ, щоб і в майбутньому такі ресурси як фінансові, майнові, інтелектуальні можливо було використати для поліпшення якості послуг та розвитку інфраструктури. Оскільки у громад тепер залишаються податки і вони стають більш зацікавленими в розвитку територій, бізнесу та інфраструктури, тому необхідно створити передумови для економічного розвитку ОТГ, підсилити спроможність громад через залучення іноземних інвестицій, отримання міжнародної технічної допомоги [1]. Активізація вище зазначених даних покращить становище на селі та в Україні в цілому .

На становище українського села практично впливають соціально-економічні умови, структурні зміни в АПК, що пов'язані з падінням економічної активності селян, зменшенням реальної заробітної плати, високим рівнем безробіття, розповсюдженням неформальних трудових відносин. В цілому по Україні демографічна ситуація оцінюється фахівцями як кризова. Ускладнює умови життя на селі відсутність у багатьох селах доріг з твердим покриттям та транспортного сполучення [2].

Сільські території відрізняються від міських, з точки зору можливостей розвитку, подальшим: значно нижча щільність населення; мала кількість підприємств та підприємців на тисячу осіб населення; переважна орієнтація людей на зайнятість у сільськогосподарському виробництві; недостатня мобільність сільського населення; низький рівень інновацій, наукової діяльності; нижчий рівень публічних послуг та сервісів потрібних людям за місцем проживання [3].

Мостівська сільська об'єднана громада була однією з перших у Доманівському районі Миколаївської області. Перед тим, як об'єднатися, представники сільських рад зробили фахову оцінку, щоб з'ясувати, чи зможе громада стати спроможною. Втім, три сільські ради (а в загальному 14 сіл) ухвалили йти на вибори і з 2017 року Мостівська ОТГ перейшла на прямі міжбюджетні відносини із державою та отримала відповідні повноваження. Загальний бюджет громади за два роки роботи збільшився майже в 10 разів. Після переходу на прямі міжбюджетні відносини з державою, в апараті з'явилася потреба у таких фахівцях, які для сільської ради раніше були не актуальними. До того ж громада хоче залучати додаткові кошти і писати проекти, а для цього також потрібні спеціалісти. Проблеми у кожному селі однакові: вода, дороги, освітлення, ремонт шкіл. Тому в усіх населених пунктах проводяться обговорення, на яких визначається, що треба зробити в першу чергу. За бюджетний рік кожне село отримує реалізацію хоча б одного проекту.

Попри це, разом з експертами у Мостівській громаді працюють над створенням кооперативу з вирощування й переробки овочів та молочного кооперативу. У громаді недавно створили відділ економіки для залучення інвестицій, якого в апараті ради раніше не було. До того ж зробили карту об'єктів, які можуть порекомендувати потенційним інвесторам.

Підсумовуючи результати об'єднання сільських територіальних громад, доводиться констатувати, що значна їх частина і після цього не змогла подолати низьку інституційну спроможність до ефективного

самоврядування через неефективність дій державних органів управління та слабкість кадрової ланки органів місцевої влади. Для оволодіння необхідним досвідом та рівнем компетенції щодо успішної реалізації одержаних повноважень у фінансовій сфері знадобляться роки.

Інформаційні джерела :

1. Децентралізація: коротко про головне. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/misceve-samovryaduvannya/733/>
2. Лебединська К.І. Соціальні проблеми сучасного українського села. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2011. № 948. С. 217.
3. Ткачук А.Ф. Огляд ситуації щодо впровадження партнерств міських та сільських територіальних громад в умовах децентралізації та змін у державній регіональній політиці в Україні: аналітична записка. К.: 2019. 28 с.

СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

**Костирко П.Д., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет**

Пріоритетом української держави в сучасних умовах є побудова ефективної системи національної економічної безпеки. Одним з основних факторів національної економічної безпеки є продовольча безпека країни (рис. 1) [2].

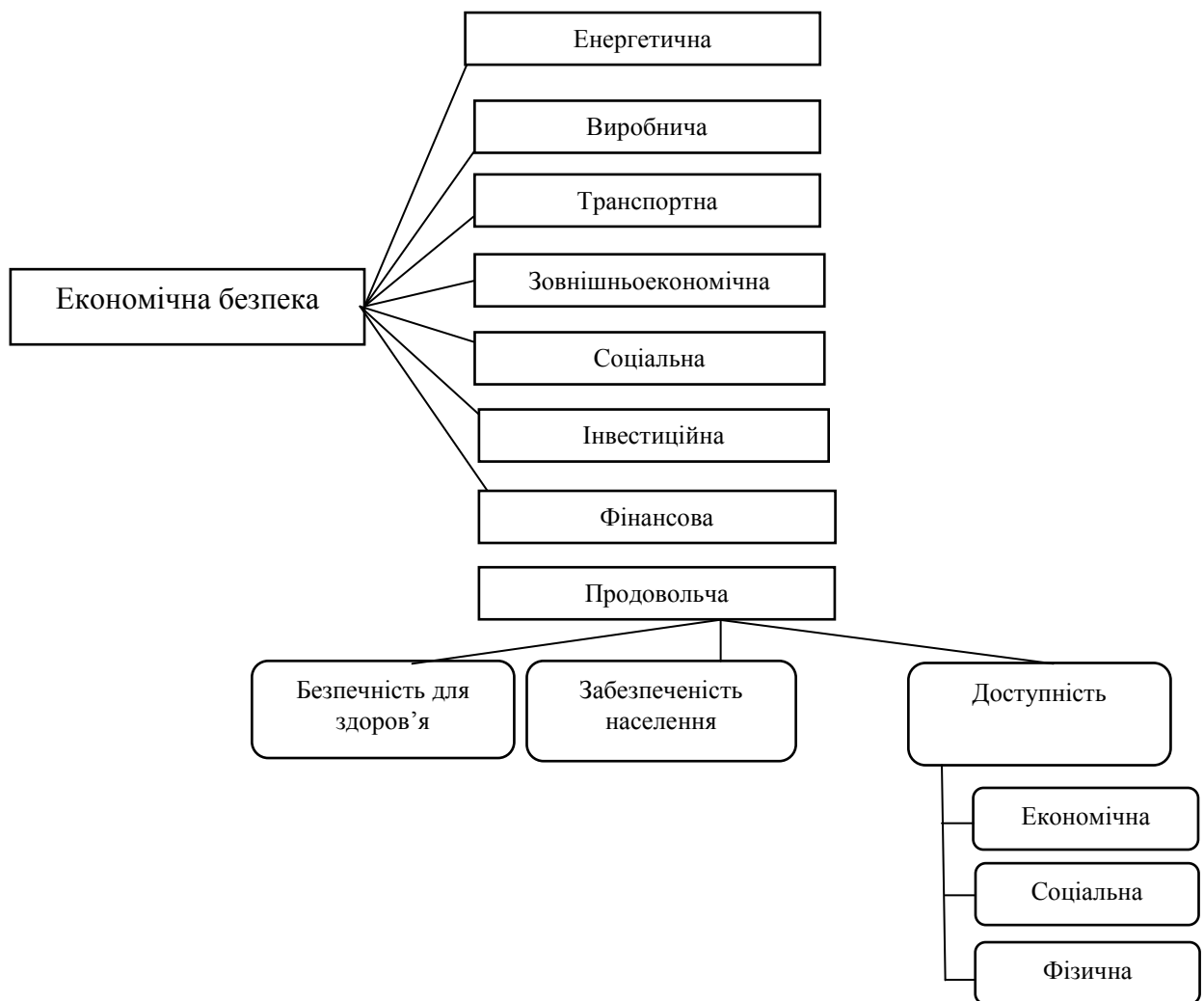

Рисунок 1 – Основні складові економічної безпеки держави

Побудовано автором з використанням [2]

Проблема продовольчої безпеки країни на сьогоднішній день постає дуже гостро, оскільки її забезпечення визначає загальні тенденції внутрішньої і зовнішньої політики держави, соціальної стабільності у суспільстві, вирішення демографічної проблеми та підвищення якості життя населення. Швидкі зміни економічної і політичної ситуації в світі, тенденції розвитку світового сільського господарства та складність вирішення продовольчої проблеми на міжнародному рівні вимагають посиленої уваги до національної продовольчої безпеки. Україна має чітко визначити параметри продовольчої безпеки і на цій основі розробити стратегію та напрями розвитку агропромислового комплексу з урахуванням

раціонального використання його потенціалу та посилення експортної орієнтації.

Необхідність забезпечення продовольчої безпеки в сучасних умовах розширює поняття «аграрна політика» до поняття «агропродовольча політика». Об'єднання в розвинутих країнах пріоритетів аграрної політики з наукою про харчування та проблемами доступності продовольства обумовило, на нашу думку, використання терміну «агропродовольча політика». Агропродовольчий комплекс включає виробництво, переробку, реалізацію та споживання продуктів харчування, що має бути охоплено єдиною системою управління.

Отже система продовольчої безпеки України повинна охоплювати такі складові: міцне і надійне забезпечення, що базується на національному агропродовольчому комплексі, здатному постійно забезпечувати населення продуктами харчування на відповідному рівні, оперативно реагуючи на стан світового продовольчого ринку; фізична і економічна доступність необхідної кількості і асортименту продовольства для різних категорій населення забезпечується їх платоспроможністю.

Наразі постала необхідність поглиблення методології з новою розстановкою пріоритетів у вже існуючих напрацюваннях та обґрунтуваннями засобів регулювання й гарантування продовольчої безпеки, а також стійкого функціонування виробничих і переробних підприємств в умовах сучасного господарювання.

Загострення продовольчої проблеми в Україні пов'язане з низькою прибутковістю більшості товаровиробників, що призвело до значного погіршення матеріально-технічного забезпечення, недотримання технологій виробництва сільськогосподарської продукції.

Задоволення потреби у продовольстві за рахунок внутрішнього виробництва при мінімальній залежності від зовнішніх чинників означає самозабезпечення продовольством, що є одним із найбільш важливих критеріїв продовольчої безпеки [1].

Беручи до уваги кризу в Україні у зв'язку з військовою агресією Росії, нестійкою економічною ситуацією значна частина населення країни не має змоги купувати якісні продукти харчування для забезпечення активного і здорового життя, тому більшість віддає перевагу більш дешевим продуктам.

У найкоротші терміни необхідно створити нові механізми забезпечення доступності найнеобхідніших, соціальних продуктів харчування та підтримки найменш забезпечених верств населення з метою підтримки належного рівня продовольчої безпеки України.

Інформаційні джерела :

1. Про продовольчу безпеку України. Проект вноситься народними депутатами України М. М. Рудьковським, М. Є. Мельником від 22 грудня 2011 р. № 4227-VI. ВВР України. 2011. 15 с.
2. Ульяновченко А.В., Прозорова Н.В. Продовольча безпека – основа національної безпеки держави. URL: http://congressworld.com.ua/blog_article.php?id=5 (дата звернення: 21.03.2019).

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

**Маєвський О.В., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет**

Виробництво зерна є одним із основних напрямів розвитку сільського господарства, оскільки від його успішної реалізації залежить забезпечення продовольчої безпеки країни, створення сталої сировинної бази щодо виробництва кормів для тваринницької галузі та промислових товарів. Крім цього, виробництво зерна в потенційно можливих обсягах та належної якості дозволить Україні закріпити свої позиції серед держав-експортерів зерна на світовому ринку [1].

Державне регулювання ринку зерна – це сукупність правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможного виробництва зерна для задоволення внутрішніх потреб держави та нарощування зернового експортного потенціалу. Держава визнає пріоритетність ринку зерна, сприяє його розвитку та стабільному функціонуванню. Відповідно до Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні» [4] основними засадами державної політики щодо регулювання ринку зерна можна виділити:

- надання пріоритетної бюджетної, кредитної та інвестиційної підтримки суб'єктам здійснення режиму заставних закупівель зерна та суб'єктам державної аграрної інтервенції;
- забезпечення внутрішніх потреб держави у продовольчому, насіннєвому, фуражному, технічному зерні та заходів щодо нарощування його експорту;
- встановлення розміру суми бюджетної позики, розрахованої виходячи з розміру встановленої мінімальної закупівельної ціни;
- гарантування сільськогосподарським товаровиробникам права вільного вибору використання зерна та ціни його реалізації;
- недопущення обмежень у пересуванні зерна та продуктів його переробки;
- контроль якості зерна та його зберігання;
- розвиток мережі обслуговуючих зерновий ринок кооперативних формувань;
- впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій у виробництві, зберіганні та переробці зерна;
- лізингове обслуговування ринку зерна [4].

Ефективність державного регулювання визначається тим, наскільки правильно розуміють і забезпечують взаємодію управлінської діяльності й об'єктивних закономірностей розвитку суспільного виробництва. Тільки за врахування всієї сукупності об'єктивних і суб'єктивних аспектів

взаємовідносин, що виникають у процесі управління зерновим ринком, можливо забезпечити досягнення необхідної ефективності організаційно-економічного механізму регулювання. Можна стверджувати, що управління підприємствами сфери ринку зерна, як і інших сфер економіки, – це механізм реалізації вимог економічних законів, що трансформує їх у господарську діяльність і запобігає стихійному прояву їх.

Інформаційні джерела :

1. Глобальна продовольча безпека / Білорус О.Г., Зубець М.В., Саблук П.Т., Власов В.І. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2009. 486 с.
2. Калюжна О.В. Проблеми реалізації зерна у Миколаївській області. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2002. № 1. С. 70–76.
3. Кирилюк Є.М. Аграрний ринок в умовах трансформації економічних систем : монографія. Київ : КНЕУ, 2013. 571 с.
4. Про зерно та ринок зерна в Україні : Закон України від 04.07.2002 р. № 37-IV. Дата оновлення 19.07.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15> (дата звернення 10.02.2019).

СПІЛЬНА АГРАРНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Негрєєва М.С., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Європейська модель сільського господарства заснована на трьох основних чинниках: фермерському господарстві сімейного типу, визнанні багатофункціональної ролі галузі й усебічному захисті системи ціноутворення на продовольство і доходів товаровиробників від ринкової і природної стихії. Статтею 33.2 Угоди про створення ЄС окреслено, що його аграрна політика і спеціальні методи її застосування повинні урахувати[3]:

а) особливу природу сільськогосподарської діяльності, що впливає із соціальної структури галузі та природного різноманіття регіонів;

б) принцип поступовості при здійсненні будь-яких перетворень;

в) тісний взаємозв'язок сільського господарства з іншими секторами економіки.

У результаті узагальнення в історії здійснення Спільної аграрної політики можна виділити чотири основні етапи:

1) 1962 р. – утворення ринку зерна, а також інших видів продукції (крім кормів, торгівля якими відбувається переважно за умовами, передбаченими СОР);

2) 1968 р. – прийняття Меморандуму про реформу сільського господарства, спрямовану на послаблення наслідків надвиробництва, зменшення бюджетних витрат на формування структурної політики;

3) початок 80-х років – реформа європейської аграрної політики, погодження виплати фінансової підтримки зі зниженням виробництва, зокрема скороченням посівних площ та поголів'я худоби, введення квот на виробництво;

4) кінець 90-х років – реформа САП («Порядок денний 2000») у напрямі зменшення витратності й розширення функціональності сільськогосподарської сфери[1].

Основні принципи формування нової аграрної політики такі: конкурентоспроможність аграрної сфери на світових ринках при зменшенні рівня субсидування; гарантований рівень життя сільського населення головним чином за рахунок стабільних доходів фермерів; відповідність виробництва попиту на продукцію та політиці збереження природного середовища; багатоукладність виробництва, традицій населення як метод підтримки зайнятості та естетичних цінностей сільської місцевості; обґрунтованість і виправданість витрат на забезпечення політики економічного та соціального розвитку села [2].

Основні цілі спільної аграрної політики САП (Common Agrarian Policy – CAP) були визначені в ст. 39 Римського договору:

- збільшення сільськогосподарського виробництва на основі запровадження досягнень науково-технічного прогресу, забезпечення раціонального розвитку сільського господарства й оптимального використання виробничих ресурсів, особливо трудових;
- забезпечення високого рівня життя населення, особливо зайнятого в сільському господарстві, за рахунок підвищення його доходів;
- стабілізація ринків;
- забезпечення стійкого продовольчого постачання населення за прийнятними цінами[3].

У цій же статті договору записано, що під час розробки єдиної аграрної політики беруться до уваги соціальна інфраструктура сільського господарства та різниця між регіонами. Особливий наголос робиться на необхідності розробки спеціальних заходів стосовно сільського господарства у зв'язку з його специфічним становищем і тісними взаємозв'язками з іншими секторами економіки.

Договір визначає конкретний перелік заходів з реалізації завдань Спільної аграрної політики. Основними серед них є такі:

- визначення термінів перехідного періоду для введення САП;
- визначення форм організації ринку;
- відпрацювання загальних організаційних основ регулювання цін, підтримки виробництва і збуту різних продуктів, зберігання, транспортування, механізму стабілізації експорту й імпорту;
- відпрацювання спільних методів розрахунку цін.

САП ЄС провадиться через такі принципи:

- спільні ціни на аграрну продукцію;
- рівень цін на сільськогосподарську продукцію, що перевищує світовий;
- спільна фінансова система та фінансова солідарна відповідальність[3].

Завдяки дотриманню цих принципів досягаються спільність ринку, системи збуту і цін у територіальних межах ЄС, використання спільних правил конкуренції, уніфікація адміністративних процедур, санітарних, ветеринарних норм. Передбачається, що фермери країн – членів ЄС повинні перебувати у сприятливіших умовах порівняно з постачальниками сільськогосподарської продукції з інших країн, оскільки рівень витрат виробництва сільськогосподарської продукції в ЄС набагато вищий, ніж у країнах-експортерах продовольства. Із цією метою необхідно підвищувати конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції, що і досягається встановленням вищих порівняно зі світовими цінами.

Інформаційні джерела :

1. Вінська О.Й. Особливості сучасного стану реалізації Спільної Аграрної Політики Європейського Союзу. *Економічний простір*. 2010. № 40. С. 5-19.
2. Мороз О.О. Інституціональна система аграрної економіки України. Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2006. 438 с.
3. Шиян В.Й., Шарко І.О. Аграрна політика : курс лекцій. Харків : ХНАУ, 2007. 204 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РОБОТИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

**Охріменко І.В., д-р екон. наук, професор
Київський кооперативний інститут бізнесу і права**

Необхідність організації налагодження дієвої регіональної підтримки економічної роботи в сільськогосподарських підприємствах зумовлюється рядом об'єктивних факторів. По-перше, з переходом до реальних ринкових відносин централізована підтримка, яка колись здійснювалась Міністерством

сільського господарства і продовольства, перестала існувати. З числа його обов'язків удосконалення планування, аналізу і т.п. зникло ще з 1992 року. З усіх напрямів економічного управління централізоване забезпечення стало поширюватись лише на бухгалтерський облік. Таке становище зберігається і до цього часу. Крім того, Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" введено запозичене із зарубіжної практики поняття "управлінський облік". Судячи по зарубіжних публікаціях, він поглинає значну частину планово-економічної роботи. Законом передбачено, що форми і системи управлінського обліку визначаються самим підприємством.

По-друге, відновлення та налагодження економічної роботи (чи управлінського обліку) в сільськогосподарських підприємствах доцільно базувати не на індивідуальних, а на типових проектних рішеннях. Підприємству набагато зручніше адаптувати типові рішення до своїх умов і особливостей, аніж своїми силами розробляти індивідуальне. Відсутність централізованої системи підготовки типових рішень вимагає створення відповідної регіональної системи.

По-третє, багато елементів економічної роботи, а особливо аналіз ринків, потребують значного обсягу дорогої інформації. Подібні аналізи доцільно здійснювати на засадах централізму, а з результатами знайомити всіх заінтересованих. Централізація можлива також на рівні регіону.

По-четверте, система наукового забезпечення аграрного сектору останнім часом також орієнтується на регіональні підходи. Це можуть бути центри наукового забезпечення агропромислового виробництва при Головному управлінні сільського господарства і продовольства облдержадміністрації на базі державної обласної сільськогосподарської дослідної станції, аграрного навчального закладу, філіалу інституту землеустрою та інших обласних структур. Вчені, співробітники організацій Центру спільно зі спеціалістами Головного управління сільського господарства і продовольства здійснюватимуть апробацію, доопрацювання

стосовно умов області та організацію освоєння товаровиробниками актуальних науково-технічних досягнень, спрямованих на ефективне ведення господарства і збільшення виробництва та підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Для цієї ж мети в складі Центру створюється служба інформаційного та консультативно-технічного забезпечення. Має бути також створена секція управлінського обліку, загальну координацію роботи якої здійснюватиме перший заступник начальника головного управління сільського господарства і продовольства облдержадміністрації.

Отже, механізми регіональної підтримки агропромислового виробництва в області є зрозумілими. Включення до її складу економічної проблематики цілком закономірне і об'єктивно необхідне.

Регіональна підтримка економічної роботи в сільськогосподарських підприємствах повинна здійснюватись по таких основних напрямках: 1) випереджаюче напрацювання удосконалених моделей та комп'ютерних технологій дієвих форм та методів економічної роботи; 2) впровадження економічної роботи за окремими напрямками на замовлення підприємств на договірній платній основі; 3) цільова курсова перепідготовка працівників підприємств на договірній платній основі; 4) відстеження та оцінка стану, узагальнення та поширення досвіду, обґрунтування шляхів поліпшення економічної роботи на сільськогосподарських підприємствах.

Всі напрямки однаковою мірою важливі, але на сучасному етапі ключового значення набуває курсова цільова перепідготовка працівників-економістів підприємств з метою одночасного освоєння методів економічної роботи та використання для цього комп'ютерної техніки. Багато господарств мають сучасні комп'ютери, але ведуть на них лише бухгалтерський облік. Цільова курсова підготовка висуває підвищені вимоги і до викладацького корпусу, сприяючи в такий спосіб підвищенню їхнього професійного рівня.

Широкого розповсюдження повинно набути і сервісне обслуговування сільськогосподарських підприємств в галузі економічної роботи на

договірних платних засадах. Перевагою подібного методу, який давно і ефективно застосовується за кордоном фірмами по управлінню фермами, є практична перевірка методології та методики економічного управління самими підприємствами. В галузі комп'ютеризації бухгалтерського обліку подібна практика себе виправдовує. Для надання сервісних послуг у галузі планово-економічної роботи було б доцільно створити обслуговуючий кооператив відповідного профілю. Підприємствам в рамках регіональної підтримки необхідно гарантувати всі ефективні форми надання необхідної допомоги: консультативне ознайомлення з позитивним досвідом та перспективними науковими напрацюваннями, цільову перепідготовку спеціалістів, обслуговування на сервісних засадах.

Важливо також повністю використати можливості наявних консалтингових структур для сервісного обслуговування в галузі планово-економічної роботи – маркетингового аналізу ресурсних та продуктових ринків, складання організаційних бізнес-планів господарств, бюджетів підрозділів, фрагментів управлінських бізнес-планів, розробки механізму та інструментів оперативного контролю роботи підрозділів та їх стимулювання за річні результати.

ФІНАНСУВАННЯ СПІЛЬНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Піляк М.С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Спільна аграрна політика ЄС – це комплекс норм і правил, що регулює сферу виробництва та торгівлі сільськогосподарською продукцією. За експертними оцінками, нині спільна аграрна політика ЄС охоплює 98% сільськогосподарських товарів, а протекційні інструменти, що застосовуються в її рамках – понад 75% продукції.

Витрати на сільське господарство становлять приблизно 48% від загального бюджету ЄС. У 2008 році загальні витрати бюджету ЄС дорівнювали 105 684 млн євро, з них на сільське господарство припадало 53 701 млн євро. Найбільша частка витрат (близько 69%) фінансування прямих платежів фермерам, які щороку збільшуються. Для порівняння, у 2001 році вони становили 61%. У процесі реформування спільної аграрної політики в 2,5 рази зменшилися експортні відшкодування та майже на 25% зросли витрати на розвиток сільських територій.

Основними бенефіціарами прямих платежів є Франція (6 млрд євро щороку), ФРН (3,7 млрд євро), Іспанія (3,4 млрд євро), Італія (3,3 млрд євро), Велика Британія (2,9 млрд євро) та Греція (1,6 млрд євро). Такі значні витрати на спільну аграрну політику, а також низка факторів, серед яких переговори із СОТ щодо лібералізації світових ринків, глобалізація світового ринку, зменшення населення в сільській місцевості, розширення ЄС і приєднання сільського господарства країн Центральної та Східної Європи, зумовили необхідність наступного реформування спільної аграрної політики, незважаючи на деякі розбіжності у ставленні країн - членів ЄС до цього.

Прийнята у грудні 2013 року, після довгих і важких переговорів, реформа Спільної сільськогосподарської політики (САП) – після перехідного періоду 2014 року, з 1 січня 2015 року повністю вступила в силу. Реалізовані рішення не є революційними, але реформа тягне за собою ряд важливих змін, в першу чергу з точки зору безпосередніх прямих платежів. Найбільш важливий інструмент аграрної політики (підтримки) виробників надає право отримати майже 3/4 з 32 мільярдів € з фондів ЄС на сільськогосподарське виробництво для Польщі.

Реформа 2013 року Спільної сільськогосподарської політики встановила новий порядок розподілу держав-членів згідно прямих виплат. У країнах, де до початку реформи виплата на гектар менше, ніж 90% від середніх виплат в ЄС, різниця між цим рівнем і 90% від середнього по ЄС повинна бути скорочена на 1/3. Кінцевим етапом реформи у 2020 році обсяг

допомоги в будь-якій країні не може бути нижче ніж 196 €/га, з яких в першу чергу виграють Латвія, Литва і Естонія. За допомогою цього рішення, різниця у розмірах допомоги на гектар між державами-членами до 2020 буде знижуватися. У 2019 допомога на 1 га буде варіюватися від 398 €/га в Нідерландах і 196 €/га в Латвії. Тільки на Мальті платежі будуть вищі, але площа сільськогосподарських угідь в країні не перевищує 8,2 тис. га.

Таблиця 1. Показники прямих виплат в ЄС у 2019 році.

Країна	Доплата на 1 га/€	Країна	Доплата на 1 га/€
Мальта	575	Чехія	246
Нідерланди	398	Фінляндія	228
Бельгія	381	Швеція	228
Італія	358	Болгарія	226
Греція	342	Іспанія	223
Данія	327	Великобританія	223
Кіпр	327	Польща	214
Словенія	299	Словаччина	208
Німеччина	294	Хорватія	200
Франція	277	Португалія	197
Люксембург	261	Румунія	195
Ірландія	258	Литва	196
Австрія	251	Естонія	196
Угорщина	248	Латвія	196

Джерело: Федеральне міністерство сільського господарства Німеччини

У Польщі середня сума допомоги у 2019 році буде 214 €/га. Європейська комісія спочатку планувала ввести рівний об'єм допомоги з розрахунку на гектар площі на всій території ЄС у далекому 2029 році, тим не менш, цей пункт зник з Правил встановлення нових платежів в ході законодавчої роботи з реформування.

Наведена в таблиці 1 допомога не є остаточною, держави члени мають можливість збільшувати фінансування згідно встановлених рамок Спільної сільськогосподарської політики. В результаті, обсяг допомоги з розрахунку на гектар в країнах буде зменшуватися або збільшуватися залежно від рішення конкретної країни. Польща вирішила посилити допомогу, збільшивши її на 25%

від другого рівня. Наприклад, у Німеччині, 4,5% прямих доплат іде через підтримку органічного сільського господарства та агроекологічних програм з другого рівня, з можливістю додаткових 5,5% збільшення доплат – після 2018 року.

Диверсифікація вирощування сільськогосподарських культур у напрямку збільшення озеленення, технічного обслуговування постійних пасовищ та створення нових екологічних зон у розмірі 5% орних земель – вимоги для фермерів, які претендують на стабільну допомогу.

Новим видом в платіжній системі ЄС є обов'язкова для держав-членів, плата для молодих фермерів, що оплачується окремо на додаток до іншої підтримки. Його метою є сприяння початку сільськогосподарської діяльності молодих людей. З кваліфікацією фермера подається перша заявка на оплату за новою системою у віці до 40 років і хто працює фермером терміном не більше п'яти років. Цей платіж буде в Польщі, близько 62 €/га виплачує країна, але не більше, ніж за 50 га за новостворене фермерське господарство.

Інформаційні джерела :

1. Горюнова Є.О. Євроінтеграція: навч. посіб/ Горюнова Є.О. Київ : Академвидав, 2013. 224с.
2. Thehistoryofthe CAP. URL:http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/index_en.htm (дата звернення: 21.03.2019).

СТАНОВЛЕННЯ СПІЛЬНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Пшегоцька Т.А., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Сільське господарство – важлива галузь економіки будь-якої країни. Орієнтуючись на європейські цінності та маючи бажання створити нову

систему управління аграрним і сільським розвитком, Україна повинна переорієнтовуватися на стратегічні суспільні цілі з чітко визначеними пріоритетами та дієвими механізмами реалізації. Такий досвід та механізми мають країни Європейського Союзу (ЄС), проводячи спільну аграрну політику (САП), як окрему самостійну складову економічної політики ЄС. У середині минулого століття САП здійснювала активне стимулювання обсягів виробництва агропродукції та її експорту, а наприкінці – їх стримування. Такі дії – це результат постійних змін навколишнього середовища та багаторічний досвід САП, який повинні використовувати інші країни, зокрема й Україна, які намагаються поєднувати ринковий та державний механізми координації процесів в аграрній сфері, а також прагнуть ввійти до ЄС, або розглядають ринок ЄС потенційним ринком збуту[2].

На практиці відповідальність за здійснення єдиної спільної політики несуть ЄС (Рада і Комісія). Реалізація САП відбувається через низку інструментів, які Європейська Комісія групує у два «стовпи»:

- Перший «стовп» включає спільну організацію ринків (через такі заходи, як експортні субсидії, підтримку ринкових цін, зберігання продукції, митний тариф) та пряму підтримку фермерів (через заходи єдиний платіж на ферму, єдиний платіж на площу земель, платежі, частково пов'язані з рівнем виробництва та додаткові платежі). ЄС гарантує підтримку у рамках САП усім фермерським домогосподарствам та агровиробникам, але за умов дотримання вимог: утримання земель у належному стані, підтримка екології та збереження довкілля.

- Другий «стовп» САП передбачає розвиток сільської місцевості (збереження сільських ландшафтів, підвищення якості життя в сільській місцевості та диверсифікації сільської економіки)[3].

Таблиця 1 – Етапи реалізації САП ЄС

Період, роки	Ключові ознаки періоду	Характеристика
--------------	------------------------	----------------

1 етап	1962-1973	Потреби у забезпеченні жителів ЄС продовольчими продуктами	Були зафіксовані закупівельні ціни. Їхній рівень був досить високим. Обмеження на імпорт не накладалися. Витрати загального бюджету ЄС на сільське господарство склали 65%, що призвело до перевищення
2 етап	1978-1992	Боротьба з наслідками перевищення агропродукції на першому етапі	Вводиться жорстке регулювання закупівельних цін. Відбувається мотивація експортної діяльності, шляхом експортних субсидій.
3 етап	1992-2000	Скасування системи регулювання закупівельних цін та запровадження прямих виплат за гектар сільгоспугідь. Реформа Рей Мак Шеррі	Такі нововведення були направлені на стимулювання виробника раціонально використовувати матеріальні, фінансові, природні ресурси. Встановлені вимоги для фермерів щодо обов'язкових сівозмін та щодо відновлення врожайності землі.
4 етап	2000-2007	«Agenda- 2000» – «План дій-2000». Реформа Фішера.	Новий порядок денний проголошував нові принципи САП, які полягали у: - «багатофункціональність» – сільгоспвиробник центр соціальної, природної, культурної систем; - формування особливої «європейської» моделі сільськогосподарської діяльності, що полягає у посиленні життєздатності та конкурентоспроможності сільськогосподарства
5 етап	2007-2013	Посилення конкурентоспроможності сільського господарства	Реструктуризація, модернізація аграрного сектора, підтримка продовольчих та інтеграційних зв'язків, впровадження інформаційних технологій. Захист навколишнього середовища, впровадження енергозберігаючих технологій.
6 етап	2014-2020	Зосередження уваги на наданні суспільних і приватних благ в результаті проведення реформи	Життєздатне виробництво харчових продуктів. Стійке управління природними ресурсами і кліматом. Дії із збалансованого територіального розвитку

Джерело: побудовано автором на основі [4]

Ставлячи перед собою бажання приєднатися до ЄС, Україні потрібно адаптувати власну політику, зокрема і аграрну до європейських стандартів. САП постійно змінюється, на це впливають не лише внутрішні процеси у ЄС, а й вимоги зовнішнього середовища: зростання конкуренції, підвищена увага до захисту навколишнього середовища, безпека харчових продуктів, продовольча безпека. Україні необхідно орієнтуватися на нову політику САП 2014-2020 років, яка позбулася ряду неефективних реформ та на власному досвіді зробила безліч помилок. Відсутність конкурентних стимулів для

сільгоспвиробників, підрив фінансової стійкості, торговельні конфлікти на міжнародній арені – малий перелік помилок, які мали місце у САП. Нам потрібно зрозуміти напрямок руху нової політики САП і робити розумні та адекватні кроки на шляху до зближення з ЄС та реформуванням власного аграрного сектору.

Інформаційні джерела :

1. Менеджмент європейської економічної інтеграції. URL: https://pidruchniki.com/1263111357901/ekonomika/spilna_agrarna_politika_yevropeyskogo_soyuzu(дата звернення: 12.03.2019).
2. Варшавська Н.Г. Спільна аграрна політика ЄС: генезис, основні цільові орієнтири для України. *Економіка і організація управління*. 2016 №2(22) С. 215–222
3. Вінська О.Й. Особливості сучасного стану реалізації Спільної Аграрної Політики Європейського Союзу.*Економічний простір*. 2010. №40. С. 5-19.
4. The history of the CAP. URL: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/index_en.htm(дата звернення: 12.03.2019).

ПРИЧИНИ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

**Разговорова А.А., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет**

За умов економічної кризи в народному господарстві посилюється застосування адміністративних методів управління, найбільшого державного регулювання і підтримки вимагає сільське господарство. Зумовлено це тим, що, по-перше, ця галузь є життєво необхідною в будь-якому суспільстві і розглядається як пріоритетна при обґрунтуванні перспектив соціально-

економічного розвитку країни; по-друге, сільське господарство, як правило, не виробляє кінцевого продукту.

Метою державного регулювання сільськогосподарського виробництва є досягнення найбільш ефективного, стабільно-поступального економічного і соціального розвитку сільського господарства. У процесі такого регулювання здійснюється економічна підтримка аграрних підприємств з тим, щоб вони, по-перше, за нормального господарювання мали необхідний рівень дохідності в умовах несприятливої ринкової кон'юнктури, і, по-друге, були зацікавлені вести виробництво в такому обсязі й асортименті продукції та її якості, які вигідні споживачам і забезпечують соціальну стабільність суспільства [2].

Основними напрямками державного регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні на найближчі роки мають бути:

1. Регулювання доходів сільськогосподарських товаровиробників. В основі аграрної політики держави має лежати концепція паритету доходів сільськогосподарських виробників з доходами працівників інших галузей економіки, а також концепція паритету віддачі ресурсів. Вона передбачає комплекс спрямованих на це заходів, серед яких:

- запровадження сприятливої податкової, кредитної і страхової політики;
- надання сільськогосподарським товаровиробникам підтримки через державні дотації і субвенції;
- запровадження системи здешевлення потрібних сільському господарству матеріально-технічних ресурсів (мінеральних добрив, паливно-мастильних матеріалів, засобів захисту рослин і тварин, технічних засобів);
- удосконалення фінансово-кредитного механізму, який обслуговує аграрне виробництво і має сприяти стимулюванню інвестиційної діяльності в АПК [3].

2. Формування ефективної аграрної структурної і торгової політики. Перша покликана забезпечити раціональну галузеву структуру, розміщення спеціалізованого виробництва в регіонах з найсприятливішими природно-економічними умовами, підвищити економічну віддачу природних ресурсів і капіталу. Реструктуризація галузі має привести до рівноваги виробництва продовольства та його споживання і цим забезпечити чутливість сільського господарства до ринкової кон'юнктури, підвищити конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції. Метою аграрної торгової політики є регулювання ринку сільськогосподарської продукції. За всіма її видами держава зобов'язана забезпечити рівну доступність українських ринків кожному виробникові, організовувати систему ринкової інформації, розробити правила торгівлі [4].

3. Захист інтересів вітчизняних товаровиробників шляхом:

- стимулювання експорту конкурентоспроможної продукції, перш за все переробних галузей промисловості;

- здійснення політики захисту внутрішнього ринку від імпорту продовольства і матеріально-технічних ресурсів, для виробництва яких Україна має можливості, запроваджуючи тарифи на її відповідні вітчизняні різновиди. Тариф є доцільнішим порівняно з квотою, адже він підвищує ціну на внутрішньому ринку порівняно зі світовою тільки на розмір власне тарифу і ніколи не перевищує цього рівня. Тим часом при квоті будь-яке збільшення внутрішнього попиту спричинятиме необмежене зростання внутрішньої ціни, оскільки задоволення цього попиту за рахунок імпорту неможливе.

4. Активне сприяння держави охороні та підвищенню родючості ґрунтів, захисту довкілля; розвитку селекції, племінної справи і насінництва; здійсненню протиерозійних заходів, розвитку науки і здійсненню наукової діяльності у сфері агропромислового виробництва.

5. Розвиток соціальної сфери села, поліпшення умов життя на селі. Доцільно суттєво збільшити обсяги державних капітальних вкладень у

будівництво житла, дитячих дошкільних закладів, загальноосвітніх шкіл, шляхів з твердим покриттям, газових мереж.[1]

6. Регулювання процесів приватизації землі і майна в агропромисловому комплексі, а також післяприватизаційних процесів. Сприяння реформуванню організаційних форм господарювання, що відповідають ринковим умовам.

Зазначені напрями державного регулювання і підтримки сільського господарства як ізольовані заходи малоефективні. Забезпечити умови для стабільного і високоефективного розвитку вони здатні тільки діючи в єдиній системі.

Інформаційні джерела :

1. Державна аграрна політика України: проблеми правового забезпечення : монографія / за ред. В.Ю. Уркевича, М.В. Шульги. Київ : Вид. О.М. Ешке, 2014. 268 с.
2. Жемойда О.В. Державне управління у сфері сільського господарства : навч. посіб. уклад. О.В. Ярошенко. Київ : НАДУ, 2013. 56 с.
3. Могильний О.М. Державне регулювання аграрного виробництва в період трансформації економіки. Київ : ІАЕ УААН, 2002. 430 с.
4. Панков О.І. Сталий розвиток у сільському господарстві. *Ефективна економіка*. 2011. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=750> (дата звернення: 12.03.2019).

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Ротко Д.О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Україна нині охоплена не тільки соціально-економічною, а й гострою екологічною кризою, причиною якої стало надмірне, а в деяких випадках і

непродумане втручання людини в природу. По суті вона вже більше 300 років «воює» з природою, і не тільки знищує значну кількість її об'єктів, але й порушує цілі екосистеми, в тому числі й «природу суспільного виробництва». На жаль, на відміну від економічних проблем, питань інституційних перетворень на ринкових засадах, реформування відносин власності, цінової політики тощо, екологічні проблеми економічного розвитку нашої держави довгий час практично залишалися поза увагою [1].

Для України надзвичайно актуальними і першочерговими є питання переходу на модель сталого, самовідтворювального й екологічного розвитку, а відтак — і розробки та реалізації на практиці принципово нової загальнодержавної екологічної політики. Остання повинна чітко визначати стратегію і тактику сталого, ресурсо-еколого-зрівноваженого та екологічного розвитку її продуктивних сил відповідно до нинішніх соціальних, економічних і природно-екологічних умов [3].

Взаємовідносини суспільства та природи, взаємодія виробництва і довкілля, їх взаємний вплив на нинішньому етапі цивілізації надзвичайно посилились, урізноманітнилися та ускладнилися. Це проявляється не тільки в тому, що праця, засоби виробництва і природні ресурси, з'єднуючись у певному технологічному циклі, насамперед в аграрній сфері, забезпечують одержання людиною життєвих засобів. Водночас довкілля, біосфера загалом зі своїми ресурсами та екоумовами безпосередньо впливають на соціальне життя суспільства, рівень його добробуту і здоров'я, в першу чергу, через продукти обміну, які надходять внаслідок трудової діяльності людини, а також через екологічну чистоту та якість навколишнього природного середовища, особливо атмосферного повітря й питної води [1].

Від масштабів, рівнів і ефективності використання природних ресурсів залежить ступінь задоволення матеріальних потреб суспільства, добробут населення. Одночасно стан навколишнього природного середовища — його екологічна безпечність і різноманіття об'єктивно і нерозривно зв'язані з будь-якою господарською діяльністю. Тому крім загальних чинників та

глобальних тенденцій у взаємовідносинах людини з природою, при розробці концепції державної екологічної політики, в тому числі й агроекологічної необхідно враховувати повною мірою природно-екологічні та економічні чинники й особливості. Україна протягом багатьох десятиліть зазнавала своєрідної «екологічної експансії» з боку центру, а нині завдяки власній неспроможності ефективно розв'язувати екологічні проблеми. В минулому всезростаюче, екологічно не виважене нарощування масштабів екстенсивного розвитку продуктивних сил, виснажлива експлуатація обмежених природних ресурсів як результат цього розвитку, надто природомістка, енерго- та ресурсоемка структура економіки зумовили тут високі рівні забруднення й деградації довкілля, вичерпання багатьох видів природних ресурсів. Вони призвели також до надзвичайної інтоксикації населення та навколишнього середовища [1].

Це обумовлюється ще й тим, що не маючи достатньої кількості власних енергоносіїв, України продовжує «утримувати» структуру суспільного виробництва, в тому числі й сільськогосподарського, яка сформувалась раніше, коли використовувались дешеві енергетично-сировинні ресурси. Ця структура є невиправданою, недоцільною та згубною як з точки зору екології, так і в соціально-економічному відношенні.

Вищевикладене дає достатньо підстав для висновку, що Україні вкрай необхідна нова екологічна політика, яка б визначала екологічну стратегію держави, екологічні напрями її соціально-економічного розвитку на найближчу та більш віддалену перспективу. При цьому необхідно враховувати й те, що напрям, в якому розвивалось в останні роки вітчизняне агропромислове виробництво, ввів у безвихідь, оскільки затрати не зростали, а віддача їх знижувалась. Нинішній стан розвитку агропромислового виробництва як у техніко-технологічному й соціально-економічному, так і особливо в екологічному відношенні не є виправданим і науковим. Воно повинно бути, в першу чергу, переведене на модель сталого, екологобезпечного та ефективного функціонування. Вирішення цих завдань

можливе лише за наявності чіткої державної агроекологічної політики держави щодо її соціально-економічного розвитку [1].

Стратегічною метою агроекологічної політики має бути цілеспрямоване переведення агропромислового виробництва на модель сталого, екологічно зрівноваженого й ефективного розвитку, виробництво екологічно чистих продуктів харчування та всебічна охорона довкілля при веденні сільського господарства на основі формування біосферосумісної матеріально-технічної бази аграрного сектора, застосування природно- і ресурсозберігаючих, безвідходних або низьковідходних технологій, раціоналізації й екологічної оптимізації аграрного природокористування, насамперед землекористування, створення стійких, саморегульованих високопродуктивних агроландшафтів у всіх землеробських регіонах [2].

Інформаційні джерела :

3. Екологічні аспекти аграрної політики. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7616/1/Gushman_Kornienko_104_106.pdf (дата звернення: 21.03.2019).

4. Сокол Л.М. Концептуальні основи сталого розвитку сільськогосподарського природокористування. *Вісник НУБіП України: Серія «Економіка, аграрний менеджмент та бізнес»*. 2013. Вип. 181, Ч.2. С. 299–306.

5. Сурай І.В. Поняття державного управління аграрним сектором економіки України. *Збірник наукових праць НАДУ*. 2003. Вип. 2. С. 259–270.

СУЧАСНА АГРАРНА ПОЛІТИКА КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

**Самойлова Є.К., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет**

Аграрні реформи є одним з ключових елементів економічної політики в постсоціалістичних державах. Країни Центральної (ЦЄ) і Східної Європи (СЄ) і характеризуються значною диференціацією по рівню і динаміці розвитку сільського господарства, за показниками ефективності його функціонування, за моделями організації і управління, за ступенем диверсифікації галузевої структури і зовнішньоторговельної орієнтації виробників, за особливостями формування територіальної структури.

Держави регіону, як і інші постсоціалістичні країни, здійснювали реформування аграрного сектора, використовуючи різні підходи і форми ринкових механізмів, що визначалися сформованим культурно-господарським укладом сільських районів. В результаті відбувалося посилення внутрішньорегіональної диференціації, що робить не цілком показовим зіставлення результатів еволюції аграрного сектора ЦЄ і СЄ в 1990-2010-і роки з цільовим орієнтиром – сільськогосподарськими ринками розвинених країн Європи [2].

Крім того, сформовані умови господарювання, як правило, не враховуються при оцінці успішності реформ в різних країнах, а широко використовуються критерії ефективності аграрних підприємств не можуть бути застосовні до всіх держав регіону. Як приклад можна привести прийняту за догму користь від зменшення середнього розміру сільськогосподарських підприємств і скорочення площі оброблюваних земель в розрахунку на господарство.

Аграрні реформи в більшості країн регіону були однією зі складових програм імплементації правових норм і стандартів Євросоюзу. розвиток сільського господарства в нових країнах – членах ЄС підпорядковане принципам Єдиної сільськогосподарської політики (ЄСПП), в рамках якої відбувається розподіл фінансових коштів для підтримки аграріїв і підвищення якості життя в сільських районах [1].

Згідно з оцінками більшості експертів, членство в ЄС дозволило державам ЦЄ і ПЄ домогтися значних успіхів у розвитку аграрного сектора,

проте керівництво цих країн продовжує піднімати проблеми функціонування ЄСГП, зокрема пов'язані з розробкою і застосуванням критеріїв субсидування сільського господарства.

Етап масштабних реформ в аграрному секторі країн ЦЄ і СЄ на початку 1990-х років (зниження рівня регулювання, цінова лібералізація, зняття зовнішньоторговельних обмежень) змінився поверненням до державного протекціонізму з метою підвищення конкурентоспроможності місцевих виробників і рівня продовольчої безпеки. Найбільш поширеними формами підтримки аграрного сектора в постсоціалістичних країнах стали втручання в ціноутворення на внутрішньому ринку (наприклад, підвищення закупівельних цін), введення тарифних і нетарифних обмежень у зовнішній торгівлі, субсидування, гарантії за позиками і допомогу в погашенні кредитів, податкові послаблення [3,4].

У числі пропозицій і завдань з реформування аграрного сектора ЄС до 2020 року – зниження відтоку населення з сільських районів і рішення проблеми бідності, справедливий розподіл субсидій, запровадження максимальної величини платежів і заборони на виплати орендодавцям. Очевидно, що пріоритети використання інструментів ЄСГП у країн регіону різняться.

Наприклад, влада України та Польщі прагнуть допомогти малим господарствам, а в Чехії, для якої характерні великі господарства, противляться пропозицій щодо встановлення верхньої межі розміру ферм для розподілу субсидій. У Словенії прагнуть до зниження навантаження на навколишнє середовище і до ведення аграрного бізнесу відповідно до принципів сталого розвитку [5].

Рівень державної підтримки сільського господарства оцінюється за допомогою двох основних показників: Оцінки підтримки виробників ОЕСР (PSE) і Номінальною ступеня допомоги сільському господарству (NRA), що розраховується з 1962 року Всесвітнім банком. Розрахунки другого

показника ґрунтуються на розбіжностях між світовими цінами та субсидованими цінами на внутрішньому ринку.

Інформаційні джерела :

1. Dunai A. Challenges for the Agricultural sector in Central and Eastern Europe. Budapest : AGROINFORM Publishing House, 2014. 259 с.
2. Smit H. How can farmers in central and eastern Europe close yield gap with west? *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/sustainable-business/2015/jan/21/farmers-central-eastern-europe-grain-yield-gap> (дата звернення: 12.10.2018).
3. Agricultural reforms in Central and Eastern Europe. *Agricultural Economics*. 2000. №22. С. 37–54.
4. Petrick M., Weingarten P. The Role of Agriculture in Central and Eastern European Rural Development : Engine of Change or Social Buffer? Deutschland : IAMO, 2004. 413 с.
5. Аграрна політика країн ЄС. Україна в світовій економічній інтеграції. *Osvita*. URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15052/> (дата звернення: 12.02.2019).

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ПРОДОВОЛЬСТВА

**Тимофєєва Т.С., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет**

Місткість внутрішнього ринку є важливою потенційною конкурентною перевагою національної економіки України та його подальше розширення – ключовим чинником розвитку вітчизняного виробництва. Ефективність функціонування внутрішнього ринку сьогодні є детермінантою формування ендогенно орієнтованої моделі розвитку України. Витіснення продукції вітчизняного виробництва на внутрішньому ринку та зниження її

конкурентоспроможності на світових ринках не сприяє процесам довгострокового економічного зростання.

Вагоме місце в економічній структурі України посідає аграрний сектор, розвиток якого дозволить зміцнити економічну безпеку держави. У таких умовах визначальну роль у забезпеченні розвитку аграрного сектору має відіграти внутрішній ринок [1]. Ринкові регулятори достатньо ефективно оптимізують попит і пропозицію, постійно продукуючи можливості розширеного відтворення видів продукції, що користуються попитом, оцінюють місце галузі за умов зміни попиту на певні товари. Адже, моніторинг потреб дозволяє визначити, як слід скоротити виробництво, на чому сконцентрувати зусилля, щоб стимулювати науково-технічний прогрес. Ринковий механізм створює умови підвищення якості продукції через удосконалення системи «сировина – матеріали – засоби виробництва – продукція – продаж – споживання». Послідовний аналіз зазначених стадій дозволяє визначити «вузькі місця», і на цій підставі опрацювати пропозиції щодо їх усунення [2].

Складність процесу формування національного продовольчого ринку визначається необхідністю врахування чисельних чинників та умов, неоднозначних за змістом, характером та пріоритетами. Ігнорування хоча би одним із них, здебільшого призводить до негативних наслідків. Процес реформування виробничих відносин у продовольчому комплексі України, з одного боку, відбувається за тих же умов, що склалися в Україні у цілому, та під впливом специфічних перетворень форм власності та організаційних структур. Форма власності визначає цілі та взаємовідносини щодо розподілу результатів, а форма організації – рівень самостійності, організаційну структуру, виробниче спрямування та систему взаємодії працівників у процесі виробничо-комерційної діяльності. Специфіка реформування продовольчого комплексу України зумовлюється загальноекономічними та біокліматичними умовами [3].

В Україні надмірні надії покладалися на автоматичне ринкове саморегулювання. Зараз доцільно прийняти Закон України відносно системного наукового забезпечення зрушень у наступних аспектах: стратегічний – формування в Україні сучасного ринку продовольства; тактичний – визначення складу установ і підприємств, які здійснюють організацію та управління ринком, методів їх діяльності; організацію національного продовольчого ринку – створення установ персоніфікації продуктових ринків; формування складу операторів ринку; створення підприємств ринкової інфраструктури; організація установ продовольчого ринку – продуктові та галузеві об'єднання товаровиробників; інтегровані нестатутні об'єднання; біржі, гуртові ринки, торгові дома, аукціони, роздрібна торгівля; методичне забезпечення продовольчого ринку – координаційне узгодження управління; вертикальна виробнича та маркетингова інтеграція; надання послуг операторам продуктових ринків; методи та важелі державного регулювання ринку продовольства [2].

З метою персоніфікації ринків продовольства необхідні виробники сировини і переробні підприємства, галузеві об'єднання виробників (представники торгівлі, посередники, споживачі, держава), методи функціонування галузевих об'єднань – координаційно-узгоджувальне регулювання. Найдоцільнішим шляхом формування і використання операторів продуктового ринку є біполяризація, що досягається методами вертикальної виробничої та маркетингової інтеграції, за якої оператор з боку пропозиції виступає як один інтегрований виробник, а з боку попиту – як кінцевий споживач. Це переміщує конкуренцію у зону оцінок кінцевого споживача, який і визначає міру відповідності якості та цін пропонуваного товару його вимогам [4]. Ринок стає ринком споживача, а не виробника чи посередника, що надає ринковим відносинам реальної соціальної орієнтації. Ринкова інфраструктура є ареною безпосередніх контактів операторів національного продовольчого ринку, що сприяє підвищенню об'єктивності

ринкових цін. Умови та чинники формування національного продовольчого ринку України об'єктивно визначають і його структуру.

Інформаційні джерела :

1. Басюркіна Н.Й. Продовольча безпека як системна характеристика функціонування агропромислового сектору економіки. *Економіка харчової промисловості*. 2011. № 2. С. 5-10.
2. Сурай І. Поняття державного управління аграрним сектором економіки України. *Збірник наукових праць НАДУ*. 2003. Вип. 2. С. 259–270.
3. Трегобчук В.М. Продовольча безпека в контексті національної безпеки держави. Київ : ІЕ НАНУ, 2006. 387 с.
4. Ухачевич Я.К. Роль держави у забезпеченні конкурентоспроможності продукції. *Економіка України*. 1999. № 8. С. 82–83.

РЕАЛІЗАЦІЇ ПРІОРИТЕТІВ РЕГІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Федосєєва Г.С., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Стан соціально-економічного розвитку аграрного сектору та сільських територій в регіоні визначається ефективністю вирішення економічних, соціальних, екологічних, демографічних проблем в сільській місцевості, на окремих сільськогосподарських підприємствах. Дуже часто основою розв'язання зазначених проблем є реалізована регіональна соціально-економічна політика.

Наразі в Україні відсутній єдиний підхід до подолання основних проблем сільського розвитку. В існуючих нормативно-правових документах окреслено в основному різні напрями діяльності уряду щодо покращення соціально-економічної ситуації на селі. Крім того, у всіх них акцент робиться скоріше на вирішення економічних проблем, з мінімальним врахуванням

соціальної складової. Хоча, досвід індустріально-розвинених країн свідчить, що саме соціалізація економіки є основою розвитку всіх економічних процесів в народногосподарському комплексі країни. І тому, даний процес повинен бути в пріоритетах державних програм розвитку, адже саме на їх основі визначаються пріоритети регіональної соціально-економічної політики.

Дослідженню особливостей розвитку сільських територій загалом та сільського господарства зокрема приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема І. Гончаренко, Ю. Губені, О. Гудзинський, М. Долішній, А. Ключник, П. Саблук, В. Юрчишин, та ін. Учені досліджували напрями розвитку сільської місцевості та сільського господарства, особливості формування економічного потенціалу сільських територій та ін. Разом з тим, питання формування та реалізації соціально-економічної політики сільського розвитку потребують подальших досліджень.

Метою роботи є обґрунтування пріоритетів регіональної соціально-економічної політики сільського розвитку України.

На нашу думку, основною метою дієвої соціально-економічної політики сільського розвитку регіонів України є створення організаційно-економічних умов для ефективного соціально спрямованого сільського розвитку регіону. Дана мета зумовлює виконання таких головних завдань: поліпшення розвитку села та якості життя в сільській місцевості; створення додаткових можливостей для зростання доходів та підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств; збільшення доданої вартості в аграрній сфері. Визначені завдання регіональної соціально-економічної політики сільського розвитку є загальними та повинні бути адаптовані до особливостей розвитку аграрного сектору та сільських територій окремих регіонів.

Реалізація соціально-економічної політики сільського розвитку в регіонах України повинна відповідати нормам та принципам державної регіональної політики визначеним в чинному законодавстві України. Разом з

тим, особливості сільського розвитку зумовлюють необхідність у обґрунтуванні відмітних принципів регіональної соціально-економічної політики які б враховували специфіку функціонування сільських територій та здійснення сільськогосподарської діяльності. Такими принципами, на нашу думку є: узгодженості інтересів аграрного бізнесу та сільського населення; розвиток міжсекторної взаємодії; законодавче забезпечення прав і повноважень суб'єктів регіональної політики; принцип пріоритетності інноваційного та ресурсоекономного підходу при реалізації регіональної соціально-економічної політики сільського розвитку; соціалізації розвитку аграрного сектору.

Ключовою умовою реалізації дієвої соціально-економічної політики в регіонах України є вірний вибір її пріоритетів. Вважаємо, що сьогодні ними є: стимулювання розвитку соціальної, виробничої та ринкової інфраструктури; нарощення обсягів, покращення якості та зниження собівартості виробництва сільськогосподарської продукції; сприяння виробництву органічної та нішевої сільськогосподарської продукції; стимулювання нетрадиційних для сільської місцевості видів виробництва та послуг; розвиток міжнародного співробітництва між регіонами України та представниками інших країни світу (регіонами, підприємствами, інвестиційними фондами, міжнародними організаціями та ін.) в галузі сільського господарства.

Отже, соціально-економічний аспект аграрних перетворень має постійно перебувати у полі зору регіональних органів влади. Оскільки, сучасна регіональна соціально-економічна політика сільського розвитку в Україні далека від досконалості і потребує поетапного вирішення наявних проблем. При цьому вона має мати комплексний характер та бути більш соціально-орієнтованою. Реалізація визначених пріоритетів регіональної соціально-економічної політики стабілізувати демографічну ситуацію та забезпечити стале збільшення зайнятості на сільських територіях; наблизити умови проживання на селі до міських та зберегти сільські населені пункти;

зменшити антропогенні навантаження на ландшафтні системи та природне довкілля; наростити обсяги виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції; розвивати зовнішньоекономічні зв'язки регіону та зовнішньоекономічну діяльність виробників сільськогосподарської продукції.

Інформаційні джерела :

1. Коробка С.В. Проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького*. 2017. т 19, № 76. С. 67-71

2. Стратегія розвитку аграрного сектору України «3+5» . *Міністерство аграрної політики та продовольства України*. URL: <http://www.minagro.gov.ua/system/files/D1%81%205.pdf>

3. Що таке сільський розвиток і чому це важливо для суспільства, сільського господарства і села. *Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад*. URL: <http://vassr.org/node/3054>

СПІВПРАЦЯ ПІДПРИЄМЦІВ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ТА ОРГАНІВ ВЛАДИ МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

**Кучеренко О.А., начальник відділу продаж
ТОВ «КЛІМ ПЛАСТ»**

Часи сподівань винятково на зовнішні державні чи міжнародні ресурси відходять у минуле, і все більше зростає тенденція до ефективного використання власних ресурсів, творення власної територіальної згуртованості, як в межах держав, так і в межах їх регіонів. Постійно відбувається зміна підходів до регіонального розвитку як у Європі так і Україну, ці зміни спрямовані на посилення ролі органів публічної влади в регіонах у власному, регіонів у цілому в стратегічному плануванні та власному розвитку.

Завдяки виконання Плану заходів з реалізації «Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні до 2020 року», «Програмі розвитку малого і середнього підприємництва у Миколаївській області» розроблено та реалізується ряд заходів для підтримки малого та середнього підприємництва. Одним з заходів є надання фінансової допомоги для компенсації відсоткових ставок по існуючим кредитам підприємців.

Сучасний світ загальної конкуренції та глобальних викликів, браку природних, фінансових, людських ресурсів спонукує усіх суб'єктів шукати нові можливості для розвитку, використовувати власні переваги та можливості для отримання кращого доступу до ресурсів. Завдяки співпраці суб'єктів малого і середнього підприємництва Миколаївської області з представниками обласної ради і обласної державної адміністрації, представниками асоціацій підприємців, громадськості та науковців на виконання Програми регіональним фондом підтримки підприємництва в Миколаївській області, з метою сприяння розвитку та формування ефективної системи професійної бізнес-освіти у південному регіоні України, було проведено в рамках програми ЄБРР «EU4Business» (співорганізатором якого є Регіональний фонд підтримки підприємництва в Миколаївській області) конференція «Регіональний ринок бізнес-консультантів». В партнерстві з Регіональним центром підтримки бізнесу в області презентовано проекту «Team Europe». За рахунок коштів державного бюджету, отриманих від ЄС було реалізовано проект «Інноваційний кластер «Регіональний інноваційний HUB «RInnoHUB».

Співпраця підприємців малого і середнього бізнесу та органів влади Миколаївської області дає можливість учасникам співпраці долучитися до міжнародних програм та проектів. Дозволить системно і професійно підійти до реалізації ланцюжка «наука, знання, досвід – ідея – проект – експериментальний зразок – залучення інвестора – виробництво – продаж – дохід – податки». Як результат кожен рік очікується зростання кількості інноваційних підприємств на 15 %, створення високотехнологічних робочих

місць, виведення суб'єктів підприємницької діяльності на міжнародні краудфандингові площадки, створення нових малих та середніх підприємств.

Охоче беруть участь представники малого і середнього підприємництва Миколаївській області у розробленні проектів по програмі ЄС Black Sea Cross Border Corporation, німецької програми «Fitfor Partnershipwith Germany», канадській програмі «U CAN Export». Сформовано 15 проектів. Також по більшості проектів знайдено партнерів в рамках Причорноморського співробітництва. Ефективність участі для підприємців – контакти з іноземними підприємствами та подальша їх співпраця. Проводяться заходи щодо залучення міжнародної технічної допомоги та іноземних кредитних ліній для підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва.

На виконання ч.2 ст.27 Закону України «Про зайнятість населення» співпраця по Програмі розвитку малого і середнього підприємництва у Миколаївській області надала змогу суб'єктам малого і середнього підприємництва працевлаштувати біля 200 безробітних на нові робочі місця у пріоритетних видах економічної діяльності за рахунок легалізації робочих місць, мотивувати роботодавців до створення нових робочих місць на своїх підприємствах. В 2018 року у Миколаївській області зареєстровано 97,5 тис. (45,870 тис – юридичних осіб, 51,617 тис. – фізичних осіб підприємців) суб'єктів підприємницької діяльності, з яких 60,076 тис. суб'єктів, або 61,6%,- в обласному центрі, 26,005 тис. суб'єктів, або 26,7 %, – у районах області, 11,406 тис. суб'єктів, або 11,7%, - у містах обласного значення. Сплачено до бюджету суб'єктами підприємницької діяльності-платниками єдиного податку області (юридичні особи та фізичні особи) 432,778 млн. грн., що на 67,063 млн. грн., або на 18,3 % більше, ніж у минулому році.

Підбиваючи підсумок всьому сказаному вище, звертаємо увагу на можливість співпраці підприємців малого і середнього бізнесу та органів влади Миколаївської області. Це допомагає суб'єктам малого і середнього підприємництва генерувати та реалізувати свої перспективні, інноваційні та

креативні бізнес ідеї, створювати нові власні підприємства, отримати міжнародні гранти на розвиток виробництва.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ АВСТРАЛІЇ

Шевченко В.М., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Австралія є значним гравцем у світовій торгівлі і сільське господарство є важливою частиною австралійської економіки. Близько 60% Австралії присвячено сільському господарству, з трьома широкими зонами, в яких здійснюється сільськогосподарська діяльність. Вони називаються пасторальними, пшенично-овечими і високими зонами дощів.

На сьогоднішній день Австралія зменшила роль впливу уряду в сільському господарстві та продовольстві. Австралія орієнтована на міжнародну конкурентоспроможність і мінімізує політичні втручання і регулювання.

Фермерам, які зазнають труднощів, все ж таки, надають обмежену по часу підтримку, а також доступ до професійних консультацій та, за необхідності, гранти для фермерів для відновлення сільського господарства. Постійний акцент Австралії на ринково-орієнтовані програми підвищення кваліфікації, управління, фінансового планування та комерційну відповідальність, виправдав себе, оскільки прибутки від сільського господарства порівняно з іншими галузями є найбільшими.

Австралія здійснює національну політику щодо посухи на основі принципів особистої самостійності та управління ризиками. Політика виняткових обставин розроблена для спільної діяльності з Національною політикою щодо посухи та схемою адаптації сільської місцевості. Виняткові обставини повинні бути рідкісними і зустрічатися не більше одного разу кожні 20-25 років в середньому; має призвести до рідкісного та серйозного

спаду доходів сільського господарства протягом тривалого періоду (> 12 місяців); не можуть бути заплановані або керовані як частина звичайних стратегій управління ризиками фермерів; має бути дискретною подією, що не є частиною довгострокової структурної перебудови.

Декларації про виняткові обставини базуються на оцінці шести основних критеріїв: метеорологічних умов; агрономічних та фондових умов; водопостачання; впливу на навколишнє середовище; рівню доходів ферм; масштабу події.

Створений в 1997 році пакет програм Farm Help орієнтований на сільське господарство, включає такі заходи:

- 1) фінансування навчання та освіти з питань управління бізнесом і природними ресурсами;
- 2) підтримка галузей, що зазнають змін;
- 3) інструменти фінансового управління;
- 4) фінансова інформація та направлення;
- 5) фінансування професійних консультацій, підвищення кваліфікації та навчання;
- 6) допомога фермерським сім'ям у важких фінансових труднощах;
- 7) покращення доступу до ринків.

Програма Farm Help надає короткострокову допомогу сім'ям, які переживають серйозні проблеми фінансові труднощі, труднощі з задоволенням витрат на проживання і навряд чи отримають кредит у фінансовій установі. Ця програма допомагає фермерам вживати заходів для поліпшення своїх довгострокових фінансових перспектив, або шляхом поліпшення фінансових показників своєї ферми, пошуку альтернативних джерел прибутку поза сільським господарством або відновлення за межами сільського господарства. У рамках програми фермерам пропонується використовувати стратегічну інформацію, проводити аналіз і приймати рішення для поліпшення своєї фінансової безпеки. Програма пропонує допомогу у розмірі до 55 000 доларів США на сім'ю ферми.

Підтримка включає:

1) підтримка доходів на строк до 12 місяців, що підлягає перевірці доходів та активів, щоб дати фермерам час прийняти рішення про своє майбутнє;

2) гранти на консультації та навчання на суму до 5 500 доларів на ферму. Перша консультація є обов'язковою і надає оцінку фінансового стану ферми;

3) повторне заснування – фермерам, які вирішили припинити діяльність (за умови перевірки активів), надають гранти на суму до 50 000 доларів США для заснування нового господарства.

Одержувачі зобов'язані провести фінансову оцінку та розробити «План шляхів», щоб мати право на підтримку доходу або грант на відновлення. «План шляхів» ґрунтується на фінансовій оцінці, розробленій під час початкової сесії консультацій, доповнений довгостроковими цілями фермерської сім'ї.

Інформаційні джерела:

1. FoodandAgricultureOrganizationoftheUnitedNations. URL: <http://agris.fao.org/agris-search/search.do?recordID=US2016222678> (дата звернення: 12.02.2019).

2. AustralianBureauofAgriculturalandResourceEconomicsandSciences (ABARES) URL: <http://www.agriculture.gov.au/abares> (дата звернення: 12.02.2019).

СЕКЦІЯ 2

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАСАДАХ

Альбещенко О.С., канд. екон. наук, старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

Розвиток аграрного сектора на основі екологізації виробництва є інноваційним шляхом, що поєднує економічні інтереси й екологічні пріоритети у розвитку сільських територій. Вивчення стратегічних програм, що передбачають довгострокові пріоритети розвитку держав світу у поширенні екологізації, є актуальним питанням, зважаючи на масштабність екологічних проблем. Стратегії країн Європейського Союзу, що впроваджує принципи екологічного виробництва зі збереженням природної (біологічної) цінності включає: Дорожню карту руху до ресурсно-ефективної Європи до 2050 року; Дорожню карту переходу до низьковуглецевої економіки до 2050 року; Дорожню карту розвитку енергетики – 2050 року; Рамкову програму конкурентоспроможності та інновацій; Ініціативу ЄС Horizon 2020; Стратегію і План дій щодо розвитку сталої біоекономіки до 2020 року; Інтегровану індустріальну політику для ери глобалізації; Стратегічний план розвитку транспортних технологій [1].

У 2010 році Європейська Комісія почала реалізовувати нову стратегію, основою якої є «зелене» зростання – «Європа 2020: стратегія для розумового, стійкого і всеосяжного зростання». Метою стратегії є виведення економіки з кризи і підготовка економіки Європейського Союзу до сталого розвитку, ефективного використання ресурсів і старіння населення. Стратегія базується на трьох взаємодоповнюючих пріоритетах: розумне зростання –

розвиток економіки, який базується на знаннях та інноваціях як основних елементах конкурентоспроможності; стійке зростання – розвиток ресурсозберігаючої, низько вуглецевої і конкурентної економіки; інклюзивне зростання – розвиток соціально орієнтованої і територіально цілісної економіки з високим рівнем зайнятості населення [2].

Правове забезпечення регіональної екологічної політики України передбачає ефективне регулювання правової діяльності щодо екологічної діяльності й орієнтує вирішення збалансування екологічних і соціально-економічних інтересів суспільства.

Нормативно-правовим забезпеченням у площині регіонального розвитку за екологічним спрямуванням є Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стимулювання розвитку регіонів», Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», Концепція державної регіональної політики тощо.

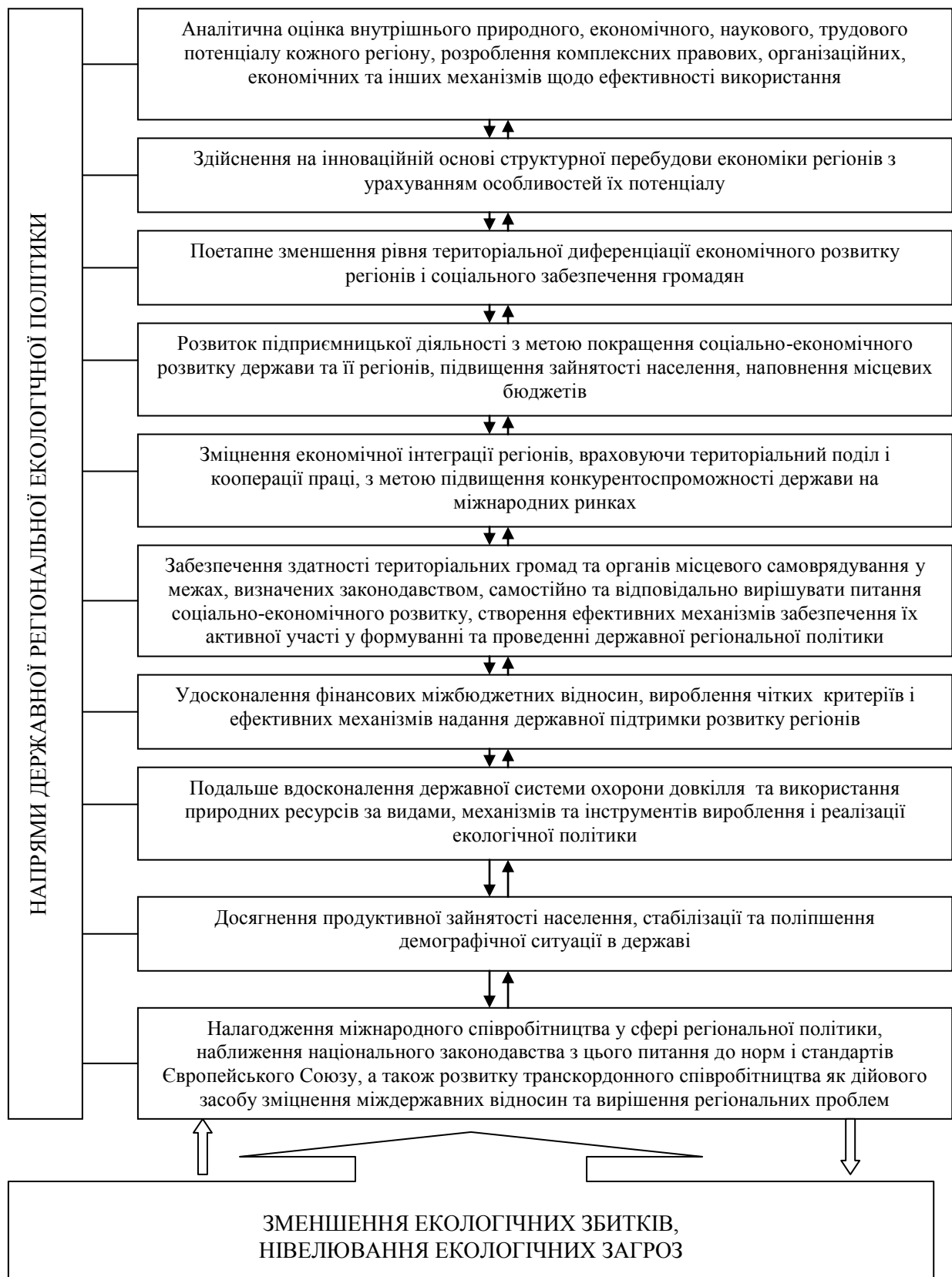
Основою екологічного права є Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Земельний Кодекс України, Лісовий Кодекс України, Водний Кодекс України, Кодекс України про надра, Закони України «Про охорону атмосферного повітря», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про природно-заповідний фонд України»; закони інтегрованого характеру: «Про екологічну експертизу», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» та підзаконні нормативно-правові акти загальнодержавного значення в області охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Вони також розмежовують повноваження між центральними та регіональними органами державної влади, спрямовані на досягнення екологічної безпеки.

Комплексним стратегічним документом, що сприяє втіленню екологічної політики держави у рамках концепції сталого розвитку є Закон України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» та розроблений відповідно до Стратегії Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища [3].

Урядом України ініційовано активізацію діяльності, що спрямована на зближення природоохоронного законодавства країни із законодавством Європейського Союзу. Інтерес обумовлений тим, що Україна орієнтується на ЄС у загальних питаннях економіки і політики. Одним із основних стимулів до здійснення наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС є забезпечення природоохоронного ефекту [4; 5].

Для досягнення головної мети державної регіональної політики передбачається забезпечити вирішення відповідних завдань. Основні завдання сформовано на рисунку 1.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом та його державами-членами, з іншої сторони відкриває нові можливості та створює нові стандарти у різних сферах суспільного життя, включаючи й сферу охорони довкілля. Для України впровадження законодавства ЄС у галузі довкілля відбувається у межах восьми секторів і регламентується 29 джерелами права – Директивами та Регламентами ЄС у цій сфері, що встановлюють загальні правила та стандарти, які повинні бути адаптовані до внутрішнього права. На відміну від сучасного природоохоронного законодавства України, яке у багатьох аспектах є декларативними, джерела права ЄС часто визначають кількісні і якісні результати, які треба досягти кожній країні протягом визначеного періоду часу. Особливістю Директив ЄС є те, що держави повинні адаптувати своє законодавство з метою досягнення цілей, визначених Директивами, але при цьому самі визначають методи їхнього досягнення.

Джерело: сформовано авторами з використанням [4]

Рисунок 1.

Інформаційні джерела :

1. European Bioeconomy [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/research/bioeconomy/agriculture/publications/index_en.htm.
2. Інституційні аспекти управління процесом апроксимації законодавства України до права ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua/docs/activity-adaptation/Institutional%20Aspects.pdf>. – Дата останнього доступу : 03.05.2017.
3. Глобальный зеленый новый курс [Электронный ресурс] : доклад Вупертальского института для климата, окружающей среды и энергии. Бельгия, 2009.
4. Екологічні програми. URL: <http://ecolog.mk.gov.ua/ua/programs/Dovkilia/>
5. Вишнеvsька О. М. Розвиток економіки галузі на біоекономічних засадах : теоретичні і практичні аспекти : монографія. Миколаїв, 2016. 242 с.

СУТНІСТЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Банторіна Т.О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Системи підтримки прийняття рішень (СППР) виникли на початку 70-х років минулого століття. Михаель Скотт Мортон вперше застосував термін СППР (DSS-DecisionSupportSystem) і створив перший посібник, що розтлумачує існування та застосування СППР.

Існує багато різних визначень терміна СППР. Але з усіх, на нашу думку найбільш змістовним є: СППР – це такі системи, які ґрунтуються на використанні моделей і процедур з оброблення даних та думок, що допомагають керівникові приймати рішення.

Існує два головні типи СППР: корпоративні або широкомасштабні, рівня підприємства СППР і настільні СППР. Корпоративні СППР сполучені з великими сховищами даних і використовуються багатьма менеджерами в різних компаніях, а настільні розраховані на одного користувача і являють собою невеликі системи, що знаходяться в персональних комп'ютерах менеджерів. Проте користувачі СППР мусять знати певні застереження щодо таких систем. Те, що ми можемо отримати від системи, не завжди є тим, що нам необхідно, а те, що нам необхідно, не завжди буде отримане або досягнуте.

Отже, система підтримки прийняття рішень являє собою взаємодіючу з іншими системами комп'ютеризовану систему для надання допомоги менеджерам у процесі прийняття рішень.

Із усіх поточних діячів у цій сфері найбільш вагомий вклад вніс Гордон Девіс. Він оприлюднив свою працю: (Інформаційні системи управління: концептуальні засади, структура і розроблення). Це стало базою для широкого розроблення напрямків дослідження СППР і практики. Дослідники Массачусетського технологічного інституту, насамперед Петер Кинта Міхаель Скотт Мортон, були особливо впливовими. Підручник (Системи підтримки прийняття рішень: організаційна перспектива), забезпечив всебічну орієнтацію щодо аналізу систем підтримки прийняття рішень, їх проектування, створення, оцінювання та розвитку.

Необхідність комп'ютерної підтримки прийняття рішень в економіці та бізнесі нині зумовлена дією низки об'єктивних причин, зокрема: збільшенням обсягів інформації, ускладненням завдань, що розв'язуються щоденно, збільшенням важливості наслідків рішень. Усім цим спричинений швидкий розвиток, і застосування СППР та зумовлені цілі і функції цих комп'ютеризованих систем.

До цілей систем підтримки прийняття управлінських рішень належать:

- удосконалення рішень: СППР створюють умови для здатності менеджерів за допомогою комп'ютеризованих можливостей розв'язувати більше проблем та приймати кращі рішення.

-збільшення продуктивності праці творців рішень, тобто їх здатності створювати за короткий період якісніші рішення.

-доповнення арсеналу інструментальних засобів.

-полегшення виконання одного або більше етапів прийняття рішень.

-упорядкування і полегшення аналізу можливих шляхів розв'язування проблем.

-допомога творцям рішень у розв'язанні проблем.

-підвищення компетентності творців рішень щодо управління.

У світі активної конкуренції СППР – це можливість посилення переваги у конкурентному середовищі. Якими ж шляхами будь-який тип комп'ютеризованої СППР підвищує управлінську ефективність? Відповідь на це запитання міститься в таких засадних правилах: удосконалюйте особисту ефективність; сприяйте розв'язуванню проблем і вдосконалюйте якість рішень; забезпечуйте можливості міжособового (міжабонентського) зв'язку; сприяйте навчанню та перепідготовці; поліпшуйте організаційне управління (контроль).

Чому деякі менеджери чинять опір їх упровадженню? Багато менеджерів можуть мати недостатню комп'ютерну підготовку, а деякі менеджери вважають застосування СППР приниженням їхнього статусу і примушенням їх виконувати роботу секретаря. Застосування СППР може не відповідати стилю розв'язування проблем менеджера, який є інколи скоріше інтуїтивним, ніж аналітичним. Застосування СППР не відповідає звичкам менеджера у процесі його праці щодо розв'язування проблем. Моделі, інтерфейси і загалом СППР, звичайно, ще недостатньо розроблені і деякі менеджери намагаються довести, що створення і застосування СППР є дорогим і потребує багато часу. Але все ж таки інформаційне перевантаження є головною проблемою

для менеджерів, які вже отримують дуже багато інформації, а більшість СППР можуть збільшити їх перевантаження.

Системи підтримки прийняття управлінських рішень є досить молодою наукою, що поступово стає все більш необхідною для в економіки та бізнесу, а отже для суспільства в цілому. Необхідність комп'ютерної підтримки прийняття рішень в економіці та бізнесі нині зумовлена дією низки об'єктивних причин. Та все ж існують проблеми серед менеджерів, що не сприяють активному та повноцінному застосуванню СППР. Тож слід розуміти які складнощі виникають серед менеджерів за для їх подолання і оптимізації діяльності економіки та бізнесу.

Отже, система підтримки прийняття рішень являє собою взаємодіючу з іншими системами комп'ютеризовану систему для надання допомоги менеджерам у процесі прийняття рішень.

Інформаційні джерела :

1. *Ситник В. Ф.* Системи підтримки прийняття рішень: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003.
2. *Ситник В. Ф., Гордієнко І. В.* Системи підтримки прийняття рішень: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003.
3. *Watson, Hugh J., Houdeshel, George and Rainer R. Kelly.* Building Executive Information Systems and other Decision Support Applications. New York: John Wiley & Sons Inc, 1997.

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Болод Н.В. здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Оскільки процес формування витрат відбувається безпосередньо на

сільськогосподарських підприємствах, то вивчати і будувати його треба саме на прикладі конкретної господарської одиниці з урахуванням всіх особливостей технології та організації виробничого процесу. Описати механізм формування витрат — значить відшукати всі чи принаймні головні безпосередні фактори, що впливають на масу витрат, а також дати якісну та кількісну характеристику цього впливу.

Характерними особливостями сільського господарства є його сезонний характер, незбігання робочого періоду з періодом виробництва, сезонне, а іноді одноразове надходження продукції. В рослинництві це майже загальне правило. Виробництво починається за рік чи два до моменту реального надходження продукції. Початок процесу виробництва можна розглядати як початок виконання виробничої програми відповідної галузі — рослинництва або тваринництва[13].

Виробнича програма є планом використання ресурсів для одержання певного обсягу продукції і має багато параметрів. В рослинництві це посівні площі, обсяги застосування технологічних матеріалів, необхідна кількість силових та робочих машин, робочої сили. Очевидно, було б правомірним шукати зв'язок суми витрат з названими параметрами виробничої програми. І такий зв'язок справді існує. Багато витрат рослинництва залежать від площі оброблюваної землі. Практично до них відносяться витрати пального на лущення стерні, оранку, культивуацію, боронування та інші агротехнічні заходи. З площею пов'язана і кількість використовуваних технологічних матеріалів: насіння, добрив, засобів захисту рослин. При відрядній оплаті праці, коли для її нарахування працівникам використовуються норми виробітку, загальна кількість витрачених людино-годин щодо тієї чи іншої культури також залежить від посівної площі. Те ж саме можна сказати про воду для зрошення та й кількість самої техніки для обробітку. Проте і в цьому випадку слід звернутись саме до механізму нарахування амортизації. Можна констатувати саму загальну залежність кількості техніки від посівної площі. Але для конкретного господарства цей парк машин відносно

стабільний. Загальна ж сума амортизації безпосередньо залежить від балансової вартості машин (будівель, споруд) та норм амортизаційних відрахувань, а не посівної площі. Тобто з посівною площею пов'язане використання тих ресурсів, що нормуються на одиницю площі (праці, добрив, засобів захисту рослин, поливної води), з поголів'ям тварин на 1 голову або 1 ц продукції (праці, кормів, захисту тварин) [14].

Проте для технологічних матеріалів це справедливо лише як для носіїв певної агротехнологічної функції. Так в рослинництві з добривами необхідно внести потрібну кількість поживних речовин; вагова норма посівного матеріалу повинна містити необхідну кількість життєздатного насіння; засоби захисту рослин безпосередньо чи в робочому розчині мають бути достатніми для знищення шкідників, хвороб чи бур'янів. Але й самі технологічні матеріали як фізична маса також потребують витрат на їх підготовку, вивезення в поле, навантаження, розвантаження тощо. З цих позицій їх також є правомірно розглядати як фактори формування витрат. У відповідності з діючими правилами охорони праці спеціальний одяг та взуття видаються за нормами на одного працівника, що дає підстави розглядати кількість працівників також як один із безпосередніх чинників суми витрат [3].

Щодо продукції рослинництва, то вона починає формувати витрати лише тоді, коли з'явиться окремо як фізична маса. Звичайно, існують норми витрат поживних речовин добрив у розрахунку на одиницю врожаю продукції. Але вони скоріше статистичні, аніж функціональні. Тобто, валовий збір у рослинництві залежить від кількості внесених добрив статистично, але з певною імовірністю. Тому в практичному плані в господарських розрахунках кількість добрив доцільніше розглядати як похідне від площі, а не від кількості продукції [12].

Таким чином, поглиблений аналіз механізму формування витрат в рослинництві показує, що факторами їх загальної суми щодо окремої культури правомірно й доцільно вважати параметри виробничої програми:

площу, технологічні матеріали, працівників, продукції. Ці фактори прямо пропорційно формують витрати і є підстави вважати їх змінними.

При проведенні оцінки витрат на виробництво використовують метод групування, індексний метод, ланцюгових підстановок, кореляційно-регресивний, економіко-математичного моделювання. В III розділі всі ці методи використані в процесі прикладних розрахунків.

Головним завданням аналізу витрат на виробництво є оцінка рівня собівартості, виявлення і розрахунок впливу факторів на зміну витрат, на виробництво, виявлення резервів, невикористаних можливостей, нерациональних запасів та витрат [7].

Для вирішення цих задач в процесі проведення аналізу необхідно:

- оцінити структуру витрат;
- абсолютні і відносні відхилення витрат у звітному періоді порівняно з попереднім, а для статей витрат – відхилення порівняно з плановим завданням;
- відносний вплив кожного елемента (статті) на загальну зміну витрат (собівартості).

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ

Колтиков Ю.О. генеральний директор

ТОВ «Естера Трейдинг»

Для того щоб отримати прибуток (а саме така мета будь-якої підприємницької діяльності), необхідно затратити певну частину капіталу, тобто понести витрати. Для проведення оцінки витрат на виробництво необхідно визначитися з поняттям економічною категорією витрат.

Витрати виробництва – це спожиті в процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю (сировину, матеріали,

амортизацію основних засобів, працю працівників, зайнятих у процесі виробництва теперішньому) з відповідними на неї нарахуваннями та ін.

Операційні витрати - це витрати, що пов'язані з діяльністю по реалізації продукції та управлінням підприємством. Вони характеризують витрати, які безпосередньо не пов'язані з виробництвом продукції. Операційні витрати як правило поділяються на адміністративно-управлінські, витрати на збут та витрати, пов'язані з науково-дослідницькими й дослідно-конструкторськими роботами.

Методологічно витрати витрат виробництва продукції групуються за певними ознаками (табл. 1).

Таблиця 1 – Класифікація витрат на виробництво

№	Ознаки	Витрати
1	За місцем виникнення витрат	Витрати виробництва, цеху, дільниці, служби
2	За видами продукції, робіт, послуг	Витрати на вироби, типові представники виробів, групи однорідних виробів, одноразові замовлення, валову, товарну, реалізовану продукцію
3	За видами витрат	Витрати за економічними елементами, витрати за статтями калькуляції
4	За способами перенесення вартості на продукцію	Витрати прямі, непрямі
5	За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	Витрати умовно-змінні, умовно-постійні
6	За календарними періодами	Витрати поточні, одноразові

Джерело: [3]

Валові витрати – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбалися (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності. Вони формують виробничу собівартість.

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- загальновиробничі витрати.

До складу прямих матеріальних витрат входить вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу вироблюваної сировини, купівельних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

До складу прямих витрат на оплату праці включаються заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

До складу інших прямих витрат зараховують всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних майнових паїв, амортизація тощо [1].

Сучасні сільськогосподарські підприємства використовують потужний виробничий потенціал, представлений земельними, матеріальними та трудовими ресурсами. В складі матеріальних – будівлі та споруди, техніка, технологічні матеріали. Різноманітність ресурсів поєднується з широким спектром видів діяльності. Крім суто сільськогосподарської, спрямованої на виробництво продукції, є ще переробка сільськогосподарської сировини, ремонтні роботи для підтримання техніки та будівель в робочому стані, збутова та інші види діяльності. Інформація про обсяги та структуру витрат потрібна не лише підприємству, а й багатьом іншим ланкам національної економіки. Для зручності використання цієї інформації, її зіставності за підприємствами, регіонами в динаміці держава встановлює єдиний порядок визначення складу витрат сільськогосподарського виробництва та обчислення собівартості одиниці продукції. Мається на увазі освоєння потужностей виробничих об'єктів як витрат відповідних галузей. Це витрати в процесі доведення потужностей до проектного рівня [4].

Найбільший масив витрат формується на етапі безпосереднього виробництва продукції. Їх склад найзручніше характеризувати з оглядом на

використовувані ресурси. Із земельними безпосередньо пов'язана лише плата за землю та її оренду. Технічні засоби зумовлюють необхідність нарахування амортизації, ведення ремонтних робіт, витрати на постановку техніки на зберігання та саме зберігання, страхування. З використанням технічних засобів пов'язані затрати пального та мастил.

У складі основних засобів є різноманітні будівлі та споруди. Їх використання також пов'язане з нарахуванням амортизації, ремонтними витратами, освітленням, охороною. Можливе також і майнове страхування будівель та споруд. Вони мають різне призначення і витрати відповідно відносяться до певних продуктів, галузей чи всього господарства.

Витрати на утримання основних засобів різноякісні і визначаються по-різному. Амортизаційні відрахування рівномірно нараховуються протягом року за стабільними нормами. Витрати на ремонтні роботи також можуть нараховуватися аналогічним порядком з наступним коригуванням до фактичних сум. Пальне та мастила оцінюються за цінами придбання з урахуванням витрат на завезення їх у господарство та зберігання. Страхові платежі нараховуються за тарифами майнового страхування. Робота персоналу оплачується згідно з положення про оплату праці, що приймається підприємством. Інші витрати – за договірними поточними цінами.

Сучасна технологія виробництва сільськогосподарської продукції потребує застосування широкої номенклатури технологічних матеріалів. Найважливіші з них – органічні та мінеральні добрива, засоби захисту рослин в рослинництві та корми в тваринництві. Обмежене застосування мають різні допоміжні матеріали та тара. Крім вартості придбання, технологічні матеріали потребують витрат на зберігання та охорону.

Трудові ресурси потребують витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, спеціальний та санітарний одяг, взуття, на охорону праці тощо. Оплата праці використовується також як база для нарахування коштів в бюджетні та позабюджетні фонди. Створення соціально-культурних та житлово-побутових умов для працівників підприємства також потребує

значних витрат, але до собівартості продукції вони не відносяться. Специфічними витратами є також підготовка та перепідготовка кадрів, що провадиться за рахунок підприємства [2].

Фінансовими витратами можна вважати сплату відсотків банку за користування позиками, страхові платежі майнового страхування, оплату робіт та послуг стороннім організаціям. Специфічний характер мають витрати пов'язані з витратами готової продукції в межах природних норм при її зберіганні. Останнім часом дедалі більшу роль відіграють витрати на природоохоронні заходи, вирішення екологічних проблем тощо.

Інформаційні джерела :

1. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. М.: Финансы и статистика, 1994. 417 С.
2. Король Г. А. Организация управления затратами на предприятиях различных масштабов деятельности. Академічний огляд. Економіка та підприємництво. Дн-ськ, 2006. №1. С. 123–126.
3. Мних Е.В. Економічний аналіз на промисловому підприємстві. Львів: Наука, 1998. 220 С.
4. Партин Г. О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: Монографія. Київ : УБС НБУ, 2008. 219 С.

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Галунов Ф.В. здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Діяльність сучасних аграрних підприємств супроводжується постійними економічними змінами, пристосування до яких потребує постійного розширення ресурсного потенціалу, який є економічною

категорією, що визначає сутність взаємопов'язаних земельних, трудових і матеріальних ресурсів.

Розглянемо ресурсне забезпечення СТОВ «Промінь» Арбузинського району Миколаївської області, що створено 04.01.2001 на базі багатофункціонального сільськогосподарського кооперативу "Промінь".

Таблиця 1 – Основні економічні показники СТОВ «Промінь»
Арбузинського району

Показники	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2017 до 2015, %
Площа ріллі, га	6897	7038	6749	97,85
Вартість основних засобів, тис.грн	16575,45	25958,5	15861,5	95,69
Чисельність працівників, осіб	270	237	270	100,00
Поголів'я ВРХ на відгодівлю, голів	3353	1714	2137	63,73
Поголів'я свиней, голів	7383	8229	8657	117,26
Поголів'я корів, голів	1342	1338	1459	108,72
Вартість валової продукції в постійних цінах 2010 року, тис.грн	14226,5	20111,8	21953,8	154,32
Вартість товарної продукції, тис.грн	132213,8	149724,2	174660,4	132,10
Вартість прибутку, тис.грн	48673,5	46292,2	77328,4	158,87

Метою діяльності підприємства є ведення високоефективного виробництва сільськогосподарської продукції.

СТОВ «Промінь» Арбузинського району є племзаводом з розведення великої рогатої худоби голштинської породи, має молочно-зерновий виробничий напрям. Додатковими галузями є вирощування буряків і соняшників, відгодівля ВРХ і свиней. Господарство приймає участь у виконання державної програми "Селекція у тваринництві і птахівництві" та співпрацює з Миколаївським НАУ.

Наведені дані свідчать про достатній потужний ресурсний і виробничий потенціал підприємства. І якщо раніше площі ріллі та сільськогосподарських угідь були майже константою то на сучасному етапі цей показник змінюється. Це пояснюється тим, що частина населення маючи акти на землю здає її в оренду підприємству, частина, у яких договір оренди

завершується – забирає. як наслідок нестабільна структура посівів, порушення сівозмін. Відносно стабільним у господарстві є чисельність персоналу. Ростає поголів'я тварин. Як наслідок виросла вартість валової продукції (у постійних цінах 2010р.), вартість грошової виручки та прибуток.

Головна мета кожного підприємства – одержання прибутку максимально використавши природно-економічні умови підприємства. А для цього доцільно вивчити, що виробляє підприємство, яку і скільки продукції реалізує, тобто, визначити спеціалізацію підприємства.

Більшість вчених вважають, що спеціалізації сільськогосподарського підприємства це зосередження матеріальних, фінансових, трудових та інтелектуальних ресурсів на виробництві товарних видів продукції. А основним показником, за яким можна визначити спеціалізацію є розмір, склад та структура грошової виручки.

За досліджуваний період найбільшу суму грошової виручки господарство отримало від реалізації молока. По цій продукції збільшується як абсолютна величина доходу (виручка) так і її питома вага. На другому місці в рейтингу грошових надходжень виручка від реалізації зерна. Але при збільшенні суми надходжень питома вага хоча і залишається на другому місці, її величина дещо скорочується. Третє місце в рейтингу займає виручка одержана від продажу насіння соняшника. За досліджуваний період питома вага від реалізації цієї продукції і скоротилась з 19,09% до 10,4%, тобто, на 8,31 в. п.

Наявність складових ресурсного потенціалу підприємства не дає змоги зробити висновки про рівень їх забезпеченості. В таблиці 2.4 наведені показники які в певній мірі дають можливість оцінити, як підприємство забезпечене ресурсами та результативність їх використання.

У господарства є всі умови для високоефективного сільськогосподарського виробництва. Запорукою цього на нашу думку є раціональне використання ресурсів, що відображаються у витратах на виробництво.

ВПЛИВ ТЕХНОГЕННОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК М. МИКОЛАЄВА

Герасіменя О.А., начальник управління

**Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту
населення Миколаївської міської ради**

Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, розвитку інфраструктури, реалізації соціальних та інших ініціатив, спрямованих на підвищення рівня добробуту громадян, захисту їх прав та законних інтересів залежить від діяльності місцевих органів райдержадміністрацій і органів самоврядування. Подальше запровадження плану реалізації стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року, Програми економічного і соціального розвитку м. Миколаєва на 2018-2020 роки, які відповідають цілям і пріоритетам Державної стратегії регіонального розвитку дозволяє спрямовувати зусилля на виконання завдань розвитку, забезпечення якісного життя населення та розвитку Корабельного району Миколаївській області.

Господарський комплекс району достатньо промисловий та займає важливе місце у місцевій економіці з точки зору формування та розвитку ринку праці, наповнення бюджету шляхом сплати податкових платежів, але ж він є і диверсифікованим. Треба зауважити, що механізм диверсифікації дозволяє знизити негативні наслідки окремих ризиків.

Ризик - невід'ємна умова нашого існування. За звичай, коли говорять про ризик, то мають на увазі, що є ймовірність несприятливого розвитку

подальших подій. При інвестуванні одним із найважливіших питань виступає питання техногенних ризиків. Розглянемо докладніше інвестиційні ризики. Упродовж останніх чотирьох років на території Корабельного району зареєстровано декілька надзвичайних ситуацій різного рівня та характеру, небезпечні події, пожежі. Матеріальні збитки від пожеж складають мільйони гривень. [1].

Серед природних загроз найбільшу небезпеку становили процеси підтоплення, просідання ґрунту та зсувні процеси, комплексні гідрометеорологічні явища. За даними Миколаївської філії інституту «НДІпроектреконструкція», на значній території району внаслідок змін природної рівноваги у водному балансі територій, а також техногенних факторів, пов'язаних з втратами води з водоносних мереж, порушенням умов природного дренажу вод поверхневого та підземного стоку виникає інтенсивне підтоплення значних територій та об'єктів економіки (райони Ш.Балка, Кульбакине). Відмічається замокання фундаментів приватних та комунальних житлових будинків.

Гідрометеорологічні умови останніх років характеризувалися негативним впливом як короткочасної дії, так і тривалими процесами несприятливих умов. Особливість їх полягала у виникненні небезпечних та стихійних погодних явищ, які не досягали рівня надзвичайної ситуації, але за рахунок комплексної дії (насамперед протягом тривалого часу) негативно впливали на життєдіяльність людей та функціонування господарського комплексу міста. З кожним роком збільшується пожежонебезпечний період, який характеризується встановленням високої (4 класу) та надзвичайної (5 класу) пожежної небезпеки. Продовжується активізація екзогенних геологічних процесів, з них найбільш небезпечними для життєдіяльності населення та об'єктів економіки залишаються зсуви, абразія, карстові процеси та підтоплення територій.

У техногенній сфері загроза безпеки посилюється високим рівнем фізичного та морального зносу основних засобів, обмеженням фінансуванням

заходів безпеки, наявністю великої кількості потенційно небезпечних об'єктів та недосконалістю застосування технологічних процесів, недостатнім матеріально-технічним оснащенням органів управління та сил реагування на надзвичайні ситуації, які значно зменшились в умовах фінансово-економічної кризи . [1].

Основними екологічними проблемами району є забруднення атмосферного повітря, акваторії річки Південний Буг, шумове забруднення, посилення екзогенних геологічних процесів (підтоплення, зсуви), збереження біорізноманіття на території району, поводження з побутовими відходами та безпритульними тваринами. Водні об'єкти Корабельного району відчують на собі значний антропогенний вплив, особливо води Бузького лиману, куди здійснюють скид зворотних вод підприємства-водокористувачі.

Корабельний район м. Миколаєва є регіоном з розвиненими промисловістю і інфраструктурою, із складним та високим рівнем техногенної небезпеки і в силу географічного положення знаходиться під впливом сезонних природних явищ, внаслідок яких реально можливі надзвичайні ситуації, що можуть спричиняти велику кількість постраждалого населення та великі матеріальні збитки на об'єктах господарювання. Завдяки реалізації державної політики, при якій вирішуються основні завдання у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру створюються сприятливі умови для розвитку інфраструктури запобігання та реагування на надзвичайні ситуації, небезпечні події, пожежі, екологічні небезпеки.

Узагальнюючи вище наведене можна констатувати, що для забезпечення техногенної та екологічної безпеки першочерговим є проведення комплексного аналізу загроз, характерних для даної території, здійснення їх моніторингу, що надає можливість для розробки обґрунтованих запобіжних заходів, спрямованих на попередження та мінімізацію негативних наслідків цих загроз. Тенденція зростання кількості надзвичайних ситуацій техногенного та екологічного характеру, вагомість

наслідків об'єктивно примушують розглядати їх як серйозну загрозу безпеці окремій людині, суспільству та навколишньому середовищу, а також стабільності розвитку економіки окремих регіонів та країни.

Інформаційні джерела:

1. Горбунова К.М., Курепін В.М. Комплексна безпека підприємств, як складова системи управління: зб. наук. праць Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. І Всеукраїнська наукова конференція. Миколаїв: Торубара В.В., 2018. С. 22-24.

АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО

Запша Г. М. д-р. екон. наук, професор

Одеський державний аграрний університет

Витрати на виробництво в СТОВ «Промінь» Арбузинського району пов'язано з вирощуванням сільськогосподарських культур та утриманням тварин. Зміни в технологіях, нові сорти та племінна справа потребують постійної уваги і додаткових витрат. Вивчення та оцінку витрат на виробництві ми розпочнемо із розрахунків витрат в цілому по сільськогосподарському підприємстві.

За досліджуваний період витрати на виробництво в сільськогосподарському підприємстві мають чітку тенденцію до скорочення. Так, в базисному 2015 році в цілому по підприємстві становили 176,7 млн. грн. то у 2016 році 154,6 млн. грн., а у 2017 році 119,2 млн. грн.. Такі зміни відбулися за рахунок змін в розрізі статей витрат. Тут збільшення витрат відбулося по статті оплати праці (15%); насіння та посадкові матеріали (на 24%); виконання робіт сторонніми організаціями (40%), амортизація (31%). Пояснити такий стан речей по статті оплати праці можна тим, що за останні 3 роки декілька разів підвищувався рівень мінімальної оплати праці. Це

привело не лише до збільшення абсолютної величини по даній статті але і росту її питомої ваги в загальній сумі витрат з 4,12% до 7,06%.

Ріст витрат на насіння визвано тим, що на підприємстві придбали насіння нових сортів високої якості та адаптованих до умов півдня України. Їх висока вартість сприяла росту витрат. Звертаємо увагу на високу питому вагу та ріст витрат на оплату послуг і робіт, що виконані сторонніми організаціями.

Сума витрат пояснюється тим, що частина робіт виконується по договорах з приватними фірмами які мають високоефективну сучасну техніку зі шлейфом сільськогосподарського інвентаря до них. Це підтверджує ще і той факт що за період дослідження скоротились витрати на палево-мастильні матеріали в 2,8 рази. І це в той час, коли вартість пального постійно зростає, такий підхід можна вважати раціональним.

Як нам вдалося з'ясувати угоди на виконання робіт здійснювало два приватних підприємства в яких на мінімальних заробітних платах працювало по три чоловіка. Приватні підприємці працюють на єдиному податку та сплачують єдиний соціальний внесок. Це здійснюється в рамках законодавчого поля, але держава недорахувалась в державному бюджеті не менше 500 тис. грн.. Для того щоб переконатись у такій ситуації ми вивчили статистичну звітність 36 сільськогосподарських підприємств Арбузинського району різних організаційних форм та власності. Усі без виключення мають ріст фонду оплати праці, дещо росте його питома вага у витратах на виробництво, але вона не перевищує 7,5% у загальній сумі витрат. Натомість у всіх без винятку сільськогосподарських підприємствах ростуть витрати на роботу та послуги виконані сторонніми організаціями.

Якщо оцінити загальні витрати на виробництво продукції тваринництва то з 2015 по 2017 рік вони змінились несуттєво (табл. 3.3). Разом з тим виросли витрати на оплату праці на 69.66%. Такий стан речей можна пояснити збільшенням мінімальної заробітної плати.

Аналіз загальних витрат як в цілому по підприємству так і в розрізі

окремих видів продукції дозволяє зробити висновок, що в господарстві збільшення витрат у переважній частині відбувається за рахунок збільшення посівних площ та поголів'я тварин, що супроводжується значним ростом урожайності та продуктивності тварин.

Удосконалення ефективності операційної діяльності підприємств

Лавровський Д.А, здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Зовнішнє середовище будь-якого підприємства є досить динамічним і породжує зміни, а це в свою чергу примушує керівництво компаній до прийняття швидких та ефективних рішень для вирішення проблем. При даних умовах діяльності, все більш важливого значення набуває постійне удосконалення операційної діяльності через формування операційної стратегії компанії. Адже саме від формування ефективних стратегічних цілей та завдань залежить оптимізація шляхів виробництва, планування розробки нових продуктів, зміна собівартості продукції, планування та прогнозування обсягів збуту. Також удосконалення операційної діяльності є реагуванням економічного суб'єкту на зростання конкурентного тиску у галузі, що є однією із основ його виживання на ринку та ефективного стратегічного розвитку.

Операційна діяльність – це основний вид діяльності підприємства, з метою здійснення якої вона створена. Характер операційної діяльності підприємства визначається насамперед специфікою галузі економіки, до якої воно належить. Основу операційної діяльності більшості підприємств складає виробничо-комерційна та торгова діяльність, яка доповнюється здійснюваною ними інвестиційної та фінансової діяльністю.

Ефективність операційної діяльності визначається наступними групами якісних і кількісних показниками:

- рівень виконання виробництва і реалізації продукції, асортиментного плану і ритмічності виробництва;
- використання виробничої потужності, основних і оборотних виробничих фондів;
- використання трудових ресурсів і фонду оплати праці;
- витрати на виробництво продукції;
- фінансовий стан підприємства.

Негативне відхилення за цими показниками в межах певного періоду є передумовою удосконалення операційної діяльності.

Удосконалення операційної діяльності можливе через:

- збільшення фінансування на дослідження й розробки;
- переоцінку і переобладнання виробничих потужностей;
- досягнення гнучкості робочої сили організації шляхом підготовки працівників для виконання кількох різних робіт.

Всі ці заходи можливо здійснити через формування виваженої операційної стратегії. Для здійснення успішної господарської діяльності, будь-якому підприємству необхідно формувати плани майбутніх заходів, щоб бути попереду від своїх конкурентів. Потрібне формування довгострокових перспектив та пріоритетів, на основі яких формується певний план дій, які затверджені у часі та вартості, оцінені сподіваним ефектом від їх здійснення. Тобто, кожна компанія формує свою власну стратегію діяльності. Ураховуючи багатоплановий характер діяльності підприємства, треба зазначити необхідність існування певного переліку взаємопов'язаних стратегій, тобто «стратегічний набір».

Стратегічний набір – це система стратегій різного типу, що їх розробляє підприємство на певний відрізок часу, яка відбиває специфіку функціонування та розвитку підприємства, а також рівень його претендування на місце й роль у зовнішньому середовищі. Стратегічний набір зазвичай включає: продуктово-товарні, виробничі, маркетингові,

організаційні та інші стратегії. Суттєву роль у виборі стратегічного набору відіграє життєвий цикл підприємства .

Операційна стратегія є синтезуючою від виробничої, маркетингової і НДДКР стратегій і виражається в прийнятті рішень, пов'язаних з розробкою виробничого процесу й інфраструктури, необхідної для його підтримки. Розробка процесу полягає у виборі придатної технології, складанні тимчасового графіка процесу, визначенні товарно-матеріальних запасів, а також способу розміщення даного процесу. Рішення, пов'язані з інфраструктурою, стосуються систем планування і управління, способів забезпечення якості і контролю якості, структури оплати праці й організації операційної функції компанії .

Мета і стратегічні вказівки операційної стратегії, з одного боку, повинні відповідати загальним вимогам, що пред'являються до стратегічних цілей і стратегічних вказівок. З іншого боку, вони зобов'язані адекватним чином розкривати предметну специфіку саме операційної стратегії.

Операційна стратегія – це така функціональна стратегія, яка забезпечує досягнення певних рівнів розвитку виробництва (по обсягах, номенклатурі, якості, ефективності, технології) відповідно до вимог корпоративної стратегії, конкурентних і функціональних стратегій, особливо маркетингової.

Сучасні підприємства ведуть свою діяльність у галузях, де є достатня кількість конкурентів. Тому для ефективної діяльності кожному підприємству необхідно постійно удосконалювати свою операційну діяльність, адже це основний вид діяльності підприємства, з метою здійснення якої воно створено. Удосконалення можливе при формуванні виваженої операційної стратегії, яка є синтезуючою від виробничої, маркетингової і НДДКР стратегій і виражається в прийнятті рішень, пов'язаних з розробкою виробничого процесу й інфраструктури, необхідної для його підтримки. Мета і стратегічні вказівки операційної стратегії, з одного боку, повинні відповідати загальним вимогам, що пред'являються до стратегічних цілей і стратегічних вказівок. З іншого боку, вони зобов'язані

адекватним чином розкривати предметну специфіку саме операційної стратегії.

Інформаційні джерела :

1. Бланк І. А. Управління використанням капіталу. К. : Ніка-Центр, Ельга, 2000. 651 с.
2. Федоренко В. Г. Основи менеджменту. К. : ТОВ «Алерта», 2007. 420 с.
3. Бланк І. А. Инвестиционный менеджмент. К., 2003. 221 с.
4. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник . К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ В УМОВАХ КРИЗИ

Ляшенко В.В., доцент

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини

ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Існування регіональних соціально-економічних систем являє собою циклічний процес для якого характерним є настання та подолання кризи. Регіональна соціально-економічна система має дві основні тенденції до існування: функціонування та розвиток. Функціонування являє собою підтримку життєдіяльності системи, збереження її основних функцій, які визначають цілісність системи та її суттєві характеристики.

Особливий інтерес питання управління соціально-економічними системами стають актуальними при кризових економічних явищах. Без врахування стратегічних напрямів в управлінні не можливо в умовах кризи вирішувати це питання [1, с. 27].

Серед основних проблем економіки регіонів в Україні можна виділити:

- недосконалість концепції регіонального розвитку;

- незначний рівень конкурентоспроможності економіки регіонів;
- посилення диспропорцій регіонального розвитку;
- несприятливі умови для розвитку людського, інтелектуального та соціального капіталів, хаотичність інвестиційних процесів на регіональному рівні;
- недостатньо дієву інфраструктуру для впровадження комплексу структурних перетворень економіки регіонів.

Такий стан економіки регіонів зумовлений:

- зниженням інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку регіонів України;
- сировинною спеціалізацією виробництва;
- зниженням здатності до відтворення капіталу в пріоритетних галузях;
- посиленням асиметрій на регіональних ринках праці;
- зменшенням податкової бази через зменшення обсягів діяльності підприємств;
- скороченням обсягів фінансування соціальної сфери;
- погіршенням демографічної ситуації.

Принципами які визначають стратегічні напрями управління регіональним розвитком реалізуються шляхом виконання певних функцій: удосконалення природно-ресурсного потенціалу; інформаційного забезпечення; підвищення відповідальності; підвищення контролю; удосконалення внутрішнього та зовнішнього аналізу; стимулювання управління тощо [2, с. 44].

Тому розробка стратегії управління регіональними соціально-економічними системами в умовах кризи повинна реалізовуватись у такій послідовності: аналіз соціально-економічного положення регіональної соціально-економічної системи; прогнозування та порівняльна оцінка можливих варіантів розвитку; вибір оптимального варіанту; розробка

стратегії реалізації оптимального варіанту; реалізація конкретних планів розвитку регіональної соціально-економічної системи; моніторинг досягнення поставлених цілей; корегування стратегії на основі результатів моніторингу.

Аналіз соціально-економічного положення регіональної соціально-економічної системи необхідно проводити для виявлення найбільш слабких місць, пошуку напрямів стимулювання діяльності, визначення найбільш ефективних напрямків розвитку регіональної соціально-економічної системи. При проведенні даного аналізу необхідно: оцінити фактичний стан системи; проводити збір, обробку та аналіз різноманітної інформації; розробити методи комплексного аналізу інформації; формувати та вести інформаційно-аналітичну базу даних про соціально-економічне положення регіональної соціально-економічної системи.

Прогнозування та порівняльна оцінка можливих варіантів розвитку регіональної соціально-економічної системи складається в розробці сценаріїв розвитку та оцінки наслідків впливу прийнятих управлінських рішень. Вибір оптимального варіанту базується на сценарії прискореного інноваційного розвитку. Такий вибір реалізується шляхом зіставлення потенційно можливих тенденцій розвитку з врахуванням сукупності зовнішніх та внутрішніх факторів. При розробці стратегії реалізації оптимального варіанту регіональної соціально-економічної системи розглядають її сильні та слабкі сторони, визначають критерії оцінки та обмеження. При проведенні моніторингу поставлених цілей відслідковують показники, що характеризують стан регіональної соціально-економічної системи та проводиться аналіз їх у динаміці. Корегування стратегії на основі результатів моніторингу ґрунтуються на перевірці ступеня узгодженості рішень, які приймаються на різних рівнях прогнозування; приймаються компромісні рішення, а також ступень досягнення поставлених цілей.

Таким чином подальшим напрямом дослідження стає питання моделювання в управлінні соціально-економічними системами в умовах кризи.

Інформаційні джерела :

1. Ляшенко В.В. Стратегічні напрями антикризового управління регіональними соціально-економічними системами. *Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи*: збірник матеріалів І-ї Міжнародної науково-практичної конференції 27-28 жовтня 2016 року, Баку-Ужгород-Дрогобич/ [редактори-упорядники А. Душний, М. Махмудов, В. Ільницький, І. Зимомря]. – Баку–Ужгород–Дрогобич: Посвіт, 2016. С. 27-28.

2. Ляшенко В.В. Стратегічні напрями управління сталим розвитком економіки регіону. *Таврійські економічні наукові читання*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 10-11 лютого 2017 р. У 2-х частинах. К.: Таврійський національний університет імені В.В. Вернадського, 2017. Ч. 2. С. 43-46.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Камка Ю.С., здобувач вищої освіти груп

Миколаївський національний аграрний університет

Ключовим завданням управління фінансами підприємства є досягнення та подальше забезпечення належного рівня конкурентоспроможності підприємства у короткостроковому та довгостроковому періодах. При цьому вважається, що фінансово-господарська діяльність підприємства має забезпечувати приріст добробуту його власників. Досягти цього неможливо без адекватного вирішення у повсякденній роботі сукупності

питань управління фінансовими результатами діяльності підприємства. Так, забезпечення ефективності фінансового менеджменту на конкретному підприємстві передбачає обґрунтування, формування та реалізацію адекватної моделі управління фінансовими результатами як цілісної системи прогнозування, планування і контролю за процесами формування та розподілу фінансових результатів підприємства в процесі здійснення його фінансово-господарської діяльності.

Особливості фінансових результатів суб'єкта господарювання визначають об'єктивну необхідність виділення у фінансовому менеджменті функціонально-організаційного блоку, спрямованого на управління фінансовими результатами підприємства з метою формування, підтримання та зростання конкурентоспроможності як у короткостроковому, так і в довгостроковому періоді та забезпечення доходу власників корпоративних прав такого підприємства.

Управління фінансовими результатами являє собою систему принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу та використання на підприємстві.

Прибуток, як позитивний фінансовий результат діяльності підприємства являє собою результативний фінансовий показник, що унеможливорює його безпосереднє використання як прямого об'єкта управління та вимагає формування важелів впливу на величину прибутку через управління факторами його формування та використання. Це дає змогу виділити ряд структурних елементів, які в результаті і формують цілісну систему управління прибутком підприємства:

1. Управління прибутком на етапі його формування:
 - управління доходами суб'єкта господарювання;
 - управління затратами суб'єкта господарювання;
2. Управління прибутком на етапі його використання.

За таких умов постає питання щодо забезпечення узгодженості прийняття, підтримки та виконання управлінських фінансових рішень за окремими напрямками реалізації управління прибутком підприємства. Організаційне вирішення цієї проблеми здійснюється в рамках обґрунтування мети та завдань управління прибутком суб'єкта господарювання, визначення доцільності використання тих чи інших методів управління прибутком з метою вирішення поставлених завдань.

Системоутворюючими елементами моделі управління прибутком підприємства є мета та завдання такого управління, від чіткості формулювання яких залежить ефективність як моделі управління прибутком, так і фінансового менеджменту взагалі.

Управління фінансовими результатами діяльності підприємства безпосередньо відображається на структурі капіталу суб'єкта господарювання. Зростання прибутку дозволяє збільшити величину власного капіталу підприємства, і також підвищити його фінансову стійкість, що позитивно відображається на структурі всього капіталу підприємства та робить його інвестиційно привабливим.

До головних ознак, за якими здійснюється управління фінансовими результатами належать: 1) рівень якості фінансового результату (високий, оптимальний, середній, низький);

2) абсолютна величина показника фінансового результату господарської діяльності підприємства (чистого прибутку (збитку), яка диференціюється залежно від високого чи низького значення цього показника.

Слід відзначити, що ідентифікація величини фінансового результату відповідно до критеріїв високого та низького абсолютного значення даного показника, відбувається шляхом порівняльного аналізу суми фінансового результату господарської діяльності певного промислового підприємства з аналогічною базою порівняння, наприклад, підприємств-

конкурентів, середнього показника суб'єктів господарювання відповідної галузі тощо.

СУЧАСНІ БІОТЕХНОЛОГІЧНІ ВЕКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Кирилюк І. М. старший викладач

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Забезпечення інтенсифікації вітчизняних систем тваринництва може багато в чому зумовити однорідність якості продукції, погіршення її органолептичних і, досить часто, технологічних характеристик. До того ж може бути поставлено під загрозу безпеку масової продукції тваринництва. Усвідомлення усього комплексу загроз безпечності продукції тваринництва та необхідності їх вчасного нівелювання лише посилюється із поліпшенням знань про вплив новітніх біотехнологічних чинників на якість та безпечність продукції тваринництва.

Новітні дослідження показали, що збільшення у молоці вмісту кон'югованої лінолевої кислоти (CLA) завдяки її потужним антиоксидантним властивостям попереджує виникнення низки онкологічних та серцево-судинних захворювань у людини, стимулює її імунну систему, прискорює спалювання жирів, запобігає розвитку цукрового діабету [1; 2; 3]. Проте процеси інтенсифікації у тваринництві призвели до виникнення дефіциту CLA в організмі людини (основним джерелом надходження CLA в організм людини є молочні продукти і м'ясо). Причиною стала кардинальна зміна підходів до годівлі великої рогатої худоби: м'ясо ВРХ, яка харчується травою на вільному вигулі, містить у 4 рази більше CLA, порівняно з м'ясом тварини, вирощеної на комбікормі. Нині молочні продукти містять в три рази менше CLA, ніж у шістдесятих роках XX ст. [2].

Генерування подальших зрушень у напрямі підвищення якості молока та м'яса ВРХ (зокрема, підвищення у ньому рівня CLA, ω -3 ПНЖК, інших корисних для організму людини речовин) в умовах збереження дії чинників

інтенсифікації можливе на основі використання методів сучасної генетичної інженерії, застосування генетичних маркерів та маркер-асоційованої селекції (MAS). Так, важливим джерелом збільшення у молоці рівня CLA є метод знезараження транс-вакценової кислоти (транс-11 октадекенової кислоти) із використанням стеароїл-КоА-десатурази (SCD). Генетичні фактори та їх регуляція (на основі SCD) за різних рівнів ненасичених жирних кислот у молочному жирі (в різних порід великої рогатої худоби) можуть впливати на вміст CLA в молоці [3, с. 104-106].

Можливість використання MAS для забезпечення генетичної стійкості до хвороб дозволяє скоротити масштаби використання фармацевтичних препаратів у тваринництві, зменшуючи ризик потрапляння їх залишків у м'ясо. Це матиме позитивний вплив на здоров'я людини з урахуванням прогнозованого збільшення споживання м'яса птиці (білого м'яса згідно з європейською культурною традицією).

Вченими доведено взаємозв'язок різних генетичних варіацій порід тварин і молочних білків, які містяться в молоці трансгенних тварин, із технологічними властивостями кінцевої продукції. Вважається, що наявність у великої рогатої худоби генів κ -казеїн-BB та β -казеїн-BB визначає коротший час затвердіння сиру [4], наявність у овець та кіз генів κ -CN-BB та α s1-CN-AA позитивно впливає на вихід сиру та сам процес приготування сиру [5]. Багато біологічно активних речовин не можна отримати традиційними методами в достатніх кількостях і з бажаними якісними параметрами. Тому існує величезний комерційний інтерес до виробництва цих білків. У сироварінні існує значний дефіцит молокозсідальних ензимів, зокрема, химозину, необхідного для отримання високоякісних твердих сортів сиру.

Біотехнологічний напрям, спрямований на отримання із трансгенних тварин людських білків, вже наближається до стадії комерціалізації. Спочатку вчені намагалися синтезувати людські білки в бактеріях і дріжджах. Але це дорого і технічно складно: з бактеріальних культур не завжди вдається виділити чистий білок. До того ж деякі білки неможливо отримати в бактеріях через

грозоміздкість генів, що визначають їх синтез. Біореактор у вигляді корови або вівці позбавлений цих недоліків, і він є набагато продуктивнішим, а кінцевий продукт (білок) виходить у десятки разів дешевшим.

Нещодавно в США вивели трансгенних мишей (через низку сприятливих чинників генетичні технології, як правило, спочатку проходять апробацію на мишах), у молоці яких містився тканинний активатор плазміногену, який сприяє розсмоктуванню тромбів у людських судинах. На початок 2000-х рр. від трансгенних кіз, овець, кролів і корів отримано сімнадцять лікарських білків. Причому десять із цих білків генеруються тваринами з молоком в пристойній концентрації – близько одного грама на літр молока. Це велика кількість, адже для курсу лікування деяких хвороб потрібно всього кілька міліграмів. Нині в такий спосіб навчилися синтезувати набагато більше білків [6].

Підвищення рівня казеїну (білка, який забезпечує організм людини незамінними амінокислотами) та його модифікація можуть бути важливими не лише для виробництва якісного сиру, а й із точки зору здоров'я людини. Група казеїнофосфопептидів (СРР), які природно виділяються при триптичному перетравленні казеїнів, є специфічним агентом, що сприяє перекалібруванню зубів. Більш того, цей пептид діє специфічно, стаючи інгібітором ангіотензинперетворюючого ферменту (АПФ). Цей фермент перетворює ангіотензин 1 в ангіотензин 2. Пригнічення АПФ знижує артеріальний тиск із антигіпертензивним ефектом (зниження ризику ураження органів-мішеней при гіпертонічній хворобі, ускладнень артеріальної гіпертензії та загалом – подовження тривалості життя людини та покращення його якості) [6, с. 131]. Ці пептиди / гідролізати можна класифікувати як функціональні харчові інгредієнти, що знижують ризик розвитку серцево-судинних захворювань серед людей та мають як профілактичну, так і лікувальну дію [7, с. 35].

Нещодавні дослідження скандинавських учених дозволили виявити зв'язок між розвитком цукрового діабету (у тому числі в дітей) та споживанням деяких варіантів β -казеїну, що міститься в коров'ячому молоці. Зокрема, частота розвитку інсулінозалежного цукрового діабету (IDDM) суттєво

корелювала з варіантами β -казеїну (A1 і B). Вчені довели, що вони є фактором ризику для розвитку IDDM. Водночас відсутній зв'язок між виникненням цього захворювання та споживанням варіантів β -казеїну A2 та A3 [8, с. 294; 9, с. 722]. Тому вчені намагаються за допомогою методів генетичної інженерії знайти інші кількісні алелі в структурних генах молочного білка, які дозволять модифікувати співвідношень білкових (казеїнових) фракцій та покращити, таким чином, якісні властивості молока.

Таким чином, попри існування різного, іноді зовсім протилежного сприйняття генетично-модифікованої продукції, біотехнологія із рядової сфери досліджень поступово перетворюється на системотвірний чинник підвищення якості продукції тваринництва та розвитку галузі тваринництва загалом. Новітня біотехнологія, по-перше, допомагає довкіллю, бо знижує ризик токсичного забруднення ґрунтів і ґрунтових вод при виробництві кормів внаслідок зменшення обсягів використання гербіцидів, пестицидів, інсектицидів тощо; по-друге, зменшує ризики попадання в організм людини разом із продуктами харчування тваринного походження хімічних елементів і сполук, які викликають різного роду захворювання (у тому числі ракові захворювання), тобто робить їжу безпечнішою; по-третє, дозволяє підвищувати якість продукції тваринництва завдяки збільшенню вмісту ω -3 ПНЖК та інших корисних для людського організму речовин, зменшення рівня підшкірного та внутрішньом'язового жиру, посилення генетичної стійкості тварин до хвороб; по-четверте, підвищує ефективність функціонування галузі тваринництва та агропродовольчої системи загалом. У результаті забезпечення населення країни якісними продуктами харчування тваринного походження можна буде поєднати з припиненням тенденцій руйнування довкілля.

Список використаних джерел:

1. Baumgard L. H. Trans-10, cis-12 conjugated linoleic acid decreases lipogenic rates and expression of genes involved in milk lipid synthesis in dairy

- cows / Baumgard L. H., Matitashvili E., Corl B. A., Dwyer D. A., Bauman D. E. J. Dairy Sci. 2002. №85. P. 2155–2163.
2. Baumgard L. H. Milk fat synthesis in dairy cows is progressively reduced by increasing supplemental amounts of trans-10,cis-12 conjugated linoleic acid (CLA) / Baumgard L. H., Sangster J. K., Bauman D. E. J. Nutr. 2001. №131. P. 1764–1769.
3. Boland M. Designer milks for the new millennium / M. Boland, A. MacGibbon, J. Hill. Livest. Prod. Sci. 2001. №1. P. 99-109.
4. Mariani P. Milk quality for cheesemaking / P. Mariani, B. Battistotti. Recent Progress in Anim. Prod. Sci. 1999. vol. 1. P. 499-516.
5. Amigo L. Genetic polymorphism of ovine milk proteins: its influence on technological properties of milk – a review / L. Amigo, I. Recio, M. Ramos. Int. Dairy J. 2000. № 10. P. 135-149.
6. Meisel H. Biochemical properties of bioactive peptides derived from milk proteins: Potential nutraceuticals for food and pharmaceutical applications / H. Meisel. Livest. Prod. Sci. 1997. № 50. P. 125-138.
7. Fitzgerald R. Milk protein-derived peptide inhibitors of angiotensin-converting enzyme / R. Fitzgerald. Br J Nutr. 2000. Vol. 84 (№ 1). P. 33-37.
8. Elliot R. Type-I (insulin-dependent) diabetes mellitus and cow milk: casewin variant consumption / R. Elliot, D. Harris, J. Hill et al. Daibetologia. 1999. № 42. P. 292-296.
9. Thorsdottir I. Different beta-caseins fractions in Icelandic vs. Scandinavian cow's milk in infancy and explain the low incidence of insulin-dependent diabetes mellitus (IDDM) in Iceland / I. Thorsdottir, B. Birgisdottir, D. Harris et al. Pediatrics. 2000. № 106(4). P. 719-724.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ СІМЕЙНИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА СЕЛІ

**Кропивко М.М., д-р екон. наук, заступник Академіка-секретаря
Відділення аграрної економіки і продовольства**

Національна академія аграрних наук України

Результати досліджень свідчать, що сімейні форми господарювання на селі доцільно класифікувати за трьома основними показниками:

1. Цільового використання земельних ділянок.
2. Форми власності на матеріально-технічні ресурси, у т.ч. й землю.
3. Шляхів використання виробленої сільськогосподарської продукції.

Відповідно до зазначених класифікаційних ознак

Так безпосереднім виробництвом сільськогосподарської продукції можуть займатися десять видів сімейних форм господарювання: особисті селянські господарства, фізичні особи-підприємці, що використовують земельні ділянки для забезпечення потреб сім'ї і продажу решток власної виробленої сільськогосподарської продукції, сімейні фермерські господарства, родові садиби, індивідуальні господарства з присадибними ділянками (у т.ч. й члени садівничих і городницьких товариств), що використовують земельні ділянки для ведення городництва, садівництва, бджільництва, рибництва, сінокосіння, випасання худоби тощо.

Землі особистого селянського господарства є приватною власністю членів домогосподарств і можуть бути як власністю однієї особи, так і спільною сумісною власністю подружжя та спільною частковою власністю членів особистого селянського господарства яким, відповідно до закону, передали ці ділянки. У той же час, особливістю ведення особистого селянського господарства є провадження господарської діяльності однією особою (головою особистого селянського господарства) шляхом об'єднання

земельних паїв членів її домогосподарства, отриманих у тимчасове використання.

Особливістю діяльності сімейного фермерського господарств є, насамперед, використання у технологічному процесі виробництва й реалізації сільськогосподарської продукції праці членів домогосподарства з якого й утворене сімейне фермерське господарство. При цьому залучення інших громадян здійснюється лише для виконання сезонних та окремих робіт, які безпосередньо пов'язані з діяльністю господарства і потребують спеціальних знань чи навичок.

Ділянки колективного та індивідуального випасання худоби перебувають у власності держави чи територіальної громади і мають чітко визначені межі, на відміну від ділянок колективного та індивідуального сінокосіння.

Ділянки колективного та індивідуального городництва надаються в оренду членам селищних домогосподарств або їхнім об'єднанням із земель державної чи комунальної власності. На відміну від присадибних ділянок члени домогосподарств населення обробляють ці земельні ділянки на засадах користування, вирощуючи різні сільськогосподарські культури, насамперед, картоплю та овочі.

Домогосподарства населення, які територіально розташовані у великих містах провадять сільськогосподарську діяльність, використовуючи земельні ділянки родових садиб, прибудинкові території багатоквартирних будинків, ділянки колективного та індивідуального садівництва (дачні господарства), ділянки колективного та індивідуального городництва, а також землі які вони отримали для ведення особистого селянського господарства.

Так головною відмінністю родових садиб від індивідуальних селянських господарств є забезпечення їхніх потреб у земельних ресурсах шляхом отримання членами міських домогосподарств землі сільськогосподарського призначення, що знаходяться у державній чи комунальній власності в довгострокове використання.

Окрім того ще одним різновидом селянських господарств великих міст є ділянки для колективного та індивідуального садівництва (дачні господарства). Така ділянка належить одному з членів домогосподарств на праві приватної власності і використовується для закладання багаторічних плодових насаджень, вирощування сільськогосподарських культур, а також для зведення необхідних будинків, господарських споруд тощо.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Комар А.В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Важливим елементом регіонального управління є прийняття рішень, що використовуються для підтримки різних видів діяльності. Особливе місце серед них займають рішення соціально-економічної сфери.

Керівники, приймаючи рішення, зіштовхуються зі складним вибором, з необхідністю розгляду множини альтернативних варіантів (Рис.1). Для оцінювання варіантів використовуються знання фахівців, складні аналітичні розрахунки, наукові дослідження, засоби сучасних інформаційних технологій [1].

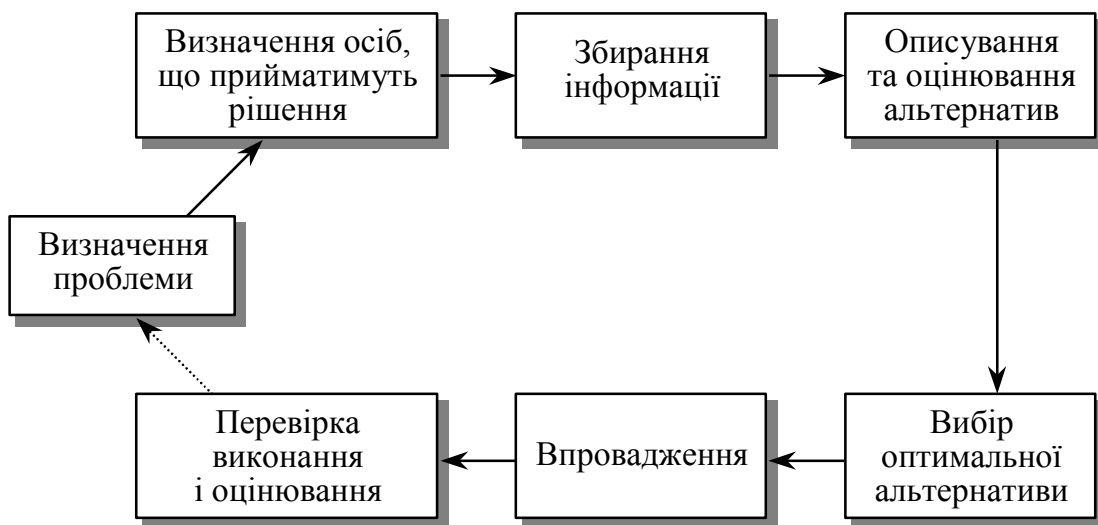

Рисунок 1: Загальна модель процесу прийняття рішення

Прийняття рішення менеджерами – це динамічний процес. Він є комплексним і неоднозначним у часі. Система підтримки прийняття рішень СППР мають збільшувати впевненість творців рішень. Упевнені творці рішень успішно використовують можливості й ризикують.

У загальному розумінні раціональними є такі рішення, які отримані на підставі логічно обґрунтованих доказів і всебічно вивчених чинників та наслідків з позицій того, хто приймає ці рішення.

Загалом існує шість ознак раціональності, що асоціюються з розсудливим процесом прийняття рішень: економічність, технічність, легальність, соціальність, процедурність, політичність [2].

За сучасних умов менеджери мають володіти двома ключовими для використання комп'ютерів знаннями: бути комп'ютерно грамотними, тобто розуміти комп'ютерну термінологію, визначати можливості і обмеження комп'ютерів, уміти використовувати комп'ютер і мати інформаційну грамотність, котра складається з розуміння того, як використовувати інформацію на кожному кроці процесу розв'язування проблем, де і яка інформація може бути одержана, і як використовувати інформацію спільно з іншими.

Інформаційна грамотність не залежить від комп'ютерної грамотності. Менеджер може бути інформаційно грамотним, але не комп'ютерно безграмотним. Проте, якщо будь-кому необхідно вибрати одну із двох можливостей, то інформаційна грамотність для менеджера є важливішою. В ідеалі, однак, менеджер має бути як інформаційно, так і комп'ютерно грамотним.

На людей впливає те, в якому вигляді їм подається на розгляд інформація. Менеджери часто є когнітивно обмеженими, коли вони отримують неповну і непідготовлену інформацію. Крім цього, вони мають обмеження щодо часу і наявних засобів у певних проблемних ситуаціях. Інші творці рішень також часто відчують дискомфорт, коли отримують дуже багато інформації, відчують брак часу і вплив інших факторів

роздратованості. Коли рівень складності проблеми перевищує межу пізнавальної здатності особи, то спостерігається прямий вплив таких обставин на зниження здатності оброблювати інформацію внаслідок перевантаження нею і пов'язаної з цим втоми. Рішення можуть також залежати від конфліктних особистих стосунків і несприятливих умов праці.

Комп'ютеризовані засоби підтримки рішень можуть допомогти подолати деякі з цих факторів, які знижують загальну якість прийнятих організаційних рішень. СППР можуть також застосовуватися для того, щоб обґрунтувати раціональність і значимість заздалегідь розроблених рішень. Цей спосіб використання СППР є негативним. Він не дає змоги скористатися перевагами СППР і може реально зменшити ефективність прийнятих рішень в організації [3].

Рішення є ефективними коли розв'язують проблему, яка була виявлена, вони не завжди мають такі наслідки, на які сподівалися, керівники не завжди приймають правильні рішення. Непередбачувані фактори або фактори над якими контролю зі сторони менеджера не має, впливають на прийняття деяких неправильних рішень, сюди відносяться: хвороба, несприятливі умови і зміни в законах і правилах. зміна економічних умов, хибна інформація, яка отримується.

При створенні моделі, потрібно враховувати ціль, на яку вона має бути спрямована тому, що від цього залежить, які фактори мають місце, а які малозначимі для конкретного застосування. Розгорнута структура моделі може бути пов'язана з обчислювальними складностями. З іншої сторони, дуже спрощена модель може бути малокорисною через великі розбіжності з реальними обставинами, що обмежує її пізнавальну корисність для висновків.

Інформаційні джерела :

1. Ситник В. Ф. та ін. Системи підтримки прийняття рішень. К.: Техніка, 1995. 162 с.

2. Raymond McLeon, Jr., George Schell. Management Information Systems. Prentice Hall, Upper Sadle River, New Jersey 07458, 2001. 478 p.

3. Ситник В. Ф. та ін. Основи інформаційних систем: Навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2001. 420 с.

РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НА ВИРОБНИЦТВІ

КУРЕПІН В.М. старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

В останні роки на багатьох підприємствах аграрного сектору економіки України відбуваються значні зміни, у тому числі поступова модернізація виробництва з переоснащенням виробничих потужностей і впровадженням нових технологій, розширення обсягів виробництва. Такі зміни викликають збільшення попиту на кваліфіковані кадри, які спроможні вирішувати питання стратегічних завдань та перспектив розвитку не тільки підприємства, але і аграрного сектору України в цілому. При цьому питання створення безпечних умов праці, профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань були і є важливими та актуальними у будь-якій галузі. Гострота їх обумовлюється експлуатацією застарілих та вкрай зношених основних фондів, недостатньою увагою до їх оновлення при формуванні державної політики інвестування перспективних програм розвитку, тому в ситуації, що склалася, важливу роль у проведенні профілактичних заходів відіграє позиція керівника підприємства, його бажання створити для підлеглих найкращі умови праці на робочих місцях.

В умовах ринкових відносин, коли держава вже не несе відповідальності за результати фінансово-господарської діяльності підприємства, забезпечення безпеки стає однією з найбільш важливих і актуальних проблем його життєдіяльності. Безпека підприємства передбачає стійкий розвиток (тобто збалансований і безупинний), що досягається за

допомогою використання усіх видів ресурсів і підприємницьких можливостей, за якими гарантується найбільш ефективне їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам).

Необхідність постійного дотримання безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень безпеки на виробництві залежить від того, наскільки ефективно її керівництво і спеціалісти (менеджери) будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Економічний потенціал є основою для прийняття стратегічних рішень та базовим критерієм управління сучасним виробництвом, визначає напрям розвитку підприємства, конкретну програму дій на перспективу для забезпечення конкурентоспроможності. Найважливішим фактором розвитку підприємства є стратегічні рішення, прийняття управлінських рішень з питань безпеки. Головна мета безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування тепер, і високий потенціал розвитку в майбутньому. До основних функціональних цілей безпеки належать: забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства; якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства; мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища; досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу; досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством; ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

Надійний захист безпеки підприємства можливий лише при комплексному та системному підході до її організації. Тому в економіці має місце таке поняття як система безпеки підприємства. Система безпеки кожного підприємства цілком індивідуальна. Її повнота та дієвість залежать від існуючої в державі законодавчої бази, від обсягу матеріально-технічних та фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств, від розуміння кожним з працівників важливості забезпечення безпеки бізнесу, а також від досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств. Оснащеність підприємства технікою, електрифікація, механізація, а також хімізація виробництва докорінно змінила умови і характер праці, разом з тим ставляться підвищенні вимоги до організації безпеки праці на виробництві. Тепер кожен працівник щоденно зустрічається з машинами, механізмами, електродвигунами і приладами. Від умов праці залежить її продуктивність, збереження життя і здоров'я працюючих.

Отже, безпека підприємництва являє собою універсальну категорію, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Зміст даного поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують конкурентно потенційність і економічну стабільність підприємства а також сприяють підвищенню рівня добробуту робітників і тільки за здійснення в необхідному обсязі зазначених дій можна буде досягти належного рівня безпеки підприємства. Поліпшення умов праці є одним з резервів росту її продуктивності і економічної ефективності виробництва, а також дальшого розвитку аграрного сектору економіки України.

Таким чином, через запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам), через забезпечення безпеки на виробництвах сільськогосподарської галузі можна здійснити розвиток аграрного сектору економіки України.

Інформаційні джерела :

1. Горбунова К.М. Адаптація змісту і організації навчального процесу до умов ринку праці. / Горбунова К.М. //36. Тези доповідей Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу. 2006.

2. Літвінчук С.Б. Формування професійних компетенцій майбутніх фахівців. (Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція. 26-27 жовтня 2017 р. м. Рівне. Рівненський державний гуманітарний університет).

3. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Петров І.В. Загальні засади культури пожежної безпеки об'єктів господарювання. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Частина II (секції 4,5,6). м. Черкаси, 2013. – 227 с.

СУЧАСНИЙ СТАН І РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Кушнірук В.С., канд. екон. наук, доцент

Рочняк В.В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Підтримка становлення та розвитку малого і середнього підприємництва (МСП) в Україні є одним з визначальних пріоритетів державної політики з перших років економічних реформ. Вагома роль малих і середніх підприємств у забезпеченні конкурентного середовища, гнучкості національної економіки, зайнятості та доходів населення здобула широке визнання на всіх рівнях та знайшла свій вияв у здійсненні спеціальних заходів державної політики щодо підтримки розвитку малого бізнесу в Україні.

Сьогодні саме з малим підприємництвом держава пов'язує надію на швидкі позитивні структурні зміни в економіці, вихід з економічної кризи та створення умов для розширення впровадження ринкових реформ.

Великою мірою роль малого підприємництва полягає у вирішенні питання зайнятості, що проявляється, насамперед, у здатності малого та середнього бізнесу створювати нові робочі місця і поглинати надлишкову робочу силу. Особливо це стосується нинішнього стану справ як в Україні в цілому, так і в нашому регіоні зокрема.

Мале і середнє підприємство В Україні тривалий час функціонує в скрутних умовах соціально-економічного розвитку. Пріоритетом економічної політики В області є формування конкурентоспроможної, соціально спрямованої економіки з розвиненим приватним сектором.

За останніми статистичними даними у 2017 році в області функціонувало 64,2 тис. суб'єктів господарювання, у тому числі 10,8 тис. підприємств та 43,4 тис. фізичних осіб підприємців, що становило 3,2% та 3% у відповідних показниках по Україні.

Із зазначеної кількості суб'єктів господарювання 29567 суб'єкти, або 45% здійснюють свою діяльність у місті Миколаєві, 8401 суб'єкти або 13% - у містах обласного значення, та 26222 суб'єкти або 43% - у районах області.

У 2017 році В області функціонувало 10801 підприємство, з яких 8 великих, 334 середніх, 10459 малих, у тому числі 9352 мікропідприємства. В 2017 році питома вага малих і середніх підприємств в області, як і в цілому в Україні, становила 99,9 % від загальної кількості підприємств у регіоні, що в цілому відповідає європейським структурам [1].

Як і в попередні роки, переважна кількість малих і середніх підприємств зосереджена у м. Миколаїв (відповідно 48,1% та 1,7% від загальної кількості). Значно меншою, але водночас суттєвою була їх частка в Баштанському районі (4,0% та 0,07%), Вітовському районі (3,8% та 0,17%), Березанському районі (2,9% та 0,06%), та м. Первомайськ (2,0% та 0,1%) [2].

Аналізуючи кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, слід відмітити, що порівняно з 2016 роком цей показник зріс і за підсумками 2017 року становить 91 одиницю.

Суб'єктами малого та середнього підприємництва (з урахуванням фізичних осіб підприємців) реалізовано продукції (робіт, послуг) на 86041,2 млн. грн, що становить 65,5% загальнообласного обсягу.

Усього 2017 року на сферу матеріального виробництва (продукція промисловості, сільського, лісового і рибного господарства та будівництва) припало 45,4% загального обсягу реалізації малих та середніх підприємств (2016 року - 43,4% , 2015 року - 45%) [3].

Протягом останніх років суб'єкти малого і середнього підприємництва а також фізичні особи-підприємці в основному зосереджені у сфері торгівлі та наданні різноманітних послуг, що не потребують значних інвестицій у виробництво, мають достатній рівень прибутковості та можливість для оптимізації системи оподаткування, адже у виробничій сфері потрібен значний фінансовий ресурс та відповідні кваліфіковані трудові ресурси з високим рівнем заробітної плати.

Фінансові результати підприємств є одним із найважливіших показників, який не лише синтезує результати різних видів господарської діяльності підприємств, але й наочно відображає ефективність використання ресурсів. За 2017 рік сальдований фінансовий результат до оподаткування малих та середніх підприємств області становив 2916,3 млн. грн прибутку порівняно з 1153,4 млн. грн збитку. 2016 року в цілому по області прибуток становив 3659 млн. грн порівняно 3232,9 млн. грн збитку. З прибутками спрацювали 78,3% малих та середніх підприємств, а сума отриманих ними прибутків становила 6958,1 млн. грн. Частка збиткових підприємств відповідно становила 21,7%, а сума допущених збитків - 4041,8 млн. грн [3].

Надходження до місцевих бюджетів від суб'єктів малого та середнього підприємництва за перше півріччя 2018 року становить 3001,6 млн. грн, з яких 62,8% або 1884,1 млн. грн - це податок на доходи фізичних осіб, 15,1% або 453,7 млн. грн - земельний податок та орендна плата, 14,4% ,або 431,4 млн. грн - єдиний податок, і 7,7% або 232,4 млн. грн - податок на майно, податок на прибуток, акцизний податок від реалізації суб'єктами

господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів. Реформування податкової системи дало можливість збільшити обсяги надходжень до місцевих бюджетів [4].

Отже, дослідження сучасного стану розвитку малого підприємництва регіону вказують на існування проблем, які потребують негайного вирішення, особливо важливою умовою є створення привабливого інвестиційного середовища для вітчизняних та іноземних інвесторів. Україна, в тому числі і Миколаївська область має великі можливості для активної діяльності інвесторів, а саме: значний споживчий ринок, вигідне геополітичне розташування, багаті природні ресурси, кваліфіковану й водночас дешеву робочу силу, потужну наукову базу.

Інформаційні джерела :

1. <http://www.mk.gov.ua/UA/regulat/1366095952/>
2. <https://mkrada.gov.ua/documents/22483.html>
3. <http://smartmk.bissoft.org/uk/articles/item/67/>
4. <https://works.doklad.ru/view/xg9D6VAVwEM.html>

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мірошник В.О., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Сільськогосподарський сектор, структуру якого формують галузі рослинництва й тваринництва, є головною складовою агропродовольчого комплексу – одного з найбільших і найважливіших секторів економіки Миколаївської області. У прямій залежності від його функціонального стану, особливо сільського господарства, знаходиться розвиток економіки, продовольча безпека регіону, стан внутрішнього й зовнішнього ринків, а

отже і рівень життя населення. Миколаївщина має значні можливості для розвитку сільськогосподарської діяльності. Це і сприятливі природно-кліматичні умови, родючі землі, трудові ресурси та давні хліборобські традиції. Область вважається одним із регіонів інтенсивного землеробства в Україні. Загальна площа сільськогосподарських угідь перевищує 2 млн. га (займає близько 5% площ України), з яких 1,7 млн. га становить рілля. Виробничу діяльність здійснюють понад 750 великотоварних сільськогосподарських підприємств, 3,9 тис. фермерських господарств та понад 220 тис. господарств населення [2].

Виробництво зерна займає чільне місце серед інших галузей рослинництва, адже воно є беззаперечною умовою існування людства, а також визначає соціально-економічне становище як країни, так і окремого регіону. Зернові культури щорічно займають більше половини загальної посівної площі в Україні та забезпечують значну частину доходів сільськогосподарських підприємств [3].

Формування стійких товарних зв'язків на стадії виробництва й реалізації зерна є необхідною умовою й найменш витратним способом ефективного розвитку ринку зерна. Першорядне значення має урегулювання міжгалузевих відносин на основі процесів інтеграції й кооперації між виробниками зерна й зернопереробниками (табл. 1).

Таблиця 1 – Рівень розвитку зерновиробництва в аграрних підприємствах Миколаївської області

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. у % до 2015 р.
Урожайність, ц з 1га	32,06	34,61	31,82	99,26
Площа збирання, га	590486	545589	573404	97,11
Валовий збір у вазі після доробки, т	1892804	1888286	1824404	96,39
Кількість реалізованої продукції, т	1576705,73	1384113,64	1468645,22	93,15
Рівень товарності, %	83,30	73,30	80,50	-2,80 в.п.

** Розраховано з використанням статистичної звітності Миколаївської області*

Розраховані показники свідчать про те, що в аграрних підприємствах Миколаївської області в 2017 році валовий збір зернових культур становив 1824404 т, що на 3,61% менше ніж в 2015 році. Що стосується реалізації зерна, то його кількість з кожним роком зменшується. В 2017 році порівняно з 2015 роком кількість реалізованого зерна в аграрних підприємствах Миколаївської області зменшилася на 6,85%. В першу чергу це пов'язано зі зменшенням виробництва зернової продукції аграрними підприємствами особливо по двом основним культурам, незважаючи на збільшення реалізації іншої зернової продукції. Рівень товарності зернових культур в аграрних підприємствах Миколаївської області коливається. В 2017 році він становив 80,50%, що менше ніж в 2015 році на 2,80 в.п.

Розвиток зернового господарства відбувається на основі підвищення економічної ефективності виробництва зерна. За цих умов забезпечується збільшення валової і товарної продукції зернових культур, зміцнюється матеріально-технічна база галузі (табл. 2).

Розраховані показники економічної ефективності виробництва зерна в аграрних підприємствах Миколаївської області в цілому свідчать про її коливання. Хоча, урожайність зернових культур в 2017 році порівняно з минулими роками майже не змінюється, але при цьому зростає виробнича собівартість зерна – на 53,80%, собівартість 1 ц реалізованого зерна– на 43,84%.

Таблиця 2–Економічна ефективність виробництва зерна в аграрних підприємствах Миколаївської області

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. у % до 2015 р.
Урожайність, ц з 1 га	32,1	34,6	31,8	99,26
Собівартість 1 ц продукції, тис. грн.				
- виробнича	177,65	221,31	273,22	153,80
- реалізованої продукції	222,06	261,14	319,42	143,84
Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	296,45	353,59	401,51	135,44
Прибуток (збиток) отриманий з:				
- 1 ц реалізованої продукції, грн.	74,39	92,45	82,09	110,35
- 1 га площі, грн.	2387,92	3198,77	2610,46	109,32

Рівень рентабельності (збитковості), %	33,5	35,4	25,7	-7,80 в.п.
--	------	------	------	------------

** Розраховано з використанням статистичної звітності Миколаївської області*

Ціна реалізації продукції збільшується на 35,44% і відповідно збільшується сума прибутку в розрахунку на 1 ц реалізованої продукції на 10,35%, але рівень рентабельності при цьому зменшується на 7,80 в.п.

Роблячи загальний висновок можна сказати, що ефективність виробництва зерна в аграрних підприємствах Миколаївської області з кожним роком коливається, але в першу чергу це пов'язано з підвищенням реалізаційних цін на зернову продукцію за останні роки, при цьому витрати на виробництво та реалізацію також постійно зростають ще більшими темпами ніж ціна, що впливає на рівень рентабельності продукції.

Інформаційні джерела :

1. Економіка виробництва зерна (з основами організації і технології виробництва): монографія/ за ред. В.І. Бойка. Київ: ННЦ ІАЕ, 2008. 400 с.
2. Миколаївська обласна державна адміністрація: веб-сайт. URL: www.mk.gov.ua (дата звернення: 12.03.2019).
3. Формування і розвиток ринку зерна в Україні / Шпикуляк О.Г., Воскобійник Ю.П., Саблук Р.П. та ін. Київ : ННЦ ІАЕ, 2008. 190 с.

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ І ВИПЛАТИ

ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В 2019 РОЦІ

Кудренко Н.В., канд. екон. наук, доцент

Нілова Є.М.

Національний університет харчових технологій

Заробітна плата - найважливіший важіль управління економікою, а тому держава приділяє особливу увагу правовим засадам організації та оплати праці.

З одного боку, вона є основним джерелом грошових доходів працівників та їх заохоченням, з іншого – складовою витрат підприємства. Всі фінансово-господарські операції організації, в тому числі і нарахування заробітної плати, повинні бути документально оформлені і обґрунтовані.

З 1 січня 2019 року, розмір мінімальної заробітної плати становить 4173 грн, що перевищує показник 2018 року на 450 грн.

На українських підприємствах запроваджена єдина тарифна сітка, в якій з початком 2019 року відбулись зміни - оклади в бюджетній сфері зросли на 9%. ЄТС на 2019 рік: тарифна ставка працівника першого розряду в 2019 році становить 1921 грн. При звільненні працівника, необхідно виплатити компенсацію за невикористані дні відпустки.

Індексація – це збільшення доходів громадян через зростання цін в період інфляції. Для розрахунку суми індексації використовується значення прожиткового мінімуму для працездатних осіб за березень 2019 року в розмірі 1921 грн. Роботодавець зобов'язаний проіндексувати заробітну плату працівників у встановленому законодавством порядку. Не залежно від рівня інфляції, право на індексацію заробітної плати виникає у працівника через кожні три місяці після її підвищення. Тобто, можна уникнути нарахування індексації, якщо кожні три місяці підвищувати заробітну плату.

З точки зору оподаткування заробітної плати в 2019 році змін не відбулося. Єдиний соціальний внесок становить 22%, податок на доходи фізичних осіб становить 18%, військовий збір, - 1,5 %, при чому останні два сплачується за рахунок коштів працівника.

Через підвищення мінімальної заробітної плати, відповідно зросли і розміри штрафів на порушення трудового законодавства:

- 125190 грн , тобто, 30 мінімальних зарплат за допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору, за оформлення працівника на

неповний робочий час при відпрацювання повного робочого дня, за виплату зарплати без врахування ЄСВ.

- 41730 грн, тобто, 10 мінімальних зарплат за понадурочну працю, роботу в вихідні або святкові дні, за неоплату нічних змін і тд.

- 12519 грн, тобто, 3 мінімальні зарплати за несвоєчасну виплату заробітної плати працівникам, за неоплату заробітної плати в повному обсязі.

- 41730 грн, тобто, 10 мінімальних зарплат за недотримання встановлених законом гарантій та пільг працівникам, які залучаються до виконання обов'язків, передбачених законами України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про альтернативну (невійськову) службу», «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».

- 4173 грн, тобто, 1 мінімальна зарплата за порушення інших вимог трудового законодавства.

- 12519 грн, тобто, 3 мінімальні заробітні плати за недопущення інспекторів з праці до проведення перевірки з питань додержання законодавства про працю, або створення перешкод у її проведенні.

- 417 300 грн, тобто, 100 мінімальних заробітних плат за виплату зарплат без додержання податкового законодавства, тобто неоформлення працівників.

Сплата штрафу не звільняє від усунення порушень законодавства про працю.

Література:

ЦІЛІ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ОТГ ВІТОВСЬКОГО РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**Пилипенко О.В.,
голова постійної комісії з питань містобудування, ЖКГ,
транспорту, комунальної власності, будівництва,**

земельних відносин та охорони природи
Шевченківської сільської ради Вітовської районної ради м.
Миколаєва

Сучасні умови економічного і соціального розвитку громади потребують практичного застосування широкого спектру різнопланових інструментів державного управління. Одним із найдієвіших з інструментів є планово-цільовий підхід у плануванні та управлінні соціально-економічними процесами, інфраструктурними об'єктами.

Стимулювання економічного розвитку досягається шляхом встановлення тісного взаємозв'язку бюджетних витрат із пріоритетами, поставленими громадою. Особливими складовими планово-цільового методу у бюджетному процесі є бюджетні програми, відповідальні виконавці, паспорти бюджетних програм та результативні показники.

В умовах обмеженості ресурсів першочерговим завданням стає визначення пріоритетних цілей при розподілі бюджетних ресурсів, можливих джерел фінансування та безумовно контроль за їх цільовим та ефективним використанням. І досягнення цих завдань можливе в умовах планово-цільового методу бюджетного планування.

Для ефективного розвитку громади необхідно чітко визначити головні стратегічні цілі, яким необхідно слідувати для досягнення бажаного рівня розвитку. До стратегічних цілей (табл.1) розвитку Шевченківської ОТГ можна віднести:

1. стійке економічне зростання на основі інноваційного розвитку економіки;
2. розвиток інфраструктури та підвищення якості взаємодії з громадою.

Таблиця 1

Стратегічні цілі	Пріоритети (операційні цілі)	Завдання
------------------	------------------------------	----------

Стійке економічне зростання на основі інноваційного розвитку економіки та підвищення якості життя населення	1.1. Створення нових та модернізація існуючих підприємств сектору економіки.	1.1.1. Розвиток транзитного та логістично-транспортного потенціалу
		1.1.2. Розвиток високотехнологічного сільськогосподарського виробництва
		1.1.3. Поліпшення управління енергетичними ресурсами та розвиток альтернативної енергетики.
	1.2. Збереження навколишнього середовища та підготовка населення до життя та діяльності в умовах економіки, що змінюється	1.2.1. Поліпшення екологічного стану навколишнього природного середовища.
		1.2.2. Розбудова системи «освіта впродовж життя»
		1.2.3. Забезпечення здорового способу життя людини.
		1.2.4. Розвиток системи первинної медицини.
	1.3. Підвищення рівня соціальної захищеності та якості послуг ЖКГ	1.3.1. Модернізація мережі установ соціального захисту.
		1.3.2. Забезпечення населення якісними житлово-комунальними послугами.
	1.4. Розвиток культури та підвищення енергоефективності культурних закладів	1.4.1. Підвищення енергоефективності житлово-комунального господарства і закладів соціальної сфери.
		1.4.2. Розвиток культурного і духовного середовища
2. Розвиток інфраструктури та підвищення якості взаємодії з громадою	2.1. Підвищення рівня громадської активності та патріотичності мешканців	2.1.1. Збереження і розвиток історико-культурної та духовної спадщини, створення умов для патріотичного виховання населення.
		2.1.2. Підтримка взаємодії громади з метою вирішення спільних проблем.
	2.2. Комплексний розвиток територій в інтересах територіальної громади.	2.2.1. Розвиток інфраструктури сіл та селищ.
		2.2.2. Поліпшення житлових умов населення.

Дані цілі узагальнюють всі першочергові потреби розвитку громади та є орієнтирами розвитку не тільки на короткостроковий період, а й на довгострокову перспективу.

Шевченківська сільська рада включилася в процес опрацювання інвестиційних проектів, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, державної субвенції, міжнародної технічної допомоги та інших джерел фінансування. Таким чином, основні

зусилля громади за активної участі депутатського корпусу та громадськості зосереджуються на вирішенні соціально-економічних проблем, поліпшенні місцевої інфраструктури шляхом фінансування цільових галузевих програм; акумулювання коштів державного фонду регіонального розвитку, державної субвенції на соціально-економічний розвиток територій, залучення міжнародної технічної допомоги, спонсорської допомоги та інших незаборонених законодавством фінансових ресурсів.

Організаційне забезпечення реалізації проектів здійснюється головою сільської ради, її депутатським корпусом власними силами, а при необхідності зі залучанням: компетентних підрядників, участі у проектах допомоги розбудові інституційної спроможності і інфраструктури сільської ради, інших ресурсів незаборонених чинними нормативно-правовими актами України.

Інформаційні джерела :

1. Планування місцевого сталого розвитку: Посібник з формулювання стратегії місцевого сталого розвитку. К.: ПРООН, Муніципальна програма сталого розвитку, 2005. 67 с.
2. План соціально-економічного розвитку Шевченківської сільської ради Вітовського району Миколаївської області на 2017-2020 роки
3. Стратегія розвитку Шевченківської сільської ради Вітовського району Миколаївської області на 2019-2020 роки

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО

Поточилова І.С. аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

Для більш глибокої характеристики витрат сільськогосподарського підприємства необхідно звернутися до їх класифікації. Найпростіша – за часом здійснення. Тривалий цикл виробництва сільськогосподарської

продукції та неспівпадання його з календарним роком потребують виділення витрат минулих років та поточного року. Для формування загального масиву витрат це має неабияке значення, оскільки одні й ті ж технологічні матеріали, паливо та електроенергія можуть мати різну оцінку на початку та наприкінці виробничого циклу. З огляду на це існує вимога проводити спеціальну дооцінку залишків матеріалів та незавершеного виробництва на початку та перед збиранням урожаю. Як відомо, інші країни практикують два методи оцінки витрачених матеріалів: 1) останнє придбання – перша оцінка; 2) перше придбання – перша оцінка. Такий підхід створює більше передумов для реальної оцінки витрат і наближення до їх відтворювального рівня [5].

Дуже строкатий склад витрат за критеріями їх призначення. Вище вже йшлося про пусконаладжувальні та звичайні технологічні витрати. Крім них безпосередньо з технологією пов'язані витрати з удосконалення технології: оплата винахідництва та раціоналізації, науково-дослідних робіт за замовленнями підприємства, придбання нових технологій як суми знань про технологічні прийоми [2].

Створення належних умов праці також потребує витрат: влаштування загорож, придбання засобів індивідуального захисту при роботі з шкідливими речовинами. І тому необхідне в деяких випадках потрібні витрати на організований набір робочої сили та її перевезення до підприємства та місць виконання робіт. В галузях з безперервним виробництвом необхідно оплачувати працівникам в подвійному розмірі роботу в святкові та вихідні дні. Своєрідне призначення мають страхові платежі майнового страхування – нейтралізація ризику втрати майна.

Порівняно простою є класифікація за економічними елементами. Їх п'ять: матеріальні витрати, оплата праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація основних засобів, інші витрати.

Принципове значення має класифікація витрат за економічною роллю в процесі виробництва. Виділяють основні та накладні витрати. Основні за складом наближаються до технологічних – в їх формуванні беруть участь як

предмети, так і засоби праці. Накладні витрати – це витрати з організації та управління виробничим процесом. Ця класифікація дуже важлива для обчислення собівартості одиниці продукції конкретного виду. Основні або технологічні витрати можуть бути віднесені до окремої культури чи групи тварин безпосередньо в момент їх здійснення: доїння корів, сі́вба соняшнику, культиву́ація кукурудзи. Управлінський процес здійснюється на рівні підприємства і стосується всіх культур, видів тварин та продукції. Тому постає необхідність розподілу цих витрат за так званими об'єктами калькуляції. Для цього ведуть їх відокремлений обі́к, а потім розподіляють за об'єктами обліку та калькуляції. Відповідно до цього витрати класифікують за способом віднесення на собівартість конкретного виду продукції на прямі та непрямі. До прямих відносять ті, які можуть бути віднесені на собівартість конкретного об'єкта. При цьому об'єктом обліку та планування витрат вважається сільськогосподарська культура в рослинництві та групи тварин у тваринництві. Заключний етап обчислення собівартості одиниці продукції – розподіл загальної суми витрат за об'єктом обліку та планування між об'єктами обчислення собівартості. Звичайно така методика застосовується в багатогалузевих підприємствах. Вона складна і громіздка, але необхідна, оскільки без собівартості одиниці продукції неможливо визначити дохідність конкретного продукту [11].

Обов'язковою для застосування є класифікація виробничих витрат сільськогосподарського підприємства за статтями. В основу цієї класифікації покладено складний комбінований критерій характеру та призначення витрат. Перелік та склад витрат за статтями регламентується централізовано спеціальними галузевими інструкціями або положеннями.

1. Витрати на оплату праці
2. Відрахування на соціальні заходи
3. Матеріальні витрати, які увійшли до собівартості продукції у тому числі: насіння та посадковий матеріал,

—корми

- інша продукція сільського господарства
- мінеральні добрива
- пальне і мастильні матеріали
- електроенергія
- паливо й енергія
- запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту
- оплата послуг і робіт, що виконані сторонніми організаціями

4. Амортизація основних засобів

5. Інші витрати, включаючи плату за оренду .

Інформаційні джерела :

5. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. М.: Финансы и статистика, 1994. 417 С.

6. Бондарчук О. М., Голобородько Б. Ю. Моделювання показників ефективності діяльності підприємства в системі управління витратами. Economics Bulletin, 2015, №1. С. 150–156.

ОЦІНКА ЯКОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Потриваєва І.А., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтування, розробка та реалізація програм соціально-економічного розвитку аграрного підприємства повинно відбуватися з урахуванням результатів оцінки якості інвестиційної діяльності підприємства. Водночас істотного значення набуває вибір коректної методики розрахунку інтегральних показників за окремими складовими інвестиційної діяльності аграрного підприємства та узагальнюючого показника, яка б дозволила

максимально врахувати інформацію про позитивний чи негативний вплив зміни кожного індикатора під час здійснення господарської діяльності.

Як зазначає Пономарьов О.В. [1], щоб прийняте інвестиційне рішення було якісним, інвестори і менеджери повинні мати чіткі правила і фактори оцінки якості інвестиційної діяльності, що на неї впливають. Кількісні і якісні критерії повинні характеризувати кінцеві цілі, які прагне досягнути суб'єкт і об'єкт інвестування. З метою розрахунку оцінки якості інвестиційної діяльності окремого аграрного підприємства доцільно застосовувати спеціальні індекси, що спираються на кількісну характеристику різних аспектів життєдіяльності суб'єкта господарювання. Такий підхід повинен забезпечити обґрунтованість і методологічну коректність порівнянь інвестиційних переваг суб'єкта господарювання, наукове забезпечення систематичних розрахунків цих індексів у розрізі окремих підприємств певного регіону на інтервально-якісній шкалі, що дозволяє виконувати співставлення як за узагальнюючим інтегральним індексом, так і за груповими та частковими інтегральними індексами показників [1].

За базовий рівень порівнянь можна брати різні показники: нормативи, інші раціональні норми, а при їхній відсутності – середні чи кращі (максимальні чи мінімальні) досягнуті показники в окремих суб'єктах господарювання. Для позитивних явищ (стимуляторів) кращим доцільно вважати максимальне значення, а для негативних (дестимуляторів) – мінімальне. У тих випадках, коли аналізуються негативні явища й оцінюється їхній вплив на інвестиційну діяльність окремого суб'єкта господарювання, часткові показники, що характеризують рівень розвитку окремих аспектів чи факторів, які впливають на цей процес, повинні виступати зворотними величинами, тобто розраховуватись відношенням мінімального значення (нормативу) до фактичного. У такому випадку буде дотримана порівнянність коефіцієнтів, які розраховуються [2].

Пропонований Уманець Т.В. [2] підхід передбачає використання кращих (максимальних) показників, досягнутих у регіоні (місті чи районі

певного регіону) за базу порівняння для показників-стимуляторів і мінімальних – для показників-дестимуляторів. Це дозволяє розраховувати показники, що характеризують різні аспекти інвестиційної діяльності аграрного підприємства, для яких немає науково обґрунтованих нормативів. До того ж, орієнтація на вищий рівень стимулює розвиток підприємства, дозволяє оцінити глибину і ступінь диференціації їх розвитку. Розраховані за пропонованою методикою часткові індекси рівня окремих аспектів життєдіяльності суб'єкта господарювання за абсолютними значеннями будуть не більше одиниці, що дозволяє однозначно їх трактувати і використовувати для розрахунку узагальнюючих показників [2].

Розрахунок узагальненого інтегрального індексу оцінки якості інвестиційної діяльності аграрних підприємств передбачає: системний аналіз інвестиційної діяльності, її структуризація та представлення у виглядієрархії; визначення основних показників, які характеризують господарську діяльність суб'єктів, що впливають на інвестиційну діяльність; визначення показників: стимуляторів (+), дестимуляторів (-); формування інформаційних баз даних; ранжування показників у порядку збільшення для визначення максимального і мінімального значення показників; вибір кращого значення для показника, який характеризує кожну складову в побудові інтегрального індексу оцінки якості інвестиційної діяльності (максимального для показників-стимуляторів і мінімального для показників-дестимуляторів); розрахунок часткових індексів окремої складової, що характеризує рівень певного аспекту інвестиційної діяльності аграрних підприємств як відношення фактичного значення показника для кожного аграрного підприємства до кращого в групі (в певному регіоні), тобто нормування показників; розрахунок добутку часткових індексів, які характеризують окремо кожну складову показників інвестиційної діяльності підприємства; розрахунок групових інтегральних індексів, що характеризують певні аспекти інвестиційної діяльності за формулою середньої геометричної часткових коефіцієнтів, що входять до

окремої складової; розрахунок узагальненого інтегрального індексу оцінки якості інвестиційної діяльності за формулою середньої геометричної групових інтегральних індексів, які характеризують її основні аспекти; порівняння розрахованого узагальненого інтегрального індексу оцінки якості інвестиційної діяльності з нормативним значенням[2].

Методика передбачає побудову групових і часткових інтегральних індексів, які характеризують певні аспекти життєдіяльності окремих суб'єктів господарювання. Це дозволяє уникнути надмірного інформативного обтяження основного показника при забезпеченні достатньо комплексного підходу до характеристики особливостей інвестиційних переваг і мінімізації впливу випадкових обставин, крім того надається можливість стратегічного управління кожним із аспектів інвестиційної діяльності аграрних підприємств.

Інформаційні джерела :

1. Пономарьов О.В. Оцінка якості інвестиційної діяльності авіатранспортних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2007. 20 с.
2. Уманець Т.В. Оцінка інвестиційної привабливості регіону за допомогою інтегральних індексів. *Економіка і прогнозування*. 2006. №4. С. 133–145.

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

П'ятков І.Ю., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Соціально-економічний розвиток України вимагає підвищення рівня продовольчої безпеки держави, забезпечення населення високоякісними та екологічно безпечними продуктами харчування з метою збереження його здоров'я, поліпшення добробуту суспільства. У ринковій економіці проблема

якості є найважливішим чинником підвищення рівня життя, економічної, соціальної й екологічної безпеки.

Основними причинами низької якості сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів в Україні можна виділити: відсутність необхідної матеріально-технічної бази сільського господарства; несвоєчасне проведення технологічних операцій, недостатній рівень професійних знань виконавців, низька відповідальність за виконану роботу; відсутність чітких критеріїв оцінки якості праці та продукції, ефективної системи контролю за їх виконанням; відсутність дієвої системи заходів матеріального та морального стимулювання робітників за досягнення високих якісних показників; недостатнє застосування засобів захисту сільськогосподарських культур, непродуктивний порідний склад тварин, недостатня кількість і погана якість кормів; недосконалість системи та процесів аграрного менеджменту [3].

Ще одна велика проблема – втрати зерна під час збирання врожаю, які спричинені дефіцитом транспортних засобів і несвоєчасним вивезенням продукції з полів. Ця проблема з'явилася через економічну нестабільність внаслідок якої власникам затратно утримувати транспортні засоби, через зростання цін на дизельне паливо та запчастин [1].

Висока якість виконуваних робіт у рослинництві, тваринництві та переробних виробництвах забезпечує рівень конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства. А якість здійснюваних робіт безпосередньо формує високу якість виробленої продукції. Причинно-наслідковий зв'язок виглядає таким чином: якість технологічних операцій – якість продукції – конкурентоздатність продукції [4].

Основою сучасного виробництва якісної сільськогосподарської продукції є система «початкова сировина – напівфабрикат – вживані компоненти і добавки – готовий продукт». Управління якістю в рамках даної схеми рекомендується у вигляді комплексу дій і заходів, що дозволяють

встановити, забезпечити, підтримувати, контролювати і стимулювати отримання якісної сільськогосподарської сировини і продовольства [4].

Реалізувати ці дії дозволить організаційно-економічний механізм, що передбачає виділення і злагоджене функціонування основних ланок, в яких забезпечується досягнення якості харчової продукції [3].

При оцінці якості сільськогосподарської продукції перевіряються її основні властивості:

- надійність;
- відповідність технологічним вимогам;
- відповідність гігієнічним і фізіологічним нормам;
- економічність;
- екологічність;
- транспортабельність та інше.

Значну роль у підвищенні якості сільськогосподарської продукції повинна відігравати інноваційна діяльність. Пріоритетним напрямом інноваційної діяльності в аграрному секторі є впровадження найбільш перспективних агротехнологій і на цій основі підвищення продуктивності виробництва з метою зниження витрат на одиницю продукції та зміцнення її конкурентоспроможності на внутрішньому і світовому ринках [2].

Серед напрямків інноваційного розвитку аграрного сектора слід визначити такі:

- 1) створення та впровадження у виробництво високопродуктивних сортів і гібридів сільськогосподарських культур, нових порід тварин і птиці;
- 2) стимулювання агроекологічної діяльності, зокрема розвитку альтернативного органічного агровиробництва;
- 3) формування високоосвічених професійних кадрів [4].

Якщо оцінювати сільськогосподарську продукцію на макрорівні, то в Україні є дві проблеми. Перша, в країні дуже велика кількість продукції сільського господарства у порівнянні її з закордонною, проте однією з проблем є відсутність достатньої кількості переробних підприємств. Через це

якісна продукція продається за кордон як сировина, і український виробник не отримує частину прибутку. Другою проблемою є відсутність сховищ для зберігання сільськогосподарської продукції, а велика частина існуючих не відповідають потрібним параметрам і не створює належні для зберігання умови. Наслідком цього є втрата якості продукції, повна втрата продукції, підвищення ціни через дороге зберігання.

Наслідком вирішення цих проблем буде підвищення якості сільськогосподарської продукції, а через це зросте конкурентоспроможність української сільськогосподарської продукції на світовому та внутрішньому ринках.

Інформаційні джерела :

1. Гармашов В.В., Фомічова О.В. До питання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні *Вісник аграрної науки*. 2010. №7. С. 11-16.
2. Ковальчук С.Я., Ціхановська В.М. Економічне зростання аграрної сфери: вплив органічного сільськогосподарства. *Агросвіт*. 2015. №18. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/18_2015/3.pdf (дата звернення: 12.03.2019).
3. Лихопій В.І. Механізм забезпечення конкурентоспроможного виробництва аграрної продукції: теоретико-методичний аспект. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 1 (5). С. 137-1405.
4. Міністерство аграрної політики і продовольства України: веб-сайт. URL: <http://minagro.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2019).

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ МОЛОКА В УКРАЇНІ

Стружевська О.М., здобувач вищої освіти

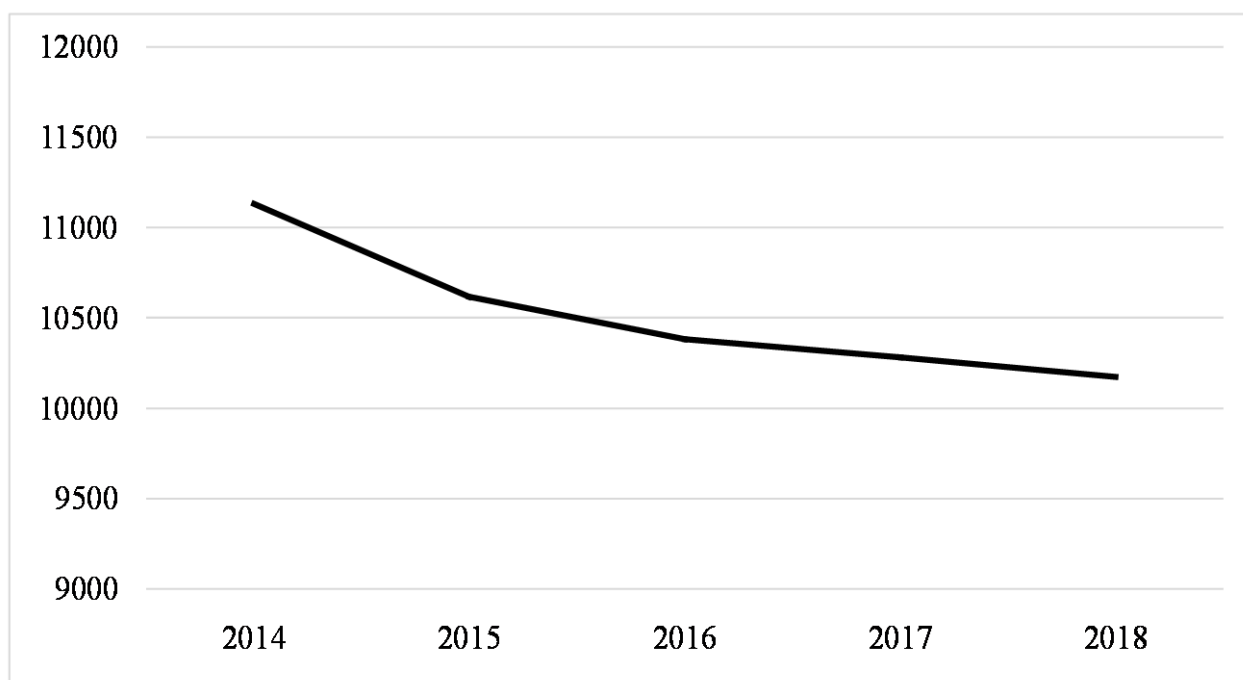
Миколаївський національний аграрний університет

Збалансований розвиток продовольчого ринку є важливим питанням світової, національної та регіональної економік. Його обсяг, якість і ефективність функціонування визначають рівень і якість життя населення. Молочний ринок є ваговою частиною продовольчого ринку й посідає провідне місце в забезпеченні продовольчої безпеки України.

Криза в українській економіці, ослаблення гривні, зниження доходів населення, а також постійне підвищення цін на продовольчі й непродовольчі товари створили нові реалії для ринку молока та молочної продукції в Україні. Існування кризових тенденцій в економіці країни, важливість забезпечення населення молочною продукцією відповідно до раціональних норм їх споживання, структурна й географічна перебудова експорту визначають значимість дослідження зовнішнього середовища діяльності молокопереробних підприємств, з боку наявних потенційних загроз і можливостей їх попередження та усунення в умовах активізації євроінтеграційних процесів.

Багато вчених і аналітиків досліджували основні чинники функціонування молочного ринку України, проводили аналіз динамічних змін і закономірностей його розвитку [1,2]. Але, дослідження ринкових змін насамперед має бути спрямовано на розгляд двох основних факторів формування ринку – попит і пропозицію як ключових у визначенні ефективності діяльності галузі. Адже від них залежить політика ціноутворення, дохідність виробництва, стратегічна перспектива тощо.

Світ потребує все більше молока. Це обумовлено не тільки зростанням кількості населення, а й підвищенням рівня споживання молока та молочних продуктів завдяки зростанню добробуту та інвестицій у розвиток молочної галузі та продуктів. Нині у світі виробляється 876 млн. т молока. Молочна галузь обслуговує понад 7 млрд. споживачів та є засобом для існування 1 млрд. людей, задіяних у молочному ланцюжку[3]. Однак динаміка обсягів реалізації на вітчизняному ринку молочних продуктів має негативний тренд (рис. 1).

**Рисунок 1–Виробництво молока в господарствах усіх категорій,
тис. т**

Джерело: побудовано за даними державної служби статистики України [1]

За рекомендаціями МОЗ України раціональна річна норма споживання молока і молочних продуктів у перерахунку на молоко має становити 380-395 кг. Однак у 1995 році споживання становило 61,7% цієї норми, а у 2018 році – 46,1%. Найбільше споживали молока в Івано-Франківській (281,4 кг/особу), Чернівецькій (251кг/особу) і Тернопільській (245,7 кг/особу) областях. Водночас Рівненська, Волинська і Житомирська області зменшили споживання на 14,9, 13,3 і 7,9 % відповідно. Для порівняння, середньорічний показник споживання цих продуктів у Франції сягає 440 кг, у Німеччині – 430, у Данії – 380, в Австрії – 370 кг[3].

Державна підтримка молочної галузі має супроводжуватися зміною підходів до регулювання. Сьогодні якість молока у сільськогосподарських підприємствах постійно зростає, але жорстка конкуренція у ринковому середовищі спонукає виробників молочної продукції до пошуку нових ринків збуту, щоб забезпечити прибуткову діяльність. Важливим кроком є

встановлення надійної системи контролю за безпечністю виробленої та розповсюдженої молочної продукції.

З метою розвитку молочної галузі, Урядом у 2018 році запроваджено безпрецедентну підтримку галузі тваринництва на загальну суму 4 млн гривень. Серед проміжних результатів підтримки – збільшення показників ідентифікації та реєстрації молодняку ВРХ господарствами населення в 4,5 рази (кількість реєстрацій), збільшення середнього надою корови на 2,4%, стабілізація кількості поголів'я ВРХ у підприємствах[4].

Також уряду необхідно розширити спектр фінансових інструментів підтримки як аграріїв, так і молокопереробних підприємств. Політика бюджетної підтримки розширення потужностей молочного скотарства, впровадження сучасних методів годівлі тварин має бути стабільною, прогнозованою, що закладатиме належні мотиви для інвестиційних компаній вкладати свої ресурси у молокопродуктовий підкомплекс[2].

Інформаційні джерела:

1. Балановська Т.І., Драгнєва Н.І. Державне регулювання якості молока і молочної продукції. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2008. №4(46). С. 173-179.
2. Божидарнік Т.В. Державне регулювання національного ринку молока: вимога часу та обов'язкова умова. *Агросвіт*. 2011. №21. С. 37-42.
3. Державна служба статистики: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>(дата звернення: 12.03.2019).
4. Міністерство аграрної політики і продовольства України: веб-сайт. URL: <http://minagro.gov.ua> (дата звернення: 12.03.2019).
5. Россоха В.В., Шарапа О.М. Формування збутової політики маркетингу аграрних підприємств : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2016. 232 с.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ БІЗНЕСУ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Терентюк С.М., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Сучасний етап розвитку суспільства, інтеграція України до Європейського союзу ставлять якісно нові завдання в галузі освіти. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст. визначає головною метою освіти створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України.

Важливість формування професійної компетентності у майбутніх фахівців сфери управління визначається специфікою їхніх професійних обов'язків, інтенсивно зростаючими вимогами міжнародного ринкового середовища до професійної компетентності та формування у них професійних особистісних якостей та міцних знань [1].

Міжнародний досвід свідчить про потребу формування нових засад функціонування вищої школи, спрямованих на якісний рівень підготовки спеціалістів. Перед багатьма країнами, і Україною зокрема, постає проблема підвищення рівня освіти менеджерів, шляхом накопичення не тільки професійно спрямованих знань, вмінь і навичок, а й загальнокультурного рівня особистості. У зв'язку зі входженням України у глобальний економічний простір відбуваються постійні зміни, ускладнюються проблеми менеджменту, загострюється конкуренція, і для забезпечення інноваційного прориву в розвитку економіки України необхідний перехід на якісно новий рівень управління. Це зумовлює формування нового типу менеджерів, які мають системне, нестандартне та стратегічне мислення і здатні до застосування сучасної філософії управління.

Соціально-економічний розвиток національної економіки в умовах глибоких глобалізаційних процесів зумовлює потребу у підготовки управлінців нового формату. Закладам вищої освіти, яким відводиться

провідна роль у цьому процесі, необхідно готувати фахівців з менеджменту до функціонування у надзвичайно мінливому середовищі, що характеризується постійною зміною обов'язків, різнонаправленими інформаційними потоками, обізнаністю підлеглих у суспільно-політичних, економічних та інших явищах, що може створювати проблеми в управлінні колективом. Ефективність діяльності при цьому значною мірою залежить від уміння вирішувати проблеми під впливом:

- глобального конкурентного середовища та інтернаціоналізацією економік різних країн;
- зміни критеріїв визначення ступеня кваліфікації виконуваних завдань унаслідок поширення інформаційних технологій;
- політичних, соціально-економічних і психологічних факторів, що дестимулюють працівників і ускладнюють проблеми національного масштабу;
- низької репутації менеджерів різних рівнів, що супроводжується негативним ставленням і недовірою до керівника;
- переорієнтації життєвих цінностей працівників [2].

Тож у поняття «професійна компетентність майбутніх фахівців бізнесу і управління» вкладається такий зміст: це мотивована і реалізована у діяльності здатність особистості до ефективного, особистісно- та соціально-орієнтованого вирішення проблем галузі економіки і управління [3].

Інформаційні джерела :

1. Давигора Т.А. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі управління. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/education/48639/
2. Пелешко Л. В. Формування професійної компетентності фахівців з менеджменту/ Психолого-педагогічні науки. 2016. № 3

3. Кареліна О.В. Сутність професійної компетентності фахівців бізнесу і управління. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/ /Conf_2016_Karelina_O_V-The_essence_of_professional_195-197.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

Ткачук А.В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Протягом останнього десятиріччя спостерігається стала тенденція розширення посівних площ олійних культур на аграрних підприємствах, що зумовлено вигідністю їх вирощування порівняно з іншими сільськогосподарськими культурами. Стратегічне значення вирощування, переробки, збуту продуктів олійного виробництва в Україні підтверджує перспективність його розвитку. Основною сировиною виробництва олії в Україні є насіння соняшнику.

Україна посідає одне з провідних місць серед соняшникосіючих держав, виробляє щорічно близько 11% насіння соняшнику в світі. За даними Держкомстату останніми роками в Україні виробляється 5,30-6,52 млн. тонн соняшнику [1]. Соняшник вважається однією з небагатьох сільськогосподарських культур, яка користується високим попитом як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, дає змогу аграрним підприємствам отримувати високі прибутки.

Питанню економічної ефективності технології вирощування соняшнику присвячені роботи багатьох українських вчених[2,3,4,5]. Мета їх робіт полягає в аналізі основних причин та наслідків зростання цін на продовольство, у тому числі на насіння соняшнику та рослинної олії, а також – визначенні можливостей реагування держави на наслідки світової продовольчої кризи на ринках насіння соняшнику та соняшnikової олії.

Товарний соняшник має відповідати умовам ДСТУ 4694-2006 «Соняшник. Олійна сировина. Технічні умови». Вирощена продукція залежно від критеріїв якості розподіляється на вищий, перший або другий класи.

За даними Держкомстату, доходи сільськогосподарських підприємств від реалізації цієї олійної культури досягли майже 15 млрд грн, що дало можливість покрити понесені виробничі витрати та отримати 5,9 млрд грн прибутку. При цьому рівень рентабельності становив 64,5% [1].

Переважна більшість вирощеного насіння перероблялася на вітчизняних олійно-жирових комбінатах із подальшою реалізацією на зовнішніх ринках. Торік було вироблено 3,1 млн т олії, з яких соняшникової – 3 млн т. Експорт її становив 2,7 млн т, або 90% від загального виробництва[1]. Проте незважаючи на розвинену промислову інфраструктуру щорічно до 10% врожаю соняшнику експортується без попередньої переробки. Тому світовий ринок має великий вплив на вітчизняну галузь.

Основними підходами до забезпечення належної державної підтримки виробництва олійних культур є:

- цінове регулювання;
- проведення субсидування виробників, які виготовляють засоби та предмети праці, а також відсотків по одержаних ними кредитам;
- формування сприятливих умов для розвитку ринку;
- виділення бюджетних коштів на вдосконалення виробничої матеріально-технічної бази, що сприятиме підвищенню ефективності виробництва фінансування регіональних державних програм розвитку виробництва;
- проведення заходів на макроекономічному рівні щодо впровадження пільгового оподаткування;
- вдосконалення зовнішньоторгівельної діяльності [3]

Державна підтримка олійного підкомплексу, на наш погляд, насамперед має стосуватися вирішення питання ціноутворення на продукцію. Вступ до СОТ примушує вітчизняних виробників опановувати нові навички управління, сучасні аспекти ділової практики, розширить можливості іноземних інвестицій.

Тому, при значних витратах і змінах на початкових етапах, в цілому економіка країни може вийти на більшвисокий рівень, якість продукції покращиться, споживач отримає кращий готовий продукт. У найближчі роки після отримання членства України у СОТ можливе зниження конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Тому, вітчизняним підприємствам вже на сучасному етапі господарювання необхідно розробляти стратегії завоювання сегментів зовнішніх ринків [5].

Інформаційні джерела :

3. Державна служба статистики: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.02.2019).
4. Карпенко А.В. Економічні наслідки митного регулювання експорту соняшника. Ринкова трансформація економіки АПК: кол. Монографія: у 4 ч./ За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. – Ч.4. Київ : ІАЕ УААН, 2014. С. 367-370.
5. Кириченко В.В. Виробництво соняшнику в Україні: стан і перспективи розвитку. *Вісник ЦНЗ АПВ Харківської області*. 2017. №7. С. 281-286.
6. Лисогор В.М. Неформалізований аналіз інноваційних механізмів державного регулювання виробництва насіння соняшнику. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 1. С. 138-142.
7. Пастернак О. Перспективи ринку ріпаку і соняшнику. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 3. С. 40-44.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Христенко О.А. канд. екон. наук, доцент

Федорчук Т.С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Соціальна відповідальність є складним багатоаспектним поняттям. Соціальна відповідальність аграрних підприємств – це процес реалізації добровільно прийнятих зобов'язань із задоволення соціальних потреб як працівників господарства, так і партнерів та інших учасників суспільства загалом. «Стратегія розвитку сільського господарства і сільської місцевості 2015-2020" визнає важливість сталого розвитку сільської місцевості. Пріоритетними напрямками Стратегії є розвиток сільського господарства і охорона навколишнього середовища, зокрема у сферах : підтримка малих форм сільськогосподарського виробництва; підвищення якості життя в сільській місцевості, включаючи такі варіанти політики, як диверсифікація економічної діяльності та джерел енергії, покращення доступу до високоякісних послуг, поліпшення сільського ландшафту і збільшення доходів сільського населення; місцеве самоврядування – сфера, в якій реформа спрямована на досягнення більшої децентралізації і створення системи розвитку сільської місцевості, яка б базувалася на підході формування політики «знизу – вгору»; досягнення мінімальних екологічних стандартів для води, використання пестицидів і агрохімікатів; розвиток ринків органічного виробництва; ефективне використання лісових ресурсів та розвиток біоенергетичних ринків для зниження витрат енергії та запобігання забрудненню навколишнього середовища; раціональне використання рибних ресурсів [3].

Найбільш суттєві конкурентні переваги успішно впровадженої аграрним підприємством соціальної відповідальності: нарощування обсягів продажу та прибутків; зростання інвестиційної привабливості;

удосконалення ризик-менеджменту та управлінського менеджменту; оптимізація операційних процесів та зниження виробничих витрат; підвищення продуктивності та якості; зростання зацікавленості та відповідальності персоналу; покращення репутації компанії, збільшення лояльності покупців; поліпшення фінансової та економічної ефективності діяльності тощо.

У світі традиційно використовують три способи заохочення соціальної відповідальності бізнесу: податкові кредити (зменшення ставки податку), податкові відрахування (зменшення оподатковуваної бази) та «процентні закони», згідно яким, компанія сама може вибрати, на які потреби піде певна частина податків, які вона платить [4].

Часто соціальна відповідальність у вітчизняних сільськогосподарських підприємствах впроваджується не як частина системного управління розвитком, а як довільний захід, який не потребує значних витрат. Тому необхідним є створення механізму сприяння розвитку соціальної відповідальності, в який мають входити такі елементи: поширення суспільної ідеології щодо значущості соціальної відповідальності бізнесу для соціального та економічного розвитку підприємств, населення, країни, людства; формування позитивної думки серед підприємців відносно активної соціальної позиції; розроблення нормативно-правових документів із однозначним тлумаченням соціальної відповідальності, критеріями її виміру та формами здійснення; удосконалення та активне застосування податкового механізму, державно-приватного партнерства, згідно з якими будуть визначені пільги у процесі реалізації соціальних програм.

Активне запровадження програм корпоративної соціальної відповідальності українськими агрохолдингами свідчить про те, що КСВ стає невід'ємною частиною їх ширшої корпоративної політики і стратегії. В компаніях започатковано нові підрозділи з КСВ або, як мінімум, визначено відповідальну за КСВ особу, розподілено ресурси на здійснення заходів КСВ, і встановлено механізми зворотного зв'язку [1].

Сфери впровадження корпоративної соціальної відповідальності в агрохолдингах: розвиток громад, корпоративне управління, трудові відносини, охорона навколишнього середовища, якість продукції, управління постачальниками і прозорість .

Ось що передбачає перша сфера - розвиток громад: благодійні внески та цільову допомогу жителям сільських територій; підтримку неурядових організацій, волонтерських програм; закупівлю обладнання для сільських шкіл та лікарень; будівництво дитячих майданчиків, технічне обслуговування клубів і бібліотек; підтримку спортивних клубів та організацію спортивних заходів; будівництво доріг, водогонів та ліній електропередачі та інше.

Немає проблем і з прозорістю корпоративної соціальної відповідальності агрохолдингів. Компанії демонструють свою активну політику на корпоративних сайтах у засобах масової інформації. Частина компаній навіть пропонує на широкий загальний щорічний звіт з КСВ.

Щодо сфер управління, то вони розвинені дещо слабше. Так, корпоративне управління добре розвинено в агрохолдингах, що офіційно торгують на біржах. Управління ж постачальниками важливіше для компаній-виробників продукції тваринництва [2].

Отже, корпоративна соціальна відповідальність для сучасних українських агрохолдингів є важливою та передбачає виконання ряду суспільно-корисних функцій в процесі розвитку села і як результат досягнення лояльності з боку сільських громад, відданість співробітників, покращення репутації компанії, її фінансових результатів, ефективне використання ресурсів.

Інформаційні джерела :

1. Аделькин Ф. Результаты исследования социальной ответственности украинского бизнеса. К.: Блакить, 2005. 349 с.

2. Рамазанов А. Концепція корпоративної соціальної відповідальності/ А. Рамазанов. *Проблеми теорії та практики управління*. 2007. С. 38–46.

3. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки. URL: <http://minagro.gov.ua/node/16015>

4. Зінченко А.Г. Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан та перспективи розвитку / А.Г. Зінченко, М.А. Саприкіна. К.: Фарбований лист, 2010. 56 с.

5. Звіт з аграрної політики «Корпоративна соціальна відповідальність аграрного бізнесу»/ Др. Тарас Гагалюк, др. Франціска Шафт/ К.: Інституті економічних досліджень та політичних консультацій, 2016. 63 с.

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Шерстюченко О.О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Активізація процесів глобалізації, загострення проблем безпеки у багатьох регіонах світу стають об'єктивними передумовами перегляду стану національної безпеки в цілому та її основи – економічної безпеки з усіма її складовими. Проблема забезпечення людства продовольством правомірно посідає одне з чільних місць в ієрархії глобальних проблем. Продовольча безпека країн є неодмінною умовою і гарантією збереження її суверенітету й незалежності, забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, формування високих рівня та якості життя населення, відтворення людського капіталу.

Одне з головних завдань країни – забезпечення продовольчої безпеки, яка є однією з основних умов життєдіяльності населення й найважливішою функцією будь-якої держави. Забезпечення продовольчої безпеки – гарантія незалежності країни, важлива умова стабільності розвитку суспільства. Найважливішим міжнародним документом універсального характеру в цій

галузі є Загальна декларація про ліквідацію голоду та недоїдання, прийнята Генеральною асамблеєю ООН 17 грудня 1974 р. вона, зокрема, говорить: «Кожен чоловік, жінка і дитина мають невід’ємним правом бути вільними від голоду і недоїдання для повного розвитку і збереження своїх фізичних і розумових здібностей ...». У грудні 1974 р. Генеральна Асамблея ООН на основі пропозицій Продовольчої і сільськогосподарської організації (ФАО) ухвалила резолюцію «Міжнародні зобов’язання по забезпеченню продовольчої безпеки у світі» [2]. Згідно з резолюцією, світова продовольча безпека – це утримання стабільності на ринках продовольчих товарів за доступності базових продуктів харчування для всіх країн світу. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Продовольча безпека – це також здатність країни самостійно забезпечувати себе необхідним обсягом та асортиментом продуктів харчування[1]. Відповідно до цього підходу, досягнення продовольчої безпеки передбачає реалізацію таких основних напрямів вирішення проблеми:

- 1) підтримання постачання продовольства на рівні, достатньому для здорового харчування;
- 2) забезпечення належного рівня платоспроможного попиту населення;
- 3) усунення залежності від імпорту та захист інтересів вітчизняних товаровиробників.

Центральним елементом продовольчої безпеки є забезпеченість продуктами харчування. Доступність продуктів харчування виявляється у трьох формах. Фізична доступність передбачає просту наявність на споживчому ринку життєво необхідних продуктів, економічна доступність включає фінансову можливість їх отримати, а соціальна – мінімальну диференціацію у споживанні головних груп продуктів серед різних верств населення. Із доступністю продуктів харчування пов’язана самодостатність держави у забезпеченні відповідними товарами її населення.

Продовольча безпека держави гарантується сукупністю економічних і соціальних умов, які забезпечують розвиток не тільки сільського

господарства і продовольчого комплексу, але і стабільність усієї економіки. Відповідно до цього, вона передбачає реалізацію таких заходів:

- проведення ефективної аграрної політики, створення економічних передумов забезпечення стабільних способів господарювання;
- досягнення раціональної зайнятості населення, соціальна політика, спрямована на подолання бідності та нерівності за доступу до основних продуктів харчування;
- впровадження комплексних стратегій розвитку аграрного сектору економіки з метою нарощення виробництва продуктів харчування та підвищення його ефективності;
- поставки продовольства для задоволення потреб населення, гарантія безпеки продуктів харчування;
- здійснення активної зовнішньоекономічної діяльності, оптимізація експортно-імпортних поставок;
- удосконалення механізму реагування за надзвичайних ситуацій на продовольчому ринку [4].

Отже, продовольча безпека займає центральне місце у системі економічної безпеки держави і є важливою складовою її суверенітету [3]. Продовольча проблема є однією з найгостріших проблем сучасності, яка стоїть перед людством, хоча її сутність і структура різко відрізняється для найбагатших і найбідніших країн. Однак кожна країна, незалежно від свого рівня розвитку, прагне гарантувати достатній раціональний рівень харчування для всіх верств населення як за нормальних умов так і за умов надзвичайних обставин, як, наприклад, війна, стихійне лихо, криза і т. д. Провідні країни світу розглядають продовольчу безпеку як важливу умову внутрішньої політичної та соціально-економічної стабільності країни та її зовнішньої незалежності.

Інформаційні джерела:

1. Варченко О. До питання поєднання державного і ринкового регулювання продовольчої безпеки. *Економіка України*. 2004. № 7. С. 53-59.
2. Гойчук О.І. Продовольча безпека: монографія. Житомир : Полісся, 2004. 348 с.
3. Пабат О.В. Продовольча безпека як складова економічної безпеки держави. *Економіка АПК*. 2010. № 12. С. 86-90.
4. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): підручник. Київ : НАДУ, 2012. 544 с.

СЕКЦІЯ 3

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ, МОДЕЛЕЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБҐРУНТУВАННІ ОПТИМАЛЬНИХ ШЛЯХІВ В РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ

МОДЕЛЮВАННЯ ПРИ ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ: ПОНЯТТЯ ТА ПІДХОДИ

Горковський О., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Із розробкою, прийняттям і реалізацією управлінських рішень пов'язано існування будь-якого суб'єкта господарювання. Від того, які саме вони розробляються і реалізуються, залежить поточна та перспективна діяльність суб'єкта, ефективність його роботи. Саме це викликає значний інтерес до питань забезпечення якості розробки управлінських рішень, що, зрештою, визначає ефективність менеджменту в цілому.

Нинішнє економічне середовище потребує використання ефективних методів управління, таких, що відповідають рівню сучасних виробничих систем. На перший план виходять питання ефективності діяльності, безпосередньо пов'язані з якісною підготовкою та реалізацією управлінських рішень. Це визначає важливість оволодіння кожним спеціалістом у галузі управління сучасними теоретичними знаннями та практичними навичками розробки управлінських рішень [2]. Одним із таких методів дослідження управління є моделювання.

Моделювання застосовується при розробці досить складних управлінських рішень і являє собою побудову моделей або системи моделей досліджуваного об'єкта для його вивчення. Дослідження моделей об'єктів дозволяє уточнити властивості і характеристики досліджуваного явища. Використання моделей об'єктів дозволяє проводити активні експерименти, які неможливі з самим досліджуваним об'єктом. Проблеми застосування

модельовання вивчаються в багатьох науках, але особливо вони актуальні у сфері економіки та управління.

В загальному визначенні, модельовання при прийнятті управлінських рішень включає наступні етапи:

1 етап: постановка, тобто формулювання управлінської задачі, де вказується ціль запланованого заходу, ставляться управлінські задачі, проводиться збір інформації;

2 етап: розроблення моделі менеджменту для досліджуваної управлінської ситуації, де формуються та обґрунтовуються економічні показники й система основних припущень;

3 етап: власне розрахунок моделі за допомогою комп'ютерної техніки;

4 етап: розроблення альтернативних варіантів управлінських рішень на основі отриманої моделі;

5 етап: прийняття оптимального управлінського рішення на основі певного критерію;

6 етап: перевірка даної моделі на практиці, тобто встановлення відповідності моделі описаному економічному процесу;

7 етап: оцінювання реалізованого управлінського рішення на основі прийнятої моделі менеджменту [1].

При модельованні управлінських рішень варто дотримуватися таких вимог:

- управлінські задачі повинні характеризуватися показниками, які можна кількісно виміряти, а тому повинні розв'язуватися кількісно;
- функціонування економіки в цілому, підприємства чи його окремих підрозділів повинно оцінюватися на основі певного критерію;
- кращий варіант управлінського рішення потрібно вибирати за умови обмеженості певних видів ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових чи інших) [3].

Основою модельовання при прийнятті управлінських рішень є розв'язання оптимізаційних задач менеджменту, які бувають різними за

змістом і можуть реалізуватися з використанням стандартних програмних продуктів. Такі оптимізаційні задачі відносять до різних класів економіко-математичних моделей. Серед основних видів економіко-математичних моделей можна виділити:

- імітаційні, які дозволяють відтворити реальну управлінську ситуацію та прийняти раціональні управлінські рішення;
- оптимізаційні, які дозволяють з кількох альтернативних варіантів рішень вибрати найкращий варіант за певною ознакою;
- сіткові, які засновані на використанні сіткового графіку, який дозволяє планування використання трудомістких робіт з великим числом виконавців;
- балансові моделі, що узгоджують потреби споживачів товарів і послуг з умовами та пропозицією товарів і послуг на ринку [1].

Таким чином, створення моделей є невід'ємним елементом функціонування будь якого суб'єкта господарювання, що допомагає підвищити ефективність та прискорити прийняття управлінських рішень. Моделювання у ході прийняття рішень дає змогу зробити суттєвий хід у бік чисельних оцінок результатів прийнятих рішень. Професіональне застосування моделей процесу прийняття рішень дає змогу контролювати підсвідомі думки при прийнятті рішень, приміром забезпечувати немалий ступінь несуперечності і надійності прийнятих управлінських рішень [3]. Величезна кількість моделей вирішує всілякі організаторські моделі опираючись на технологічні та аналітичні підходи, що допомагають підвищити доцільність прийнятих управлінських рішень та мінімізують вплив особистих чинників.

Інформаційні джерела :

1. Кужда Т., Галушак М. Моделювання управлінських процесів з використанням типових моделей менеджменту. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2014. Т. 44. № 1. С. 11-21.

2. Попова Л. Наукові підходи до питання про сутність управлінських рішень. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. №2. С. 42-50.

3. Харкава Ю.П., Сегеда С.С. Моделі прийняття управлінських рішень. *Перспективні напрямки наукової думки: матеріали Міжнар.наук.-практ.конф.*, 18 квіт. 2018 р. Обухів: Друкарня «Друкарник», 2018. Т.3. С. 81-86.

МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ У ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННІ

Крайній В.О., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

В умовах інтенсифікації сільського господарства велике значення набуває проблема ефективного використання земельних ресурсів. Землепорядкування являє собою багатофункціональну систему, що відображає кількісну та якісну оцінку взаємозв'язків між підсистемами та їх елементами і має основну мету: оптимальне використання та розвиток територій для прийняття управлінських рішень. Математичні методи і моделі дозволяють вирішувати велике коло економічних та землепорядних задач, пов'язаних з використанням земельних ресурсів, визначенням перспективних параметрів економічних показників, обґрунтуванням оптимальних варіантів устрою території, а також використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів.

Математичні моделі, що застосовуються в землепорядкуванні, мають свої особливості. Це пов'язано з тим, що земля має ряд специфічних властивостей, які сильно відрізняють її від інших засобів виробництва. Крім того, використання землі як природного фактора залежить від наявності та параметрів різних ресурсів виробництва (грошових, матеріальних, трудових),

а забезпеченість землями різного якості визначає необхідні розміри цих ресурсів і економічні показники виробництва [1].

Наприклад, кількісний і якісний склад угідь, можливості залучення в оборот земель що не використовують або слабо використовуваних земель дуже впливають на спеціалізацію господарства і його виробничих підрозділів, на співвідношення і обсяг виробництва.

Місцезнаходження господарства, забезпеченість трудовими ресурсами і засобами виробництва, наявність грошових коштів, спрямованих на розвиток господарства, його спеціалізація надають зворотний вплив на склад і площали угідь і сівозмін і влаштування їх території. Отже, розміри виробництва і територія взаємопов'язані і взаємозумовлені, прийmemo в кожному конкретному господарстві може бути встановлений свій варіант їх співвідношення.

У зв'язку з цим математичні моделі повинні давати відомості не тільки про економічні характеристики виробництва, а й про характер використання землі. Математичною моделлю називається особлива система, що характеризує і зв'язує воедино найбільш істотні економічні показники і параметри виробництва і території.

Для вирішення землевпорядних задач різних класів використовують математичні моделі, що дозволяють аналізувати використання земельних ресурсів, виявляти певні тенденції і знаходити оптимальні варіанти устрою території.

Всі моделі поділяються на три великі групи: економіко-математичні, економіко-статистичні та аналітичні.

Економіко-математичні моделі використовуються для розробки оптимальних реакцій проекту землеустрою, балансові - для подальшого проектування і обґрунтування прийнятих рішень (баланси кормів, праці, розрахунки населення на перспективу).

За допомогою економіко-статистичних моделей здійснюється аналіз виробництва, готується необхідна інформація для використання оптимізаційних методів проводиться оцінка проектувальних рішень.

Аналітичні моделі також застосовуються з метою підготовки вихідної інформації і обґрунтування проектних рішень. З їх допомогою розраховують робочі ухили, визначають середню умовну довжину полів і робочих ділянок, знаходять різні технічні параметри, які використовуються для проектування.

Дослідження показують, що при розробці проектів застосовуються різні види оптимізаційних моделей, що вимагає поглиблення і класифікації. У зв'язку з цим, сучасна оптимізаційне моделювання в землевпорядкуванні виступає в двох видах: комбінованому і диференційованому.

При комбінованому моделюванні всі питання землевпорядного проекту вирішуються комплексно по всіх складових частин і елементів. Цей вид моделювання є більш правильним, однак він призводить до громіздких завдань, вирішення яких ускладнюється.

Диференційоване моделювання полягає в послідовному вирішенні приватних завдань проекту в поєднанні з традиційними методами. Моделі при цьому виходять значно меншого обсягу і їх реалізація істотно полегшується.

Диференційоване моделювання пов'язане також з апроксимацією комбінованих моделей.

Технологічно можна виділити наступні види моделювання: семантичне, інваріантне, геометричне, евристичне, інформаційне. Вони проявляються в різному ступені на різних системних рівнях обробки інформації [2].

Семантичне моделювання взаємопов'язане з задачами кодування і лінгвістичного забезпечення, тому воно використовується в основному на рівні збору первинної інформації.

Інваріантне моделювання ґрунтується на роботі з повністю або частково уніфікованими інформаційними елементами чи структурами. Його

ефективність доведена досвідом застосування передусім САПР та інших АС. Даний вид моделювання припускає використання групових операцій, що забезпечує більш високу продуктивність праці в порівнянні з індивідуальним моделюванням.

Геометричне моделювання полягає в зміні геометричних характеристик об'єктів чи в створенні об'єктів. Воно застосовується там, де появляється необхідність обробки метричних даних.

Інформаційні джерела :

1. Горлачук В.В. Розвиток землекористування в Україні. К.: Довіра, 1999. 254 с.
2. Іщук О. О. Просторовий аналіз і моделювання в ГІС : Навчальний посібник / О. О. Іщук, М. М. Коржнев, О. Є. Кошляков . К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. 200 с.

ПРОЕКТ “ШКОЛА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ” ЯК ТЕХНОЛОГІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Кучер О.Д. здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Питання впровадження е-урядування на сучасному етапі стали не тільки популярною темою, а й необхідністю для існування та розвитку суспільства. На сьогодні у державі точаться теоретичні та практичні дискусії щодо стратегії розвитку і впровадження у життя суспільства е-урядування. Останнє співвідноситься з побудовою відкритого, орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх інформаційного суспільства, яке надасть людині можливість повною мірою реалізувати свій потенціал, а також сприятиме підвищенню якості життя. Вважається, що цього можна досягти через

впровадження та розвиток е-демократії, яка залучить велику кількість громадян до участі у справах держави.

Загальновідомо, що в Україні є певні досягнення у цьому напрямі, закріплені у нормативно-правових актах держави, зокрема: діє всесвітньо відома школа кібернетики; сформульована концепція та програма інформатизації; створені різноманітні інформаційно-комунікаційні технології та загальнодержавні інформаційно-аналітичні системи різного рівня і призначення; сформовані певні правові засади побудови інформаційного суспільства (прийнято ряд нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини щодо створення інформаційних електронних ресурсів, захисту прав інтелектуальної власності на ці ресурси, впровадження електронного документообігу, захисту інформації тощо); готується і є значна кількість висококваліфікованих фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій, математики, кібернетики; у країні постійно зростає та поновлюється парк комп'ютерної техніки, сучасних систем і засобів телекомунікації, зв'язку; високим є ступінь інформатизації банківської сфери тощо.

Втім, є певна інформаційна нерівність між мегаполісами, містами, селами та селищами. Останні опиняються в позиції користувачів уже готових продуктів, які розроблені в “центрі”. При цьому не кожний регіон може впровадити новітні технології і це зумовлено не тільки соціально-економічною нерівністю розвитку регіонів, а ще й свідомістю громадян, їх готовністю до нових форм комунікації та взаємодії з органами влади та їх представниками. Як наслідок – вербалізація процесів залучення громадян до спільної діяльності, участі у справах держави тощо. Отже, необхідно враховувати особливості розвитку регіонів, їх можливості, потенціал тощо.

Враховуючи результати досліджень фахівців було визначено, що для впровадження та розвитку е-урядування в регіоні доцільно розробити проект, який сприятиме запровадженню принципів та технологій інформаційного суспільства у повсякденне життя громадян району.

Тому й створено проект “Школа електронного урядування”, який є ланкою у глобальному розвитку інформаційних технологій та боротьби з цифровою нерівністю, що особливо гостро відчутна у просторі учасників освітнього процесу, віддаленому від великих міст та обласних центрів. У реалізації проекту беруть участь усі зацікавлені сторони: органи державної влади та місцевого самоврядування, освітяни, учні, підприємства всіх форм власності, громадські організації, громадяни району.

Першочерговими завданнями проекту є формування інформаційної громади району, здатної до участі в управлінських процесах, яка добре орієнтується в інформаційному просторі району, в тому числі – і освітньому.

Створення віртуальної “Школи електронного урядування” передбачає функціонування єдиної міжшкільної мережі та внутрішкільних локальних мереж. Ці заходи дадуть змогу мешканцям із найвіддаленіших населених пунктів району не лише отримувати оперативну інформацію з різних питань, але й ефективно здійснювати її обмін, здобувати дистанційну освіту.

Проект сприятиме приходу в “мережу” людей, які поки що нею не користуються. Результатами впровадження проекту стануть удосконалення системи управління та оптимізація структури державного апарату, значне зменшення фінансових витрат на його утримання, введення дієвої системи контролю у всіх сферах життя району, забезпечення доступу в режимі реального часу до необхідної інформації усіх категорій громадян, можливість підвищення кваліфікації та навчання.

Унікальність проекту пов’язана зі створенням моделі максимально простого і доступного спілкування кожного громадянина з офіційними представниками органів влади, представниками управління освітнім процесом.

Такий проект побудований за матричною структурою з комунікаційними взаємодіями між керівниками проекту. Крім того, проект вирішує питання взаємодії між органами влади та громадянами.

Проектний підхід у процесі впровадження е-урядування та е-демократії на регіональному рівні дає можливість вирішувати завдання не тільки внутрішньоорганізаційних комунікацій в органах влади та місцевого врядування, а й залучити до цього процесу громадськість.

Інформаційні джерела :

1. Зарубіжний досвід упровадження електронного урядування / авт. кол. : Т. Камінська, А. Камінський, М. Пасічник та ін. ; за заг. ред. С. А. Чукут. К., 2008. 200 с.
2. Вітчизняний і зарубіжний досвід впровадження електронного урядування : зб. матер. наук.-практ. конф. / за заг. ред. С. А. Чукут, О. В. Загвойської. К. : Майкрософт, 2008. 136 с.
3. Закон України про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки. *Відом. Верховної Ради України*. 2007. № 12.

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Могильницька А.М. канд. фіз.-мат наук

Миколаївський національний аграрний університет

Сьогодні державна політика України направлена на здійснення широкомасштабної реформи місцевого самоврядування. Ефективна реалізація цього курсу потребує від органів влади зміни не тільки дизайну, але й самої архітектури державного управління, здійснення суттєвих інституційних змін; реформування принципів та методів роботи, забезпечення фінансово-економічних можливостей стимулювання розвитку місцевого самоврядування тощо.

Ми живемо вже у принципово іншому інформаційному суспільстві, тому державна політик повинна використовувати інформаційно-

комунікаційні технології. Розробка, здійснення і оцінка державних програм має ґрунтуватися на використанні сучасних методів соціально-політичної та соціально-економічної діагностики, ідентифікації та розпізнавання образів, агрегуванні інформації та її комп'ютерної обробки (з допомогою методів математичного моделювання соціальних процесів при розробці управлінських рішень на локальному, регіональному та національному рівнях) тощо [1].

Можливість використання в органах територіального управління економіко-математичних моделей соціально-економічного розвитку актуальне саме на етапі підвищення самостійності органів місцевого самоврядування, оскільки дає їм можливість використовувати сучасні аналітичні і прогностичні інструменти для обґрунтування рішень в процесі короткострокового і стратегічного планування розвитку.

Сучасна наука пропонує для моделювання соціально-економічного розвитку територій прогнозування з використанням статистичних та економетричних моделей, лінійного й опуклого програмування, моделей економічної рівноваги, нейронних мереж тощо. Особливого значення набувають моделі при вивченні закономірностей масових процесів, які недоступні прямому спостереженню і не піддаються експериментуванню.

За своєю природою соціально-економічні явища і процеси – стохастичні, ймовірнісні; невизначеність – їх внутрішня властивість. Вивчення цих процесів, передбачення перспектив їх подальшого розвитку, прийняття оптимальних управлінських рішень мають спиратися на такі моделі, які й в умовах невизначеності забезпечують сталість і надійність висновків. Такими є статистичні моделі. Вони належать до класу математичних, виражаються у формі рівнянь, функцій, алгоритмів; при їх розв'язуванні поєднуються логіко-алгебраїчні та ймовірнісні методи. Такі моделі дозволяють формувати узагальнену модель регіональної соціально-економічної системи на основі єдиної бази даних, реалізує поетапний характер деталізації модельованих підсистем [2]. Так у роботі [3] для

вивчення взаємозв'язку розвитку нового підприємництва та регіонів України використано регресійний та багатофакторний аналіз.

Оцінку інноваційно-інвестиційного потенціалу регіону пропонується здійснювати методами математичного моделювання з врахуванням аналізу загальних показників соціально-економічного стану регіону; стану розвитку галузей промисловості та сільського господарства; можливостей активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні; фінансового забезпечення інноваційної діяльності в регіоні; ступеню ефективного використання інноваційного потенціалу в регіоні. Модель оптимального розміщення інвестицій в поточний період передбачає максимізацію інтегральної ефективності капіталовкладень з усіх джерел інвестування при врахуванні ресурсних та екологічних обмежень, вимог до якості та строків реалізації [4].

Моделі на основі нейронних мереж дають можливість оцінити вплив на кінцевий результат чинників різної природи та інтенсивності.

Моделювання соціально-економічних процесів та явищ є трудомістким процесом, але, з одного боку, він дозволяє зменшити рівень невизначеності економічного середовища в ході розробки та прийняття управлінських рішень активізації процесів регіонального розвитку, а з іншого, – поєднання аналітичних і прогнозних методів для вивчення соціально-економічних процесів, дає можливість визначити конкретні об'єкти державного впливу.

Інформаційні джерела :

1. Купрійчук В.М. Концептуальні підходи до реформування адміністративної системи в Україні. *Місьцеве самоврядування – основа сталого розвитку України* : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 16 трав. 2014 р.) : у 2 т. / за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, С. В. Загороднюка. К. : НАДУ, 2014. Т. 1. 244 с.

2. Шлафман Н.Л., Уманець Н.Л. Моделювання сталого регіонального розвитку в контексті трансформаційних зрушень: методологічний аспект. *Економічний вісник Донбасу*, №3(41), 2015. с. 62-66.

3. Ляшенко О.М., Турський І.В. Теоретико-прикладні аспекти моделювання процесів розвитку підприємництва регіонів. *Теоретико-прикладні аспекти моделювання процесів розвитку підприємництва регіонів*. с. 60-68.

4. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України: монографія / А.І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі. К.: НІСД, 2012. 368с.

ОПТИМІЗАЦІЯ МІСЦЯ РОЗТАШУВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖ

Оборонько Д.М. канд. екон. наук, доцент

директор Миколаївського обласного центру зайнятості

Швидкі зміни умов функціонування вітчизняних торговельних підприємств та складність пристосування до них з врахуванням розвитку нових форматів торгівлі, обумовлюють необхідність дослідження організаційно-економічних засад механізму функціонування та розвитку нової прогресивної форми організації торговельного бізнесу – торговельних мереж. Торговельні підприємства постійно знаходяться в пошуку можливості підвищення ефективності операційної діяльності і це змушує їх розширюватися. Задача оптимального вибору розташування об'єкту мережі є багатокритеріальною і спрямована на узгодження інтересів території і населення з інтересами підприємств і організацій, що надають послуги. Розв'язок задачі оптимального вибору місця розташування об'єкту торгової мережі ми пропонуємо здійснювати згідно такої послідовності (табл. 1)

Таблиця 1

Класифікація торговельних форматів, які впливають на розвиток системи внутрішньої торгівлі (складено автором)

№ з/п	Класифікаційна ознака торговельного формату	Типологія торговельного формату
1	Розмір	малий (міні-маркети; магазини формату «біля дому»; бентами), середній (супермаркети, універсами, універмаги), великий (гіпер-мегамеркети; диска-унтери)
2	Рівень стаціонарності	стаціонарний, мобільний (магазини «на колесах»), дистанційний
3	Рівень розгалуженості торговельних об'єктів	моно-ланковий, мережевий (торговельні мережі)
4	Форма обслуговування	самообслуговування, з домінантою продавця-консультанта, змішаний
5	Географічний розрив між підприємством-виробником та підприємством-кінцевою точкою продажу	спільний (максимально наближений до території підприємства-виробника або такий, що знаходиться на одній території), локальний (віддалений) від території підприємства-виробника
6	Соціально-економічна спрямованість	соціально орієнтований, сфокусований, диференційований
7	Час існування на момент дослідження	новітній (до 5 років), сучасний (від 5 до 15 років), традиційний (більше 15 років)

Джерело [2].

На першому етапі проводять первинний відбір проектів. Для визначення привабливості проекту застосовують метод контрольного списку, за допомогою якого оцінюють земельні ділянки за фіксованим набором параметрів, значення яких для всіх варіантів оцінюється експертом [1].

Зазначимо, що не всі перелічені ознаки та відповідні ним торговельні формати спричиняють визначальний вплив на розвиток СВТ. Дослідження вітчизняних та зарубіжних тенденцій показало, що за останні роки найбільш вагоме значення для розвитку торгівлі та економіки країни у цілому мають зростання рівня консолідації галузі, структурні зрушення у розподілі торговельних форматів за розмірами та підвищення частки нестаціонарних форматів торгівлі (мобільних та дистанційних). Саме за цими форматами розвиток внутрішньої торгівлі значно відстає від країн ЄС, як це було доведено вище (табл. 2).

Таблиця 2

Співставлення України з іншими країнами за ключовими показниками розвитку внутрішньої торгівлі*

Показник	Значення у 2014 р. для країн			Відхилення України від країн ЄС
	Україна	РФ	Країни ЄС**	
Ступінь консолідації галузі (частка найкрупніших торговельних мереж), %	12,5%	11%	70%	Менше у 5,6 рази
Забезпеченість сучасними торговельними площами, (м2 на 1000 осіб)	70	73	500	Менше у 7 разів
Доля сучасних торговельних форматів, %	32,0%	35%	70%	Менше у 2,2 рази
Частка дистанційної торгівлі, %	8,3%	8,8%	13%	Менше у 1,5 рази

Джерело [3].

Інформаційні джерела :

1. Архіпов В. В. Організація ресторанного господарства: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури; фірма Інкос, 2007. 280 с.
2. Жук М.В. Менеджмент готельно-курортного і туристичного сервісу [консп. лек., част. 1.] / М.В. Жук, Г.Я. Круль . Чернівці: Рута, 2004. 88 с.
3. Яшина О.В. Особливості розвитку ресторанного господарства в Україні. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/yashyna.htm

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ РІШЕНЬ В СУЧАСНОМУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ

Редько Л.І. канд. екон. наук, старший викладач

Таврійський державний агротехнологічний університет

Управлінські рішення супроводжують кожну функцію менеджера в процесі його діяльності. Крім того, рішення є інструментом менеджера та зв'язуючим процесом з-поміж тих чи інших видів операційної, торговельної та інших видів діяльності логістичного підприємства.

Якщо ж мова йде про інституційне забезпечення, то найбільш сприятливим бізнес-середовищем є таке, яке діє відповідно до економічних

законів та законів прийняття управлінських рішень. Серед елементів такого інституційного середовища можна виокремити такі.

Інституціональне середовище – це сукупність основоположних політичних, соціальних, юридичних та економічних правил, що визначають рамки поведінки.

Інституціональне проектування – це діяльність, спрямована на розробку моделей економічних інститутів [1, с. 287].

Інноваційно-виробнича структура управління – це форма організації управління на підприємстві, що передбачає чітке структурне відокремлення керівництва та підрозділів, що здійснюють інноваційні функції, від повсякденного оперативного управління налагодженим виробництвом.

Інституціональні інновації – це нововведення, що здійснюються у формальних та неформальних правилах та при їх взаємодії.

Інноваційна діяльність – це комплекс взаємопов'язаних науково-дослідницьких, проектно-конструкторських робіт та організованих заходів зі створення нової чи вдосконалення існуючої продукції та технологій, а також упровадження інших змін на підприємстві для забезпечення його конкурентоспроможності й ринкового успіху [2, с. 98].

Інституційне середовище впливає й на рішення щодо інвестиційної привабливості логістичних підприємств як чинник управління фінансовими, інформаційними, людськими та іншими видами ресурсів. Через відсутність стимулювальних інститутів кількість пропозицій щодо інноваційно-інвестиційних проектів зменшується, а разом з тим знижується потенціал інноваційності самого логістичного підприємства.

Організація інноваційного процесу під час прийняття логістичних рішень на всіх стадіях перебуває під впливом певних інституційних особливостей. Перш за все, відносно обмежена мобільність наукових знань та досягнень сучасної економіки зумовлює отримання переваг логістичними підприємствами, які прагнуть дотримання активної інноваційної стратегії лідерства. По-друге, логістичні підприємства намагаються пристосуватись до

динамічних змін у ринковому середовищі та реалізувати власні стратегічні та фінансові цілі, але це, зокрема, залежить і від національної специфіки інституціональних засад діяльності. Наприклад, системи управління матеріально-технічним забезпеченням та інформаційними потоками, правового регулювання фінансового управління на підприємствах, взаємодії з інноваційно розвиненими підприємствами та логістичними центрами як України, так і зарубіжними, сприяння державних органів кооперації для створення інноваційних проектів. Завдяки цьому можна сподіватись на подальші успіхи інноваційних проектів та заощадження коштів.

Здатність фірм повною мірою пристосуватись до динамічних змін у ринковому середовищі та реалізувати власні стратегічні цілі не в останню чергу залежать від національної специфіки інституціональних основ підприємницької діяльності, зокрема, системи логістичного сервісу та інноваційної діяльності в площині відносин власності, правового регулювання корпоративного управління, взаємодії в структурах ринку праці.

Провідну роль в інституціональному розвитку відіграють інституціональні інновації, тобто ті нововведення, які здійснюються у формальних і неформальних правилах і за умов їх взаємодії. Економічні чинники здатні впливати на впровадження в дію або на рішення про відмову від інновацій. У рамках цієї концепції вони мають “фоновий” характер, тобто вимагають забезпечення максимальної (або прийнятної) економічної ефективності для будь-якого інвестиційного проекту, в якому і приймаються логістичні рішення щодо безперервного забезпечення усіма необхідними ресурсами діючі підприємства.

Інформаційні джерела :

1. Ткач А.А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 304 с.

2. Колесніков Г.О. Менеджерський словник: Навчально-довідкове видання / Укладач Колесніков Г.О. К.: «ВД «Професіонал», 2007. 288 с.

3. Федулова Л.І. Інституційно-фінансові можливості забезпечення інноваційної діяльності. *Фінанси України*. № 12. 2007. с. 3-16.

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ПОЄДНАННЯ ГАЛУЗЕЙ

Сохацький М. П., д-р екон. наук, професор

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Жавнерчик О. В., канд. екон. наук, доцент

Одеський державний екологічний університет

Аналіз витрат на виробництво показав, що їх розмір, склад та структура залежить від видів продукції, що виробляється, тобто спеціалізації та поєднання галузей. В зв'язку з цим ми розробили економіко-математичну модель та розрахували витрати на виробництво та реалізацію продукції при оптимальній галузевій структурі

Метою рішення економіко-математичної моделі ми поставили одержання максимальної виручки при умові максимального використання побічної продукції, заміни мінеральних добрив органічними, не зменшивши обсяги виробництва і по максимуму використати рілля та тваринницькі приміщення при обмежених ресурсах.

В економіко-математичній моделі ми ввели такі обмеження:

1. Обмеження по площі ріллі та рекомендованій структурі посівів x_j

$$\sum_{j \in M_1} x_{ij} \leq S_i, \text{ де}$$

x_j – площа сільськогосподарської культури;

M_1 – множина сільськогосподарських культур;

S_i – площа ріллі;

j – індекс сільськогосподарської культури.

2. Обмеження по структурі посів:

$$\sum_{j \in H} x_j \geq \bar{b}_i$$

$$\sum_{j \in H} x_j \leq \underline{b}_i, \text{ де}$$

H – множина груп культур;

$\underline{b}_i, \bar{b}_i$ – нижня і верхня границі посівних площ по групах культур.

3. Обмеження по витратам ресурсів.

$$\sum_{j \in M_1} a_{ij} x_{ij} + \sum_{j \in M_2} a_{ij} x_{ij} \leq Q_i$$

$$i \in I_1$$

M_2 – множина сільськогосподарських тварин;

a_{ij} – витрати і види ресурсу на одиницю і види змінної;

I_1 – множина видів витрат.

4. Обмеження по забезпеченню тварин кормами:

$$\sum_{j \in M_1} a_{ij} x_j - \sum_{j \in M_2} a_{ij} x_j \geq Q_i$$

$$i \in I_2$$

I_2 – множина поживних речовин у раціоні годівлі.

$$\sum_{j \in M_{1h}} a_{ij} x_j \geq \sum_{j \in M_2} a_{ij} x_{j_i}$$

M_{1h} – множина груп кормів.

5. Обмеження по гарантованому виробництву:

$$q_{ij} x_j \geq Q_i$$

$$i \in M_3$$

M_3 – множина видів продукції що виробляється.

Цільова функція:

$$Z_{\max} \rightarrow \sum_{j \in M_1 M_2} c_{ij} x_{j_i}$$

c_j — грошова виручка з 1 га та 1 гол.

Як бачимо в результаті оптимізації вирости грошова виручка та витрати на оплату праці (за рахунок реального планування) збільшились відрахування в бюджет. Загальна сума витрат залишилась на рівні фактичних даних.

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ОБСЯГІВ ІНВЕСТИЦІЙ В «ЗЕЛЕНУ ЕНЕРГЕТИКУ» СВІТУ

Черняк О.І., д-р екон. наук, професор

Фаренюк Я. В., здобувач вищої освіти

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Відновлювані джерела енергії (ВДЕ) розглядають як одну з ключових тенденцій світової енергетики, що здатна сприяти вирішенню глобальних енергетичних і екологічних проблем людства. В той час, коли традиційна енергетика зростає з початку ХХІ ст. в середньому на 1-1,5% на рік, нові технології ВДЕ зростають на десятки відсотків. Енергія вітру, біоенергія, сонячна енергія, гідроенергія та геотермія мають невичерпні джерела. Вони здатні поступово замінити викопні енергоносії, за рахунок автономного використання забезпечити електроенергією людей, що проживають далеко від комунальних мереж. В регіонах, які потерпають від нестачі води, можливо гарантувати цілком надійне постачання питної води.

За останні 10 років доля відновлюваних джерел енергії у загальному енергобалансі України майже не змінилась, а у розвинених країнах зросла у 1,5 рази (табл. 1). Україна та інші країни світу повинні брати приклад з країн з найбільшою часткою ВДЕ у загальному виробництві електроенергії (близько 100%). Це Норвегія, Ісландія, Парагвай та Киргизія. У 2017 р. за оцінками Bloomberg New Energy Finance глобальні нові інвестиції у ВДЕ (не

включаючи гідроенергетичні проекти потужністю більше, ніж 50 МВт) зросли на 2% і склали 279,8 млрд. дол. США.

Таблиця 1 – Частка ВДЕ в загальному обсязі виробництва електроенергії, %

Рік, %	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Україна	6,5	6,7	6,7	5,4	6,1	7,0	7,1	5,7	5,7	7,8	5,6	4,4
ФРН	9,2	10,2	11,3	13,9	14,7	16,1	16,7	20,4	23,0	24,1	26,1	29,2
Франція	11,3	9,9	10,9	11,7	13,0	13,1	13,9	11,6	14,8	17,0	16,4	15,9
Китай	14,8	16,2	15,6	15,3	17,7	17,9	18,6	16,8	20,0	20,3	22,6	23,9
США	8,6	8,6	9,2	8,4	9,0	10,3	10,1	12,2	12,0	12,6	13,0	13,2
Японія	10,8	8,4	9,5	8,2	8,8	9,1	10,5	11,5	11,2	12,2	14,1	16,0
Австрія	64,2	63,6	65,5	68,7	69,2	71,1	66,2	65,6	74,5	78,0	81,1	76,5

Джерело: складено авторами на основі даних з [1].

Інвестиції у ВДЕ та паливо з 2010 р. перевищують 200 млрд. дол. США в рік (рис. 1). Інвестиції в гідроенергетичні проекти потужністю більше 50 МВт в 2017 р. були оцінені в 45 млрд. дол. США.

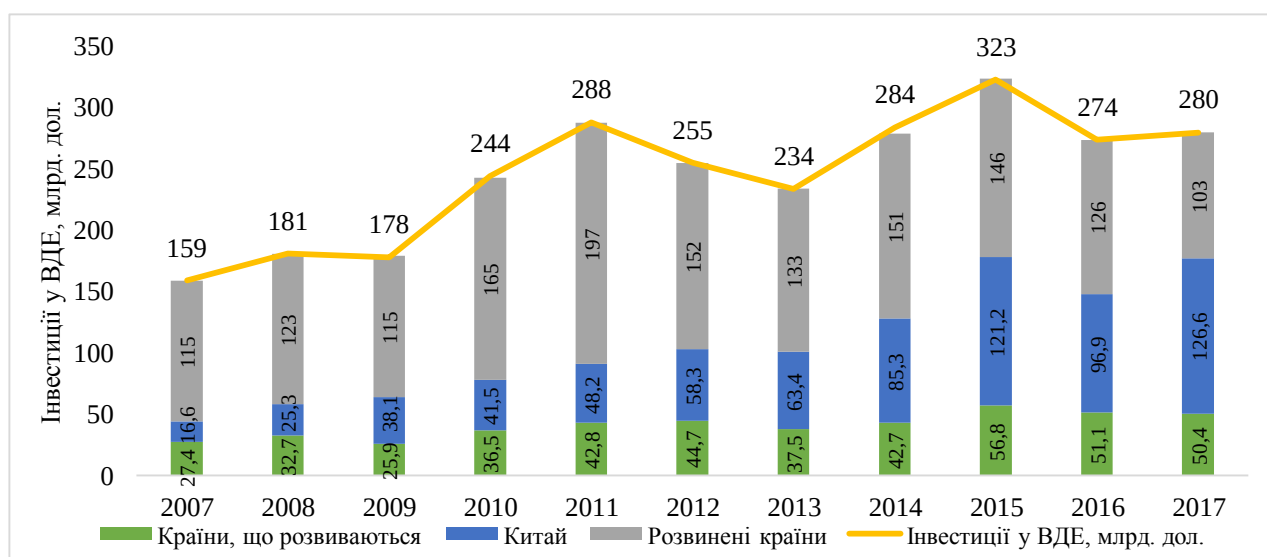

Рис. 1. Динаміка обсягів інвестицій в «зелену енергетику», млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі даних з [2; 3]

Інвестиції в нові потужності ВДЕ (включаючи всі типи гідроенергії) в три рази перевищують рівень інвестицій в потужності викопного палива і більш ніж у два рази інвестиції в потужності викопного палива та ядерного потенціалу разом узятих.

Країни, що розвиваються, обігнали розвинені країни в області інвестицій у ВДЕ вперше в 2015 р. У 2017 р. вони посилили свою провідну роль, забезпечивши рекордні 63% світових інвестицій у ВДЕ, головним

чином завдяки Китаю. Динаміка інвестицій у ВДЕ варіювала у різних регіонах світу: спостерігалось зростання в Китаї, Латинській Америці (включаючи Бразилію), на Близькому Сході та в Африці, і падіння - в Європі, США, Азії і Океанії (за винятком Китаю), Японії та Індії.

На частку Китаю припадало рекордні 45% загального обсягу світових інвестицій, у порівнянні з 35% в 2016 р. Далі йдуть країни Європи (15%), США (14%), Азія і Океанія (за винятком Китаю та Індії, 11%), Північна та Південна Америка (за винятком Бразилії та США, 5%), Індія (4%), Близький Схід і Африка (4%), Бразилія (2%).

ТОП-10 найбільших національних інвесторів складався з чотирьох країн, що розвиваються, і шести розвинених країн. Крім Китаю (126,6 млрд. дол. США) та США (40,5 млрд. дол. США), до топ країн увійшли Японія (13,4 млрд. дол. США), Індія (10,9 млрд. дол. США) та Німеччина (10,4 млрд. дол. США). Наступними п'ятьма країнами були Австралія, Великобританія (7,6 млрд. дол.), Бразилія (6 млрд. дол. США), Мексика (6 млрд. дол. США) та Швеція (3,7 млрд. дол. США).

У 2017 р. нові інвестиції у ВДЕ, як і раніше, переважно спрямовуються у сонячну фотоелектричну енергію та вітрову енергію. Це становить приблизно 57% і 38%, відповідно. Сонячна енергія була єдиною технологією із позитивним приростом інвестицій у 2017 р. (нові інвестиції зросли на 18% до 161 млрд дол. США). Інвестиції в усі інші технології в 2017 р. знизилися. Найбільш істотне скорочення в доларовому еквіваленті спостерігалось у вітроенергетиці - на 12% до 107 млрд. дол. США, в біомасі та перетворенні відходів в енергію – на 36% до 4,7 млрд. дол. США і геотермальній енергії - на 34% до 1,6 млрд. дол. США. Інвестиції в біопаливо знизилися на 3% до 2,0 млрд. дол. США [3].

Для дослідження динаміки обсягів інвестицій в «зелену енергетику» було обрано річні дані за 1990-2016 рр. наступних показників (фактори, що можуть впливати на обсяг інвестицій): світовий ВВП, кількість населення,

викиди CO₂, споживання електроенергії на душу населення. Оптимальна регресія має вигляд:

$$Investment = 27840 - 871\ln(CO_2) - 1008\ln(Population) + 261\ln(GDP) + 0.7Energy.$$
 Модель адекватна, всі коефіцієнти є значущими з рівнем надійності 95%. R² теж досить високий і становить 0,97. Однак, для моделі характерна наявність гетероскедастичності та автокореляції. Після застосування зваженого МНК отримано наступну модель:

$$Investment = 27437x_0 + 248\ln(GDP) - 922\ln(CO_2) - 934\ln(Population) + 0.7Energy.$$
 Застосування узагальненого МНК не допомогло позбутися від автокореляції, оскільки існує автокореляції вищих порядків (за критерієм Бройша-Годфрі з рівнем надійності 95% існує автокореляція 5-го порядку). Для перевірки ефективності моделі було побудовано прогнози на 2017 рр. з похибкою RMSPE, що становить близько 10%.

Застосування плинних середніх, експоненціального згладжування та методу Холта-Вінтерса для дослідження обсягів інвестування в «зелену енергетику» дає змогу отримати прогнози, при яких похибка RMSPE становить від 10% до 18%. Серед усіх можливих трендів найточніший прогноз можна отримати, побудувавши логарифмічний тренд, при якому похибка RMSPE становить близько 12%. Використання нейронної мережі дає змогу прогнозувати майбутню динаміку інвестицій у ВДЕ з похибкою на рівні 10%. Похибки незначні, тобто дану регресійну модель та інші методи можна застосовувати для прогнозування обсягів інвестицій у «чисту енергетику».

Щоб ставити масштабні завдання і освоювати нові ринки, необхідно міжнародне співробітництво і активне інвестування у ВДЕ всіма країнами світу. Використання ВДЕ у світовому масштабі є важливим кроком на шляху до стабільного майбутнього всього людства.

Інформаційні джерела :

1. Сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org/>.

2. Global trends in clean energy investment 2018. URL: http://www.greengrowthknowledge.org/sites/default/files/downloads/resource/Global_Trends_in_Renewable_Energy_Investment_Report_2018.pdf

3. Renewables 2018. Global status report / Renewable Energy Policy Network for the 21st Century. Париж, Франція: REN21 Secretariat, 2018. 325 с.

РОЛЬ МАТЕМАТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЕНЕРГОКОМПЛЕКСІ

Юрченко В.М., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Останнім часом особливо велика увага в світовій практиці приділяється математичному моделюванню, яке набуває особливої популярності порівняно із іншими видами математики. Це зумовлено тотальним проникненням комп'ютерної техніки в усі аспекти людського життя. Ще в середині 90-х рр. минулого століття при Міністерстві оборони США створено спеціальний підрозділ Defence Modeling and Simulation Office (DMSO), яким у 1996 році розпочато системні дослідження по створенню спеціальних технологій, що визначають загальну структуру, методологію для усіх подальших моделей та об'єктів моделювання. Відповідно, надалі усі послідовники розробки засобів та систем моделювання повинні слідувати цим стандартам [1].

Математика в енергетиці – це зв'язок загальнотеоретичних дисциплін із практичними їхніми застосуваннями у роботі фахівця й одержання конкретного математичного апарату для досліджень систем електропостачання. Зміст орієнтований на найбільш характерні задачі аналізу систем електропостачання: розрахунки усталених режимів, кількісну оцінку надійності енергетичних об'єктів і систем, прогнозування попиту потужності й енергії у системі й окремих споживачах, розрахунок електричних навантажень.

Проблема математичного моделювання як вивчення різноманітних явищ і процесів знайшла своє відображення в працях А.Кочергіна, В.Венікова, М.Вартофського, М.Гамеза, І.Домашенка, О.Зинов'єва, В.Нікадрова, В.Штоффа. У педагогічній науці особливості методу моделювання розкрито в працях В.Загвязинського, В.Монахова, О.Дахіна, Є.Лодатка, В.Міхеєва, І.Підласого та ін.

Енергозбереження та підвищення енергетичної ефективності на виробничих об'єктах, зумовлена низьким рівнем ефективності споживання паливно-енергетичних ресурсів у виробничому процесі. Необхідність підвищення енергетичної ефективності вітчизняної економіки зумовлена, високим рівнем витрат енергетичних ресурсів на одиницю кінцевої продукції, внаслідок значного технологічного відставання української промисловості. В контексті вирішення цієї проблеми, найбільш важливими завданнями є реалізація напрямків зниження енергетичних витрат на виконання основних технологічних процесів, робіт, операцій [4] .

Питомі витрати енергетичних ресурсів можуть бути розраховані практично для будь-якої машини, установки, агрегату за відомими аналітичними залежностями, проте їм характерний низький рівень точності через невизначеність у виборі значень дослідних коефіцієнтів та параметрів моделей, що не є постійними, не контролюються і важко вимірюються в умовах експлуатації.

Тому для оперативного енергетичного контролю варто використовувати регресійні моделі, що дають можливість врахування основних чинників та систематичного уточнення коефіцієнтів моделей при зміні умов експлуатації. Особливий інтерес для реальних виробничо-господарських об'єктів становлять так звані демонстраційні програмні моделі, що імітують поведінку об'єкта. Імітаційне моделювання у сучасному розумінні – це чисельний експеримент зі складною математичною моделлю, яка описує поведінку об'єкта та інтерпретується на комп'ютері.

Лінійне програмування є найбільш поширеним математичним апаратом в оптимізаційних моделях. Енергетичні моделі лінійного програмування використовують як при складанні виробничих програм окремих енергокомплексів [1] , так і при довгостроковому плануванні національної енергетики .

Саме за допомогою створених математичних моделей можливо зімітувати та реально відтворити увесь виробничо-технологічний процес з урахуванням конкретного набору операційних змін, що виникають внаслідок проектного впровадження тих чи інших інноваційних, енергозберігаючих заходів [2]. В процесі моделювання можливо передбачити чи визначити величину впливу майбутніх заходів, що заплановані керівництвом, на виробничо-господарську діяльність об'єкта, його технологічний процес, операційні цикли тощо.

В результаті моніторингу та вивчення поведінки імітаційної моделі, значно спрощується процес прийняття організаційно управлінських рішень керівництва досліджуваного об'єкта на предмет доцільності реалізації конкретних заходів, що сприяє значній економії усіх видів ресурсів (трудових, фінансових, матеріальних) на об'єкті.

Таким чином, моделювання є одним з найважливіших напрямків прогнозування підвищення ефективності діяльності конкретного виробничого об'єкта. Для керівництва підприємства – ефективний інструмент в галузі систем управління технологічним процесом в напрямку зниження енергетичних витрат.

Інформаційні джерела :

1. Дубовой В. М. Ідентифікація та моделювання технологічних об'єктів і систем керування : навчальний посібни. Вінниця : ВНТУ, 2012. 308 с.
2. Business Process Modeling Language. Definition - What does Business Process Modeling Language (BPML) mean?. URL:

<http://www.techopedia.com/definition/13762/business-process-modelinglanguage-bpml>

3. Хом'юк В. В. Структурна модель формування математичної компетентності майбутніх інженерів / В. В. Хом'юк. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*. За заг. ред. Ломаковича А.М., Бенери В.Є. Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2015. Вип. 5. С.160–168.

4. Ягупов В. В. Педагогіка : навчальний посібник. К. : Либідь, 2003 560с.

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Хилько І.І., старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

Відомо, що запровадження у виробничий процес інновацій супроводжується значним ризиком втрати матеріальних, фінансових та інших ресурсів. На сучасному етапі з метою оцінки якості управлінських рішень [1], а також для прогнозування показників діяльності підприємств досить часто використовується економіко-математичне моделювання. Тому побудова та застосування моделей у практиці вітчизняних підприємств є актуальним напрямом підвищення результативності їхньої діяльності. Оскільки пріоритетною галуззю економіки України є сільське господарство, метою нашого дослідження є визначення напрямів застосування економіко-математичних моделей у практиці суб'єктів аграрного бізнесу.

Оптимізація ресурсного потенціалу підприємства є важливим напрямом підвищення результативності його діяльності, зобразимо її графічно:

Рис. 1. Модель оптимізації ресурсного потенціалу підприємства

Необхідність розробки систем моделей пов'язана зі складністю сільськогосподарського виробництва, різноманіттям факторів, що впливають на його результати, поглибленням спеціалізації і кооперуванням виробництва, ростом його міжгалузевих зв'язків і розвитком агропромислової інтеграції.

В аграрному секторі моделювання, як правило, використовується для прогнозування сівозмін, оптимізації площ посівів та кормового раціону тощо. З цією метою використовуються лінійні моделі та кореляційно – регресійні.

Так, на практиці досить часто доводиться мати справу з гнучкими граничними обмеженнями на ресурси. Наприклад, виробник впевнений, що йому буде потрібна сировина b_i з високою надійністю і відповідно до передбачуваної ціни. Але він також знає, що йому потрібно буде купити і наступні обсяги сировини без твердої згоди, доставки, та можливо за більшої ціни. У цьому випадку обмеження можна представити у вигляді [2]:

$$\sum_{j=1}^n a_{ij} x_j \lesseqgtr b_i; \quad b_i + d_i, \quad i = \overline{1, m_1},$$

$$\sum_{j=1}^n a_{ij} x_j \leq b_i, \quad i = \overline{m_1 + 1, m}.$$

У цьому випадку межі $b_i, i = \overline{1, m_1}$ можуть змінюватись до $b_i + d_i$, де $d_i \geq 0$, причому різним відхиленням від значення b_i приписуються різні міри допустимості (чим більше відхилення, тим менша міра його допустимості).

Оптимізація календарних планів реалізації запасів сільськогосподарської продукції за умов цінової невизначеності також вирішується за допомогою економіко-математичного моделювання. У цьому разі модель набуває вигляду:

$$\tilde{Z} = \sum_{t=1}^T (\tilde{p}_t - c_t) x_t \rightarrow \max ,$$

$$\sum_{t=1}^T x_t = a, \quad x_t \geq 0.$$

Дана модель є нечіткою лінійною моделлю із нечіткою метою та чіткими обмеженнями, де $\tilde{p}_t$ – ціна реалізації продукції в момент часу t ; c_t – витрати, пов'язані зі збереженням одиниці продукції до моменту часу t ($t \in \overline{1, T}$); a – обсяг наявних запасів деякої однорідної сільськогосподарської продукції. Вважатимемо, що в моделі ринкові ціни визначаються через свої межі $[\underline{p}_t, \bar{p}_t]$.

Перевагою ймовірнісних методів виявляється традиція, а перевага нечітко-множинних підходів – у зручності в інженерному застосуванні та підвищеному ступені обґрунтованості, оскільки в нечітко-множинні розрахунки потрапляють усі можливі сценарії розвитку подій, чого не можна, наприклад, сказати про схему Гурвіца, налаштовану на кінцеву дискретну множину сценаріїв. Крім того, методи нечіткої логіки надають можливість кількісної інтерпретації якісних чинників, виражених у термінах природної мови, поєднуючи таким чином переваги кількісного та якісного аналізу ризиків.

Моделювання в аграрних підприємствах поки що не стало нормою виробничої діяльності і доказом цьому є збиткова діяльність більшості з них.

Вважаємо, що модель аграрного підприємства на інноваційній основі є найбільш прогресивною, оскільки на основі маркетингових досліджень зміни попиту на продукцію приймаються рішення про запровадження інновацій в галузі, що сприяє значному підвищенню гнучкості підприємства на ринку і забезпечує високу конкурентоспроможність підприємства.

Отже, використання науково обґрунтованих методів економіко-математичного моделювання та створених на їх основі систем підтримки прийняття рішень дозволить підвищити ефективність вітчизняного сільського господарства та реалізувати його конкурентні переваги.

Інформаційні джерела :

1. Хилько І. І. Вплив результатів прогнозування на прийняття управлінських рішень в аграрних підприємствах . *Економічна кібернетика : стратегічні завдання та перспективи розвитку України : матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції*, 10 травня 2018 р. Миколаїв : МНАУ, 2018. С. 96-99.
2. Сявавко М., Цюпко І. Математична оптимізація в сільському господарстві на засадах теорії нечітких множин. *Держава і регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. Запоріжжя, Гуманітарний університет „Запорізький університет державного та муніципального управління”. 2004. 1. С. 241–251.

СЕКЦІЯ 4

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РЕГІОНАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА І ДЕРЖАВИ

Авраменко О.Ю., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

У сучасному світі інформатизація є важливим засобом організації і регулювання приватної та суспільної життєдіяльності, однією із форм закріплення і поширення знань, дієвим інструментом і «матерією» управління. Інформатизація впливає на всі сфери людського життя: сприяє зростанню продуктивності праці, розвитку наукоємних виробництв та високих технологій, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства, поліпшенню керованості економікою [1].

Сукупність заходів, що сприяють переходу до інформаційного суспільства та сам процес переходу називають **інформатизацією суспільства**. Це процесне поняття, тобто вона має етапність реалізації [2].

Перший етап – передбачається випереджаючий розвиток науково-технічних напрямів, що безпосередньо забезпечують створення і використання нових інформаційних технологій.

Другий етап – характеризується комп’ютерним освоєнням інформаційного фонду, завантаженням його в бази даних, об’єднаних поки в локальні обчислювальні мережі. Але вільний доступ до інформації, що зберігається в таких базах, має обмежене коло користувачів і процес формування інформаційної культури населення ще триває.

Третій етап – передбачає забезпечення вільного доступу до всієї інформації, накопиченої людством, можливістю не тільки користуватися, але

й поповнювати регіональний, загальнодержавний і світовий інформаційний фонд. Інформаційний фонд стає надбанням практично кожного жителя країни, тому даний етап можна назвати етапом соціалізації і актуалізації інформаційного фонду країни [2].

В Україні процес інформатизації здійснюється згідно з Національною програмою інформатизації, яка визначає стратегію розв'язання проблеми забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки соціально-економічної, екологічної, науково-технічної, оборонної, національно-культурної та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення.

На сьогодні активно розвивається напрямок щодо організаційно-правового забезпечення інформатизації. В Україні прийнята велика кількість законодавчих та нормативно-правових актів. Але більшість з цих актів є недосконалими, бо вони не регулюють усіх процесів, які виникають у сфері інформаційної діяльності. Нині, коли інформаційне суспільство в Україні розвивається достатньо стрімко, є потреба в розробці державною владою України Інформаційного Кодексу, що забезпечить створення єдиного правового поля функціонування інформаційного суспільства.

Одним з більш розвинених напрямків інформатизації є формування національної інфраструктури інформатизації. З кожним роком з'являється усе більша кількість науково-технологічних розробок українських вчених, розробляється нове програмне забезпечення для функціонування новітніх інформаційних систем, інформаційні технології активно використовуються у діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування та недержавних структурах, а також в українських освітніх закладах активно ведеться підготовка кваліфікованих фахівців у сфері інформатизації.

Ще одним з пріоритетних напрямів інформатизації є інформатизація стратегічних напрямків розвитку державності, безпеки та оборони. Досягається шляхом створення і розвитку інформаційно-аналітичних, обчислювальних та автоматизованих систем, центрів і мереж, які

забезпечують роботу органів державної влади та органів місцевого самоврядування [3].

Проте, існують певні причини, що стримують процес інформатизації в Україні, до них можна віднести:

- економічну кризу, яка спричинює недостатню державну фінансову підтримку проектів інформатизації;
- слабкий розвиток, недостатню надійність і потужність мереж зв'язку та телекомунікацій;
- практичне припинення виробництва обчислювальної техніки на державних підприємствах;
- слабкий розвиток вітчизняної індустрії програмних продуктів;
- низькі темпи освоєння нових інформаційних технологій;
- повільне підвищення рівня інформаційної культури, зокрема комп'ютерної грамотності населення;
- недостатньо розвинене правове середовище інформаційної діяльності.

Наявність цих та інших вад не тільки стримує виконання окремих завдань інформатизації загальнодержавного, міжгалузевого та інших рівнів, а й уповільнює розвиток економіки, соціальної сфери, освіти, культури, науки. Низький рівень інформатизації означає загрозу інформаційній безпеці суспільства і держави [4].

Інформаційні джерела :

1. Студопедія : Вплив процесу інформатизації суспільства на розвиток інформатизації освіти. URL: https://studopedia.com.ua/1_43652_vpliv-protsesu-informatizatsii-suspilstva-na-rozvitok-informatizatsii-osviti.html

2. Stud.com : Етапи переходу до інформаційного суспільства. URL: https://stud.com.ua/59725/informatika/etapi_perehodu_informatsiynogo_suspilstva

3. Студопедія : Процес інформатизації в Україні : основні напрями.
URL: https://studopedia.net/5_9301_protse-informatizatsiyi-v-ukraini-osnovni-napryami.html

4. Освіта.ua : Стан і розвиток інформатизації в Україні. URL:
http://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/9299

ПРИНЦИПОВІ ВІДМІННОСТІ МІЖ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИМИ МЕРЕЖАМИ 5G ТА ПОПЕРЕДНІМИ ПОКОЛІННЯМИ

Боднарчук А.І., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

5G (5-е покоління мобільних мереж або 5-го покоління бездротових систем) – назва, яку використовують в деяких наукових працях і проектах для позначення наступних телекомунікаційних стандартів для мобільних мереж після стандартів [4G/IMT-Advanced](#).

Стандарт 5G має забезпечити такі характеристики:

- пікова швидкість завантаження даних на одну базову станцію до 20Гб/с;
- швидкість завантаження даних до 100 Мб/с та вивантаження до 50 Мб/с для одного абонента;
- можливість абонентському пристрою рухатись зі швидкістю до 500 км/год між базовими станціями (наприклад, у швидкісному потязі);
- можливість пристроям перемикатись між режимом заощадження енергії та повністю робочим за 10 мс;
- затримки до 4 мс за сприятливих умов, і до 1 мс для спеціалізованих з'єднань;
- поліпшена ефективність використання радіочастотного спектру;
- передача даних зі швидкістю 1 Гб/с водночас для багатьох користувачів на одному поверсі будівлі;

- можливість роботи до 1 млн пристроїв на 1 км² [1].

Проте всі ці припущення (характеристики) потребують еволюції технологій, що їх забезпечують. Їх можна згрупувати за 4 напрямками (рис. 1) [2].

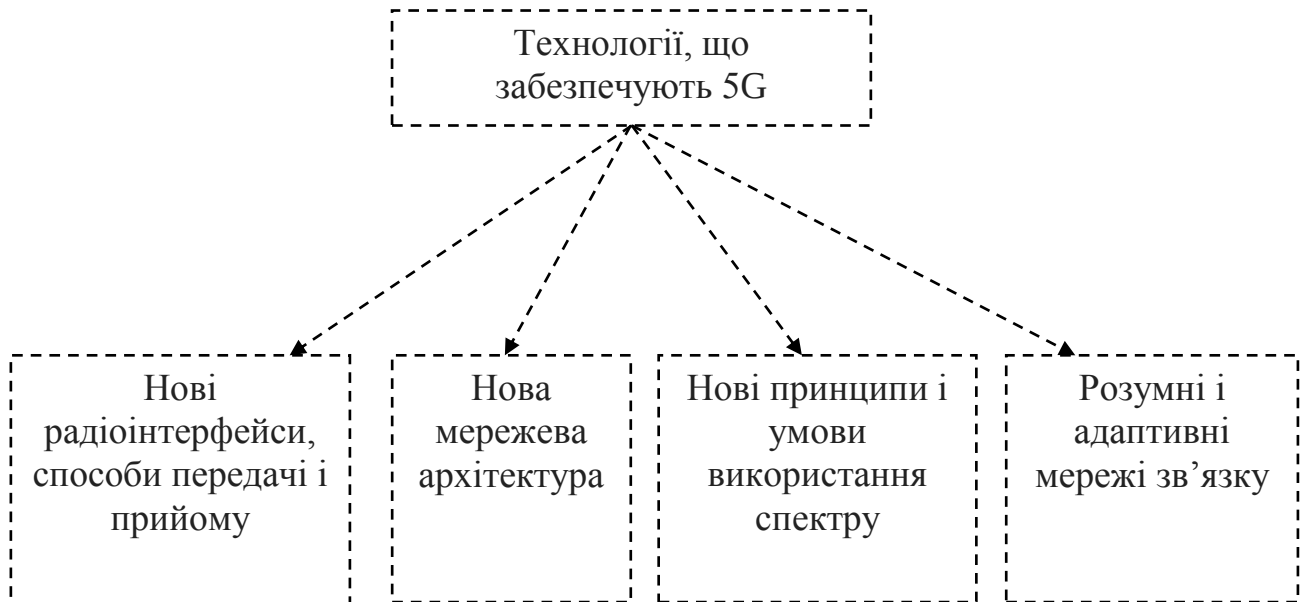

Рисунок – 1 Технології забезпечення 5G

Варто виділити радикально інший підхід до надання послуг абоненту – це перехід до моделі мережі, де головною є не базова станція, а абонент. У нині існуючих мережах абонент самостійно підлаштовується під мережу. На відміну від мереж п'ятого покоління, де будуть застосовані розумні антени. Ці антени будуть здатні змінювати діаграму спрямованості в залежності від потреб абонентів у конкретних умовах. А саме, якщо на даний момент часу обслуговується 1 абонент, то дані для нього будуть надходити по вузькоспрямованому каналу. Цей процес зможе підвищити відношення сигнал\шум і дозволить підвищити швидкість передачі даних [3].

Отже, після впровадження 5G, зміниться модель розподілення трафіку, підвищиться швидкість, стабільність, очікується зниження затримок при обміні пакетами даних. Це позитивно вплине на розвиток інтернету

речей(IoT) та навряд звичайний користувач відчує різницю, окрім стабільності, в повсякденному користуванні (браузер, ігри, відео онлайн). Адже 4G видає більш ніж комфортну швидкість для пересічного громадянина.

Інформаційні джерела :

1. 5G-Wikipedia. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/5G>
2. Офіційний сайт державного університету телекомунікацій . URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/n_4320_97143852.pdf
3. Офіційний сайт інституту телекомунікаційних систем. URL: http://its.kpi.ua/tk/Lists/2018/Attachments/21/Her_magistr.pdf

СУТНІСТЬ КОНЦЕПЦІЇ ФУЛФІЛМЕНТ ТА ДОСВІД ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Бучнєв М.М. канд. екон. наук, доцент

**Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля (м.
Сєвєродонецьк)**

Фулфілмент - повний комплекс операційно-складської обробки товару, що дозволяє істотно систематизувати всі дані про товар і його переміщеннях. Основне завдання фулфілмента - оптимізувати складські процеси, шляхом застосування відразу декількох напрямків (рис. 1):

облік - присвоєння унікального штрих-коду товару, контроль якості і кількості, стикірування;

зберігання - складське зберігання з використанням мульти- і моно-осередків, контроль товарних запасів;

підбір - робота з клієнтами;

упаковка - формування наборів і комплектів, підготовка до відправки;

відвантаження - розробка маршруту, доставка до одержувача.

робота з поверненнями.

Рис. 1. Базовий комплекс послуг з фулфілменту (схематизовано автором на основі [1])

Слід зазначити, що у переважній більшості послугами фулфілменту користуються онлайн-магазини. Оскільки він сприятиме уникненню значних фінансових впливів у бізнес, прискорить процес розширення, грамотно організує операційно-складську обробку товарів інтернет-магазинів.

Прийнявши рішення віддати доставку і склад свого інтернет магазину на фулфілмент, пропонуємо проаналізувати можливі переваги і недоліки (табл. 1).

Таблиця 1 – Переваги та недоліки фулфілменту

Переваги	Недоліки
Економія коштів на відсутності необхідності орендування приміщень і оплати праці найманим працівникам	Обмежений вибір доставки
Відсутність необхідності наймати менеджерів з продажу, а також не потрібна своя логістика	Доступ на вклад фулфілмент-оператора заборонений
Значно спрощується участь в організаційних і контролюючих процесах для керівника	Окрема оплата за зазначені послуги
Стабільне наявність резервних одиниць товару на складі	
Стрімке збільшення бізнесу	
Аналітика та систематизація замовлень інтернет-магазину;	

Сервіс високої якості відразу на старті роботи	
Можливість самовивозу товару покупцем безпосередньо зі складу	

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Нині на українському ринку надання фулфілмент послуг функціонують декілька підприємств. Серед них ми можемо виокремити наступні – «Zammler», «Нова Пошта», «Ін Тайм». Дані підприємства надають у переважній більшості однаковий спектр послуг – прийом товарів від постачальників, зберігання, обробка замовлень, комплектація замовлень, оформлення супровідної документації, пакування замовлень, передача будь-якій кур'єрській службі за вибором клієнта, обробка повернень тощо [2-4].

Отже, фулфілмент допомагає оптимізувати бізнес процесів, а головною його перевагою є свобода розвитку бізнесу.

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА :

1. Офіційний сайт компанії «PTL Group» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ptl-group.com.ua/page/fulfilment>.
2. Офіційний сайт компанії «ZAMMLER». URL: <https://www.zammler.com.ua/ua/services/warehousing/fulfilment/>
3. Офіційний сайт компанії «Нова Пошта». URL: <https://novaposhta.ua/fulfilment>
4. Офіційний сайт компанії «Ін Тайм». URL: <https://intime.ua/ua-fulfilment>.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

**Войналович А.М., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет**

Постановка проблеми. Сформована система інформаційного забезпечення регіонального управління має істотні недоліки, що негативно впливають на дії його підрозділів щодо виконання головної функції органів регіонального управління - забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку території. Серед них виділяються наступні: інформація, якою користуються розглянуті структури, не має систематичного і системного характеру, не дає всебічного представлення про об'єкт управління, оскільки останній недостатньо визначений відповідно до мети діяльності органів регіонального управління й існуючих засобів впливу; потоки, обсяг і зміст інформації в зазначеній управлінській системі мають низький рівень погодженості між собою в рамках окремих її підрозділів; відсутня належна методична база для роботи місцевих органів виконавчої влади, що дозволяла б описувати об'єкт регіонального управління в його цілісності і складових, давати оцінку і проводити аналіз його стану і розвитку. Практика формування окремих елементів регіональних систем управління на базі сучасної комп'ютерної і телекомунікаційної техніки нашою хується на великі перешкоди, зв'язані як із загальною теоретичною складністю розв'язуваних задач, так і з недостатнім проробленням структур, ланок, форм, механізмів управління на місцях [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробку теорії та методології регіонального управління робили в своїх долідженнях такі вчені як І. Лукінов, М. Єрмошенко, М. Прокопенко, О. Морозов, М. Матвєєв, В. Рубан та інші.

Мета статті – уточнення теоретичних положень та розробка напрямків удосконалення інформаційного забезпечення органів регіонального управління.

Виклад основного матеріалу. Регіональне управління – це процес впливу на всі адміністративно-територіальні одиниці, що знаходяться на території регіону. Метою регіонального управління є підвищення якості

життя населення і забезпечення відтворення природних систем на базі ефективного комплексного економічного і соціального розвитку регіону.

Особливе значення при управлінні регіоном, зокрема його економікою, набуває розподіл управлінських функцій між центром і регіоном, регіоном і органами місцевого самоврядування, розподіл повноважень між усіма цими ланками, що змінюються разом із системою управління в цілому.

З підвищенням ступеня самостійності і відповідальності регіональних органів влади зростає роль технологічної схеми збору й обробки інформації, яка б дозволила проводити потрібні економічні аналізи, розраховувати тенденції та варіанти подій, визначати ознаки кризи тощо, не перевантажуючи співробітників апарата надлишковою інформацією.

Діюча система регіонального управління має певні недоліки, що негативно впливають на дії її підрозділів щодо виконання головної функції органів регіонального управління для забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку території.

З метою запобігання протиріч між інформаційними потребами органів управління регіоном і можливостями діючої системи, їхнього інформаційного забезпечення потрібне створення принципово нової системи інформаційно-аналітичного обґрунтування і супроводу управлінських рішень і забезпечення скоординованої роботи місцевих органів державної влади на основі використання сучасних інформаційно-управлінських технологій, основними елементами яких варто розглядати соціально-економічний і соціально-політичний моніторинг, що охоплює всі рівні управління в регіоні [3].

Елементами інформаційних систем регіонального управління повинні бути бази даних; системи зв'язку, передачі, обробки даних; автоматизовані робочі місця, реалізовані на основі сучасних електронно-обчислювальних машин і засобів зв'язку.

У процесі дослідження місця науково-технічної інформації в процесі регіонального розвитку було встановлено, що фактором, який обумовив

зниження конкурентноздатності продукції, з'явився розпад регіональної ланки системи науково-технічної інформації, ланки, що забезпечує зв'язок між виробниками науково-технічної інформації і її споживачами [2].

У формуванні інформаційного забезпечення регіонального управління особливе місце займає поширення інформації. Для ефективної її реалізації пропонується просувати інформаційні знання за допомогою засобів масової інформації та створити певний моніторинг, направлений на соціальну, політичну, економічну сферу діяльності регіону, де буде враховуватись економічна ситуація, її динаміка і причини, політичні сили і їхня взаємодія; політична й економічна ситуація через призму засобів масової інформації, друкованих і електронних; ступінь впливу великих господарських об'єктів на соціально-політичну ситуацію в регіоні або на окремих територіях; перелік найгостріших проблем регіону тощо.

На підставі запропонованої вище системи моніторингу на обласному рівні доцільно створення регіонального центру, де постійно розроблялися б рекомендації керівництву регіону щодо управління соціально-політичного становища, у тому числі й у територіальному розрізі.

Інформаційні джерела :

1. Древицька І.Ю., Клейнер Я.С., Дорофієнко В.В. Нові інформаційні технології в менеджменті: Навч. посібник. Харків: Основа, 1999. 187 с.
2. Древицька І.Ю., Клейнер Я.С. Оптимізація розподіленої структури баз даних науково-технічної інформації . Менеджер. 1998. №2. С. 86-90.
3. Маниліч М.І. Структурна перебудова регіонального господарського комплексу: проблеми, перспективи //Сучасна Інноваційна політика України: Інвестиційні пріоритети та Інфраструктура/Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Чернівці, 1999. с.238-242.

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ С УЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Засіченко А.В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Інформатизація є важливим фактором зміни якості життя суспільства, адже в сучасних умовах рівень і спосіб життя починає все більшою мірою залежати від рівня та якості послуг, культури, освіти, організації роботи, що в свою чергу, об'єднує суспільство сталими зв'язками.

Інформатизація впливає на всі сфери людського життя : сприяє зростанню продуктивності праці, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукоємних виробництв та високих технологій, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства тощо. Інформаційні технології відкривають нову сторінку в розвитку науки і життя суспільства в цілому. В політичній площині перехід суспільства до інформаційної стадії розвитку дає можливість використовувати демократичні інститути як інструмент соціального панування. Інформатизація в сфері економіки веде до появи нових галузей виробництва, змінює саме уявлення про реальний сектор економіки, що включає в себе віртуальну реальність в мережах телекомунікацій, і зокрема в Інтернеті. Різко зростають можливості і масштаби руху капіталів, з надзвичайною швидкістю і легкістю здійснюються фінансові операції [1].

Таким чином, інформатизація – це процес широкомасштабного використання інформаційних технологій у всіх сферах соціально-економічного, політичного і культурного життя суспільства з метою підвищення ефективності використання інформації і знань для управління, задоволення інформаційних потреб громадян, організацій і держави і створення передумов переходу країни до інформаційного суспільства [2].

Даючи загальну оцінку процесам інформатизації, що відбуваються в світі, можна стверджувати, що сьогодні в основному реалізуються традиційні підходи до інформатизації, що полягають в:

- ✓ розвитку національних і корпоративних комп'ютерних мереж;
- ✓ створенні інформаційних порталів, баз даних;
- ✓ вдосконаленні телекомунікаційної інфраструктури;
- ✓ розширенні сфери використання веб-технологій.

Неоднаковий доступ до інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційне домінування одних країн над іншими в міжнародній практиці характеризує терміном «цифровий розрив» чи «цифрова нерівність». Це є серйозною перешкодою на шляху створення гармонійного і стійкого інформаційного суспільства. Явище, позначене даним терміном, викликано відставання ряду країн світу щодо забезпечення комунікаційною інфраструктурою, низький рівень освіченості населення; недостатню кількість необхідних для розвитку і використання інформаційних технологій кваліфікованих фахівців. Як засвідчує практика, з прискоренням темпів інформаційної революції «цифрова нерівність» як між країнами, так і всередині країн не зменшується, а збільшується [3].

Складовою соціально-економічного розвитку стають знання і інформація, оволодіння якими вимагає вищої професійної освіти. Змінюється підхід до сутності, змісту і засобів отримання знань і добору інформації. На ринки праці впливають технологічні досягнення в сфері комп'ютеризації, біотехнології, енергетики, зв'язку і досліджень космосу [4].

Ще одним феноменом інформатизації сучасного державного життя стала інформаційна війна, як результат нових підходів до застосування інформації. Нові тенденції в методах ведення сучасних інформаційних воєн, викликані розвитком інформаційних технологій, настільки масштабні, що дозволяють військовим аналітикам говорити про нову революцію у військовій справі [5]. Сутність цієї революції не стільки в нарощуванні технічних характеристик озброєнь і появі нових технологічних рішень

скільки в новому концептуальному розумінні цілей і задач оборонної політики. Інформаційна війна відноситься до числа нових категорій конфліктного спектру, який розмиває межі традиційних понять економічного, військово-політичного і соціального конфліктів. Стрімкий розвиток і розповсюдження нових інформаційно-комунікаційних технологій в результаті науково-технічного прогресу набуває сьогодні характеру безпрецедентної по своїх масштабах інформаційної революції, яка робить зростаючий вплив на політику, економіку, науку і інші сфери життєдіяльності [2].

Отже, інформатизація суспільства є невід'ємним атрибутом сучасного інноваційного розвитку. Інформатизація суспільства характеризується як процес, що складається із соціальних, технічних, економічних, культурних, комунікаційних та інших механізмів, які перетинаються і поєднуються в одне ціле, створюючи нові інформаційні технології для виробництва, переробки, збереження, поширення інформації. Глобальною метою інформатизації є забезпечення необхідного рівня інформованості населення, обумовленого цілями соціально-економічного розвитку країни.

Інформаційні джерела:

1. Мей К. Інформаційне суспільство : скептичний погляд. пер. М. Войцицька. К., 2004. С. 220.
2. Айламазян А.К., Стась Е.В. Информатика и теория развития. М.: «Наука», 2008. С. 178.
3. Осадчий В.В. Удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів засобами комп'ютерно-орієнтованої системи навчання. *Інформаційні технології в освіті : Збірник наукових праць*. Херсон : Видавництво ХДУ, 2008. Вип.2. С.90-94.
4. Апшер В. Опасности «всемирной паутины». Конфидентю. 2008. № 5. С.45.

5. Практика защиты коммерческой тайны в США : руководство по защите деловой информации. М., 2003. С.143.

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ПРОЕКТУ

Ісаков Д.С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Проект (в управлінській діяльності) (англ. Project від лат. Projectus – кинутий вперед, виступаючий, видатний вперед) – тимчасове підприємство, спрямоване на створення унікального продукту, послуги або результату. У проекті розробляються і репрезентуються побудова проектного об'єкта, схеми його функціонування, а також основні етапи та способи його виготовлення. За матеріалом проект являє собою креслення і розрахунки, макети та інші графічні і текстові матеріали, представлені або на папері, або в електронному вигляді.

Відповідно проект – це не тільки продукт, але і засіб проектування, при його розробці проектувальник реалізує вимоги до проектного об'єкта, створює і порівнює варіанти проектних рішень, узгоджує різні плани і рівні розробки об'єкта та інше.

Доволі універсальний підхід визначення сутності проекту та основних етапів його життєдіяльності, наведено у роботі економістів Erik W. Larson та Clifford F. Gray [2]. Дослідники вказують, що модель життєвого циклу проекту складається із чотирьох етапів, а саме:

1. Етап визначення. Передбачає окреслення специфікації проекту, установлення мети проекту. Керівники особливу увагу приділяють формуванню команди та поділу основних обов'язків.

2. Етап планування. Характеризується зусиллями із боку складання плану згідно якого визначається вид та обсяг ресурсів, які необхідно залучити до виконання проекту, період реалізації проекту та строки

виконання окремих завдань та бюджет проектних робіт. Окрема увага приділяється ризикам.

3. Етап виконання. Враховує процес реалізації робіт по проекту, як фізичних так і розумових. Здійснюється виготовлення продукції. Перед керівництвом та виконавцями проекту встає питання дотримання меж бюджету та термінів виконання робіт.

4. Заключний етап. При здійсненні останнього етапу треба враховувати три складових: доставка, перерозподіл ресурсів та оцінка проекту. При розгляді складової доставки, необхідно розуміти презентацію проекту замовнику. До цієї складової також можна віднести навчання клієнтів та передачу відповідної документації. Розглядаючи перерозподіл ресурсів необхідно зосередитися на звільненні обладнання або матеріалів та їх передачу на потреби іншого проекту. Оцінка проекту характеризується аналізом якості та швидкості виконання проекту та можливістю усунути недоліки роботи у майбутньому [2].

Також широковідомою є точка зору, згідно з якою життєвий цикл проекту можна умовно поділити на чотири фази: передінвестиційна, інвестиційна, експлуатаційна, фаза закриття проекту (рис. 1) [3].

Рисунок 1 – Схема поділу життєвого циклу на фази [4]

Передінвестиційна фаза відіграє найважливішу роль у реалізації проекту, тому що закладає основи оптимізації кількісних і якісних параметрів, дозволяє домогтися розумного співвідношення між витратами й ризиками при прийнятті рішень із питань реалізації проекту. Ретельно проведені передінвестиційні дослідження – найважливіша умова успішності проекту в цілому. Це сприятиме правильному вибору галузі підприємства, яка потребує своєчасних змін та дозволить домогтись розумного співвідношення між витратами й ризиками при прийнятті рішень із питань реалізації проекту. Усе це дає змогу своєчасно оцінювати та при необхідності вносити зміни до стратегії подальшого розвитку системи. Це забезпечить працездатність її діяльності.

Інформаційні джерела:

1. Тарасюк Г.М. Управління проектами : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2004. 344с.
2. Erik W. Larson Project Management : TheManagerial Process Clifford F. Gray, McGrawHill, Australia, pp 312-333.
3. Катасонов В.Ю., Морозов Д.С., Петров М.В. Проектное финансирование : мировой опыт и перспективы. М. : Анкил, 2001. 312 с.

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ

Кудренко Н.В., канд. екон. наук, доцент

Лавренюк В.Ф.

Національний університет харчових технологій

Однією з найважливіших проблем в сучасних умовах функціонування суб'єктів господарювання різних форм власності є вдосконалення системи ведення бухгалтерського та податкового обліку, складання звітності, контролю та аудиту, основним напрямом якого є застосування сучасних

інформаційних систем та комп'ютерних технологій. Інформаційні системи дають змогу на якісно новому рівні проводити як повсякденну оперативну роботу, так і аналіз стану та перспектив розширення діяльності в цілому, приймати науково обґрунтовані та ефективні управлінські рішення.

Інформаційна система обліку – це сукупність інформації, апаратно-програмних і технологічних засобів, засобів телекомунікації, баз і банків даних, методів і процедур, персоналу управління, які реалізують функції збору, нагромадження та оброблення інформації для підготовки та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

В своїй роботі підприємства переробної галузі України переважно використовують для ведення обліку та формування звітності програмні продукти наступних компаній: «Парус», «Галактика», «Інтелект-Сервіс», «1С: Бухгалтерія», «М.Е.Дос», «Соната», «Вчасно». Зазначені компанії постійно оновлюють і забезпечують максимально раціональну роботу, пропонують комплекс з універсальних та спеціалізованих програмних продуктів з метою успішного функціонування на ринку. Однак, не дивлячись на схожість мети використання цих програмних продуктів, вони відрізняються між собою за можливостями: кількістю завдань, які розв'язуються, способами вирішення цих завдань, специфікою підприємств, особливостями галузей, на які вони спрямовані тощо.

Призначення системи Парус полягає в веденні обліку та формування звітності малих підприємств, які відносяться до широкого спектру галузей, серед них: виробництво, ЗМІ, торгівля, громадське харчування, сфера послуг, реклама та ін. Дана система досить проста, однак є потужною повнофункціональною, що надає можливість автоматизувати бухгалтерський облік, складський облік, кадровий облік, основні торговельні процеси, а також розрахунок заробітної плати.

В основі системи Парус лежить модульний принцип. Він являє собою набір модулів для автоматизації одного з основних видів діяльності підприємства, кожний з яких працює в автономному режимі з іншими

модулями, тим самим формуючи інформаційний простір на підприємстві. В таблиці 1 наведено порівняльну характеристику основних програмних продуктів.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика систем автоматизації обліку на підприємствах

Продукт	Галактика	Парус	ІС-ПРО
Архітектура	Модульна	Модульна	Модульна
Захист інформації	так	так	так
Можливість доопрацювання під конкретне підприємство	так	так	так
Можливість ведення декількох підприємств одночасно	так	так	так
Налаштування відповідно чинного законодавства	так	так	так
Фінансовий контур	так	так	так
Бухгалтерський контур	так	так	так
Контур логістики	так	так	так
Контур управління персоналом	так	так	так
Контур керування виробництвом	так	так	так
Забезпечення електронного документообігу	так	так	так
Наявність типових документів	так	так	так
Можливість створення нових документів	так	ні	так
Можливість ведення обліку оподаткування без додаткового налаштування	так	ні	так
Складність освоєння	ні	ні	ні
Проблеми з переносом інформації з однієї бази даних до іншої	ні	ні	ні

Інформаційне програмне забезпечення займає провідну позицію у системі бухгалтерського обліку. Будь-яка з вищезазначених інформаційних систем повинна забезпечувати адміністрацію достовірною інформацією для аналізу, правильної оцінки і контролю за діяльністю компанії. Таким чином, автоматизація бухгалтерського обліку на сучасному етапі займає провідні позиції серед завдань на підприємствах. Внаслідок запровадження комп'ютерних систем підприємство отримує автоматизований облік, а також

вирішення кадрових, фінансових та організаційних задач, які ставило собі за мету. Автоматизація обліку підвищить ефективність діяльності підприємства та можливість економити кошти і час. Але найголовнішим завданням інформаційних систем є те, що вона забезпечить своєчасність прийняття управлінських рішень.

Інформаційні джерела :

1. Чернелевський Л.М. Управлінські інформаційні системи в прикладних програмних рішеннях: навч. посіб. Нац. ун-т харч. технол. Київ : НУХТ, 2018. – 335 с.
2. Автоматизація обліку URL: <https://buhgalter911.com>.

ВИКОРИСТАННЯ БІЗНЕС-СИМУЛЯТОРІВ ПРИ ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДПРИЄМЛИВОСТІ В РАМКАХ ДЕР «РОЗВИТОК БІЗНЕС-ОСВІТИ В УКРАЇНІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА»

Паздрій В.Я., канд. екон. наук, доцент

**ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»**

У сучасних трансформаційних умовах в Україні після прийняття Закону України «Про освіту» виникла необхідність осучаснення підходів викладання економічної освіти у закладах середньої і професійної освіти у напрямку формування компетентності підприємливості. Адже, у кінцевому підсумку, це дозволить якісно оновити як зміст економічної, підприємницької освіти, так і всієї системи навчання для кращої адаптації її до програм ЗВО та вимог сучасного ринку праці, формування практичних ділових компетентностей учнів та їхньої бізнес-грамотності, ефективної профорієнтації. [4]

При розробці і впровадження європейських документів щодо впровадження компетентності підприємливості виникло роздвоєння понять: підприємництво і підприємливість. З однієї сторони, виникає розуміння, що необхідно навчати створювати бізнес, а з іншої – формувати життєві навички бути адаптивним, креативним, ініціативним у сучасному світі. Потребу в розвитку підприємництва в дітей та юнацтва зазначено в основному стратегічному документі «Європа-2020», що базується на трьох «китах»: «Співдружність інновацій», «Мобільна молодь» і «Програма нових здатностей та працевлаштування». Ці стратегічні документи стали поштовхом до реалізації конкретних кроків у галузі підприємницької освіти.

Важливими для старшокласників є формування практичних ділових умінь і навичок, правильної мотивації для подальшої реалізації. З метою створення таких умов навчання викладачами Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, фахівцями Інституту модернізації змісту освіти МОН України було започатковано дослідно-експериментальну роботу всеукраїнського рівня за темою «Розвиток бізнес-освіти в Україні як елемент державної політики сприяння розвитку підприємництва», який затверджено наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 07 жовтня 2016 року № 1221 [1].

Метою проведення експерименту стало формування методичних підходів до впровадження цілісного курсу бізнес-освіти в середніх, професійних і вищих закладах освіти з метою формування навичок економічної грамотності, підприємництва, чіткого фахового позиціонування й розвитку супутніх «м'яких навичок»: самодисципліни, презентації, самомотивації, підприємливості, ініціативності. Дана робота йде повністю у контексті прийнятих документів Європейським Парламентом, Європейською Комісією і в рамках Entrepreneurship Education Action Plan 2020. Головним результатом експерименту стає формування повноцінної програми навчання підприємництва. А основною суттю програми є включення до її складу

використання бізнес-симуляцій й ігор, зокрема українського продукту ViAL+.

Бізнес-симуляція – це інтерактивна модель реального ділового середовища у вигляді комп'ютерної програми. Учасник водночас виступає в ролі ТОП-менеджера тренінгового підприємства та організатора діяльності його структурних підрозділів. Бізнес-середовище створюється самими учасниками, що максимально наближає ринок програми-симулятора до реальних умов підприємництва. До завершення чергового періоду участі в симуляції кожне управлінське рішення гравця може коригуватися – це дає можливість пробувати всі варіанти, застосовувати й оцінювати різноманітні бізнес-стратегії. [1]

Під час навчання у симуляторах учасники мають можливість:

- зрозуміти основні закони і закономірності функціонування ринкової економіки, ринку та українського підприємницького середовища;
- опанувати основи функціонування виробництва, маркетингу і збуту, управління персоналом, фінансів, бухгалтерії, аналітики в компанії;
- формувати «м'які навички» прийняття рішень, презентації, управління ресурсами, у т.ч. часом, робота в команді, тренування емоційного інтелекту, креативності;
- сформувати мотивацію до усвідомленого вибору своєї професії і життєвого шляху, повної реалізації своїх талантів, умінь і навиків, до вивчення життєво і професійно орієнтованих дисциплін у школі.

Такий ефект досягається тим, що учасники «керують компаніями» протягом тривалого часу (семестр, рік), що дозволяє їм набути певний досвід або так необхідний «стаж роботи».

На основі бізнес-симуляції ViAL+ проводиться щорічний Всеукраїнський бізнес-турнір "Стратегія фірми-2019", який є інтерактивним онлайн-змаганням з управління економічними процесами у тренінгових виробничих компаніях та ринковому середовищі на базі комп'ютерної програми – бізнес-симуляції ViAL+. Турнір проводиться вже 5 років за

підтримки Міністерства освіти і науки України, Інституту модернізації змісту освіти, Університету менеджменту освіти, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана і Компанією інтелектуальних технологій. За весь період 2014-2019 роки було охоплено 10.215 учнів, студентів, вчителів, викладачів (табл. 1). У процесі підготовки було проведено 79 тренінгів і семінарів для 3ю097 педагогів, керівників закладів освіти.

Використання бізнес-симуляції дає можливість студентам і педагогам отримати не тільки потрібні знання та уміння, але й сформувати комплекс професійних навичок, які дозволять їм успішно виконувати функції в сучасних умовах української економіки і мати конкурентні переваги на ринку праці. А це у свою чергу забезпечує високий динамізм розвитку регіону.

Інформаційні джерела :

1. Наказ МОН України №1221 від 07.10.2016 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою "Розвиток бізнес-освіти в Україні як елемент державної політики сприяння розвитку підприємництва». URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/52491/

2. Банщиков П.Г., Грищенко О.В., Паздрій В.Я. Моделювання ринкового середовища компаній у навчально-тренінгових технологіях (на прикладі бізнес-симуляції «ViAl+»). Проблеми освіти. №65. 2011. с. 7-12.

3. Бізнес-симуляція як метод навчання персоналу. Українські залізниці, № 3–4 (21–22), 2015с.43-47.

4. Дослідження, аналіз та апробація серйозних ігор і симуляцій. URL: https://kneu.edu.ua/ua/dosl_glot/s_games_simul/.

5. Паздрій В.Я. Початок дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Розвиток бізнес-освіти в Україні як елемент державної політики сприяння розвитку підприємництва». *Міжнародна науково-практична конференція Інновації в бізнес-освіті*. URL: <http://ibe.kneu.org/uk/pazdrij-v-ya-pochatok-doslidno-eksperymentalnoyi-roboty->

[vseukrayinskogo-rivnya-za-temoyu-rozvytok-biznes-osvity-v-ukrayini-yak-element-derzhavnoyi-polityky-spryyannya-rozvytku-pidpryyemnytstva/](#)

6. Паздрій В. ViAL+— інтерактивна бізнес-симуляція для ефективної економічної освіти. *Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком.* №5-6 (34). 2015. С.143-145.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Ручинська Н.С. канд. пед. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

В умовах інформаційного суспільства виникає необхідність забезпечення інформаційних потреб громадян і забезпечення прозорості державної влади. Трансформаційні процеси, що характерні для сучасної України, поширення інформаційних технологій практично в усіх галузях життя суспільства неминуче веде до їх впровадження на всіх рівнях державного і регіонального управління.

Основною метою впровадження інформаційно-комунікаційних технологій є створення єдиної системи інформаційного управління на рівні національно-державної політики. Завдяки «електронному урядуванню» створюється єдина система моніторингу, аналізу, прогнозування, моделювання та підтримки прийняття рішень для всіх рівнів влади – система міжвідомчого «електронного уряду», що об'єднує центральні урядові портали з порталами міністерств і відомств, місцевих адміністрацій, приватних компаній і будь-якими іншими інформаційними мережами. Саме це і відбувається сьогодні у багатьох країнах, в тому числі і в Україні, причому на рівні розроблення та впровадження конкретних технологічних стандартів і протоколів, покликаних гарантувати взаємну сумісність, спостерігається об'єднання інформаційних мереж [3].

Фактично впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у регіональне управління дасть змогу швидко оптимізувати публічне адміністрування: знизити витрати на утримання державних установ, прискорити взаємодію органів влади між собою, з юридичними та фізичними особами.

Розглянемо особливості впровадження електронного врядування в Миколаївській області. Миколаївська область – це індустріальний регіон, який визначається потужною багатогалузевою промисловістю, що має важливе значення у регіональному економічному розвитку країни.

У ряді державних установ Миколаївської області на теперішній час діють різноманітні інформаційні системи. Однак, всі вони базуються на різних стандартах обробки інформації, мають обмежені засоби обміну інформацією або не мають їх зовсім. Але жодна з систем не забезпечує автоматизацію діловодства на сучасній основі з використанням можливостей комп'ютерних мереж передачі даних.

Всі районні державні адміністрації області підключені до засобів електронної пошти. Розвивається електронний зв'язок між органами місцевого самоврядування. Працюють офіційні веб-сайти обласної державної адміністрації та деяких територіальних органів центральних органів виконавчої влади, виконавчих органів трьох міських рад міст обласного значення. Забезпечується постійне поновлення їх змісту.

Обласними органами виконавчої влади та місцевого самоврядування постійно поширюється використання ресурсів глобальної мережі Інтернет. На сайті Миколаївської обласної ради відкрито вікно звернень до громадян з роз'ясненнями вимог що до оформлення електронного звернення. Але є необхідність приділити увагу поліпшенню якості існуючих та створенню нових каналів зв'язку, забезпечити їх сучасним телекомунікаційним обладнанням.

Для отримання позитивних результатів в напрямі реалізації електронного врядування на регіональному рівні наявні інформаційні

ресурси обласних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування всіх рівнів повинні планомірно трансформуватись у веб-портал обласних державних органів, який концентрував би величезні обсяги інформації та надавав би всеосяжний набір інформаційних послуг державним органам, населенню та підприємствам.

Інформаційні джерела :

1. Гощинський А. В., Бакушевич Д. Я. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі забезпечення конкурентоспроможності прикордонних територій. *Регіональна економіка*. 2008, №4. С. 63–71.
2. Ліпінська А. В. Інформаційно-комунікаційні технології в організації інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. № 10, 2015. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=908>
3. Шпак Н. О., Венгер О. І. Переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 727: Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення і проблеми розвитку. С. 461–467.

РЕІНЖИНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Сударкіна Л.Ю., аспірант

Луганський національний аграрний університет (м. Харків)

Зозуля А.В., здобувач вищої освіти

**Полтавський національний технічний університет імені Юрія
Кондратюка**

Реінжиніринг бізнес-процесів – це складний та багатогранний процес, що ставить перед собою ціль фундаментального переосмислення і

радикального перепрофілювання бізнес-процесів з метою досягнення значущого покращення якості функціонування підприємства.

Слід зазначити, що вдосконалення бізнес-процесів базується на чотирьох підходах, котрі спрямовуються на поліпшенні ефективності, адаптивності та продуктивності бізнес-процесів: метод швидкого аналізу ринку, бенчмаркінг, концентроване покращення та безпосередньо реінжиніринг бізнес-процесів.

Реінжиніринг ще називають інновацією процесу, оскільки його успіх пов'язаний насамперед з інноваціями, що використовуються при вдосконаленні бізнес-процесів. Даний підхід є найбільш радикальним з наведених вище, тому що він ігнорує вже існуючу систему та забезпечує новий погляд на цілі процесу. При правильному впровадженні у життя реінжинірингу він дозволяє знизити тривалість циклу виробництва та витрат на 60-90% та мінімізує допущення помилок на 40-70% [1].

Процес реінжинірингу виконує чималу кількість завдань, що наведені у табл. 1.

Табл. 1

Завдання реінжинірингу

№	Завдання	Пояснення
1	Створення мережі зв'язків, що використовуються при надзвичайних подіях	Розвиває горизонтальні управлінські зв'язки
2	Створення організаційних передумов для централізації інформаційних потоків	Сприяє отриманню інформації, класифікованої за певними процесами
3	Поділ функцій вищої управлінської ланки компанії і створення мережі оперативних груп	Дає можливість застосувати для цих цілей технологію роботи процесних команд
4	Створення мотивації для творчого мислення, аналізу ситуації та колективної роботи	Даний принцип змінює характер роботи і дії працівників при реалізації реінжинірингу
5	Успішна координація стратегії з центру і децентралізованого виконання рішень	Реінжиніринг спирається на змішані процеси і матричні структури управління

Джерело: побудовано автором на основі (2)

Реінжиніринг бізнес-процесів використовується вищим керівництвом підприємств для того щоб створити для нього конкурентні переваги на ринку. Під час виконання реінжинірингу здійснюється поточний аналіз та розробляється удосконалена модель його виконання. Слід акцентувати увагу на тому, що бізнес-процеси для кожного підприємства є своєрідними та унікальними, але всі вони підпорядковані загальним принципам (рис. 1).

Джерело: побудовано автором на основі (3)

Підсумовуючи все вищенаведене можна дійти до висновків, що реінжиніринг бізнес-процесів виконується на засадах використання інноваційних технологій та сучасних інструментальних засобах моделювання бізнес-процесів, що в свою чергу збільшує конкурентоспроможність підприємства на ринку.

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА :

1. Гончарова О. М. Реінжиніринг бізнес-процесів як спосіб підвищення ефективності управління. *Ефективна економіка*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_2_27 .

2. Реинжиниринг бизнес-процессов на предприятии: мировая и российская практика. URL: <http://finuni.ru/>

3. Продиус О. І. Теоретично-методичні основи реінжинірингу бізнес-процесів. *Економіка: реалії часу*. 2016. № 6 (28). С. 79-87. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n6.html>

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ ДІАГНОСТИЦІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Тищенко С.І. кандидат педагогічних наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Сучасні умови глобальної конкуренції, насиченості ринку, високого динамізму, значного скорочення терміну впровадження інноваційних розробок вимагають від аграрних підприємств значних зусиль для підтримки своєї конкурентоспроможності. Проведення економічної діагностики є одним з важливих місць в управлінні підприємствами в сучасних ринкових умовах. Необхідною умовою реалізації концепції економічної діагностики виступає наявність ефективного механізму та методики її проведення в умовах ринкового господарювання, що включає спеціальний інструментарій і певні інформаційні технології.

Фінансово-економічна діагностика розвитку та діяльності сільськогосподарського підприємства передбачає цілеспрямоване оцінювання ретроспективного, поточного та перспективного станів з метою виявлення проблем та шансів середовища функціонування, розроблення відповідних реактивних заходів та прийняття адекватних рішень. Діагностика вважається невід'ємною складовою системи менеджменту сільськогосподарського підприємства і реалізується при виконанні функцій менеджменту, є базою для створення методів менеджменту та ухвалення

управлінських рішень, а також формує інформаційну базу функціонування різноманітних сфер сільськогосподарського підприємства [1].

Якість та точність „діагнозу” проблем в сільськогосподарському підприємстві визначає характер подальших заходів та дій, що зумовлює виключну важливість інтерпретації отриманих результатів.

Економічна діагностика близька до економічного аналізу, але економічний аналіз встановлює кількісне значення параметрів, виявляє відхилення різних параметрів від норми, а економічна діагностика підприємства орієнтована на пізнання економічних протиріч, основну увагу приділяє інтерпретації тих чи інших економічних результатів діяльності підприємства. Процес діагностування, безумовно, містить у собі процедури аналізу.

Економічна діагностика діяльності аграрного підприємства - це системна сукупність аналітичних процедур щодо оцінки ресурсної бази та економічних можливостей конкурентоспроможності підприємства за допомогою методичного інструментарію, що забезпечує проведення вимірів і виконання порівняльного аналізу параметрів кількісних та якісних змін і можливих зрушень, які при необхідному науково-технічному й кадровому забезпеченні стали наслідком здійснення заходів інноваційно-інвестиційної діяльності згідно з поетапною реалізацією стратегічних завдань у досягненні цільового рівня конкурентоспроможності[2].

Відповідно метою економічної діагностики є оцінка можливостей аграрного підприємства по досягненню нових якісних змін розвитку на основі раціонального використання наявних ресурсів.

Загальний порядок проведення діагностичного дослідження складається з наведених нижче етапів.

1. Формулювання мети проведення діагностики, визначення об'єкта діагностики, предмета дослідження.
2. Визначення й обґрунтування системи показників (критеріїв), на основі яких проводиться діагностування.

3. Оцінювання стану підприємства виконання різних за ступенем складності аналітичних процедур.

4. Кількісна й якісна ідентифікація стану об'єкта на основі обраної системи показників (критеріїв).

5. Застосування отриманої інформації у процесі управління.

6. Перевірка результатів впровадження прийнятих рішень[1, с.8].

Сучасний ринок програмних продуктів пропонує різноманітні пакети програм для статистичної обробки даних, що в подальшому сприятиме ефективній економічній діагностиці та прийняттю управлінських рішень в діяльності аграрного підприємства. Найпоширенішими пакетами є:

1. BMDP (Statistical Software): Багатофакторна лінійна регресія. Ступенева регресія. Всі можливі підмножини регресії. Поліноміальна регресія. Ступенева логістична регресія. Дисперсійний та коваріаційний аналіз

2. STATGRAPHICS (Statistical Graphics System): Проста регресія. Аналіз часових рядів. Багатофакторна лінійна та нелінійна регресія. Авторегресійні моделі.

3. SAS (Analysis System): Лінійна регресія. Нелінійна регресія. RSQUARE-регресія. Ступенева регресія. Дисперсійний аналіз.

4. RATS: Метод найменших квадратів. Ймовірності та логістичні моделі. Двокроковий метод найменших квадратів. Зважений метод найменших квадратів. Інструментальні змінні. Критерій Кочрена-Оркатта. Поліноміальні розподілені лаги

5. Micro TSP: Проста регресія. Регресія часових рядів. Прогнозування; Авторегресивні моделі та моделі ковзного середнього. Одночасні (симультаивні) та імітаційні моделі. Використання електронних таблиць у поєднанні з Місто TSP. Логістичні та ймовірнісні моделі.

Таким чином, використання інформаційних технологій в економічній діагностиці діяльності аграрного підприємства дозволить встановити відхилення визначених параметрів об'єкта дослідження від їх еталонних

значень, встановити його приналежність до певного класу, групи чи типу, охарактеризувати об'єкт як унікальне поєднання характерних ознак та визначити напрями розвитку підприємства.

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

1.Економічна діагностика : практикум / Адлер О. О. Вінниця : ВНТУ, 2012. 91 с.

2.Парфентьева О.Г. Методичні підходи до економічної діагностики потенціалу розвитку підприємств. *Вісник Харківського національного аграрного університету*, м. Харків, Україна, 2013 р. № 5. С. 214-221.

ЗАСОБИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМАХ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Шаповалова І.В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Термін «штучний інтелект» можна трактувати як науковий напрям, у межах якого ставляться і розв'язуються завдання апаратного і програмного моделювання тих видів людської діяльності, які зазвичай вважаються інтелектуальними, тобто потребують певних розумових зусиль. Протягом розвитку «штучного інтелекту» отримано низку додатків, котрі застосовуються в різних галузях науки і техніки. На сьогоднішній день застосування в бізнесі «штучного інтелекту» проходить у формі основаних на знаннях систем, в яких використовуються людські знання для розв'язання проблем. Найпопулярнішим типом таких систем є експертні системи.

Експертна система – це комп’ютерна програма, в якій намагаються подати знання людини-експерта у вигляді евристик. Зображення на рисунку 1 додатків «штучного інтелекту» у вигляді дерева підкреслює ту обставину, що зони їх дії перекриваються і зливаються, а деякі з них можуть бути складовими частинами інших[1].

Рисунок 1 – Дерево додатків «штучного інтелекту»

Поняття «знання» у системах підтримки прийняття рішень, зокрема, орієнтованих на знання, це сукупність відомостей, які утворюють цілісний опис, що відповідає деякому рівню інформованості щодо певного питання, завдання, предмета тощо.

Відомі чотири основні типи моделей описання знань у базах знань А:

- логічні, основою яких є формальна модель, тобто формальний опис деякою логічною мовою структури об’єкта;
- продукційні, що ґрунтуються на використанні правил (продукцій);
- фреймові, тобто форми подання знань, в основу яких покладені фрейми, кожен з яких складається зі слотів. Фреймова форма подання знань визначається рекурсивно;
- моделі у вигляді семантичної мережі, тобто мережі, у вершинах якої містяться інформаційні одиниці, а дуги характеризують відношення і зв’язки між ними [2].

Єдиний спосіб спільно використовувати знання – створити комп'ютеризовані системи, які можуть збирати і зберігати знання, що описують події, їх імовірності, правила і зв'язки (відношення). Спеціалізоване програмне забезпечення може оброблювати такі знання і допомагати менеджерам у створенні рішень. Цим системам відповідає термін «орієнтовані на знання системи підтримки прийняття рішень (СППР)».

Орієнтовані на знання СППР забезпечують менеджерів відповідними рекомендаціями. Домінуючими їхніми компонентами є «здобування» знань та механізми їх запам'ятовування. Створюючи такі системи, зазвичай, використовують оболонку розроблення експертних систем і інструментальні засоби дейтамайнінгу. Аналітики бізнесу та вико-навці виявляють зв'язки в дуже великих базах даних із застосуванням дейтамайнінгу і в результаті аналізу можуть розпізнати нові відношення й нові знання.

Орієнтовані на знання СППР зберігають і застосовують різні знання для розв'язання багатьох специфічних бізнесових проблем. Ці проблеми включають необхідність конфігурації таких задач як, наприклад, визначення платоспроможності позичальника перед наданням йому кредиту, виявлення обману (шахрайства, підробки) і оптимізація інвестицій [3].

Отже, технологія «штучного інтелекту» асоціюється з проблемами, які потребують експертного досвіду, де експерт не завжди доступний чи його послуги коштують дорого, де рішення повинні прийматися швидко, де існує забагато альтернатив до розгляду ОПР одночасно і де ціна помилки дуже висока. Також допомагає у ситуації, коли стабільність та надійність суджень орієнтованої на знання технології є головними цілями, а не творчий підхід у процесі прийняття рішення.

«Штучний інтелект» грає дві ролі у СППР. По-перше, «штучний інтелект» може служити як тип моделі, тобто евристичній техніці моделювання, яка маніпулює головним чином символічною інформацією. Цей тип моделювання відтворює процес міркування людиною, який особливо корисний при розв'язанні нечітких проблем чи за умови неповної

інформації. Другим способом використання технології «штучний інтелект» у СППР є надання інтелектуальної підтримки користувачам. З використанням технології «штучний інтелект» розробники СППР можуть вбудувати технологію використання людської експертизи у процеси моделювання, оцінки альтернатив чи кінцевий аналіз для поліпшення якості рішень всіх користувачів СППР.

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА :

1. Ситник В.Ф. та ін. Системи підтримки прийняття рішень. Київ : Техніка, 1995. 386 с.
2. Turban E. Decision Support and Expert Systems: Management Support Systems. (Fourth Edition) Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, Inc, 1995. 222 p.
3. Ситник В.Ф. та ін. Основи інформаційних систем: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2001. 393 с.

Наукове видання

***Соціально-економічна політика та адміністрування у
сфері регіонального розвитку України***

Збірник тез
Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Миколаїв,
3-5 квітня 2019

Технічний редактор: *А.М. Могильницька*

Комп'ютерна верстка: *В.О.Крайній*

Формат 60x84/16 Ум.друк. арк. 18,8

Тираж 100 прим. Зам. №

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.